

XXIX. évfolyam 6. szám

zeneKar

nka
Nemzeti Kulturális Alap

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGNEVELÉS EGYEDÜLÁLLÓ MÓDON

LÁBJEGYZET A
SZIMFONIKUS
ZENEKAROKRÓL

ZENEKARI KÖRKÉP
BEZÁRÓ TERMEK-
KEL ÉS ELMARADÓ
KONCERTEKKEL

ÍZELÍTŐ AZ ERDÉLYI
ÉS A ROMÁNIAI
ZENEI ÉLETBŐL

2022 / 06

SZERETNE TÖBBET MEGTUDNI A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL?

Tisztelt Olvasónk!

Huszonkilenc éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakpolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2023-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2022-ben:
összesen 5500 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.



INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

ZENEKARI KÖRKÉP

Zenekari körkép bezáró termekkel, elmaradó koncertekkel

Már az évadkezdés előtt kiderült, hogy az energiaárak és a rezszi drasztikusan emelkedik, ez pedig már szeptemberben felvetette annak a lehetőségét, hogy az eredeti évadtervek nem tudnak megvalósulni. Hamar egyértelművé vált, hogy játszóhelyek zárnak be a fűtési szezonra, csökkent a beígért támogatás, így a Covid után másfajta bizonytalanság kíséri a zenei életet. Erről kérdeztük a zenekarokat. *Kiss Eszter Veronika*

5

Nehéz hónapok elé néznek a regionális zenekarok
Bár akadnak együttesek, ahol továbbra is van lehetőség koncertezésre, a társulatok zöménél több hónapos kényszerszünet következik, van olyan zenekar, ahol kénytelenek majd egy évvel elhalasztani még a jubileumi hangversenyüket is, más a közkedvelt karácsonyi, újévi hangversenyeiről mondott le, mert nincs helyszín, ahol felléphetne. *Réfi Zsuzsanna*

9

SZENT ISTVÁN FILHARMÓNIA

Gyermek- és ifjúságnevelés – egyedülálló módon

Számos változás történt ebben az esztendőben a Szent István Filharmonikusoknál. Változott az együttes felépítése, de szigorú költségvetési tervüknek köszönhetően meg tudják tartani meghirdetett programjaikat, s új helyszínnel is felvették a kapcsolatot. A társulat vezetőjével, Záborszky Kálmánnal a Szent István különleges művészeti arculatáról, utánpótlás-nevelésről, születésnapról és az „Istvános” közösségről is beszélgettünk. *Réfi Zsuzsanna*

14

SZAKSZERVEZET

„Ne zárják el a közönséget a kulturális szolgáltatások elől”

Elszálló rezsziárak, több hónapra bezáró termek, növekvő infláció – a mostanra kialakult helyzet a szakaszvezet számára is számos kihívást tartogat, ráadásul az egyre szűkülő források mellett ismét felhangzanak olyan hangok, mely szerint túl sok a zenekar... Dr. Gyimesi Lászlóval, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének alelnökével arról beszélgettünk, mit tudnak tenni, és mi mindenre kell odafigyelniük a következő hónapokban. *Réfi Zsuzsanna*

17

TÖBBLETTÁMOGATÁSOK

2022. évi előadó-művészeti szervezetek többlettámogatása

19

PEARLE*

November 16. és 18. között tartotta 64. konferenciáját a PEARLE* – Live Performance Europe – a zene, az előadóművészet és az élő előadások szervezete, amelyen több mint 20 ország képviselői vettek részt. *Lendvai György*

21

MŰHELY

LÁBJEGYZET

Identitásformáló szellemi műhely, művészeti társulat vagy cég

Lábjegyzet a szimfonikus zenekarokról szóló diskurzus margójára. *Horváth Zsolt*

23

PORTRÉ

Fiatalkorú tehetségek – Devich Gergely

Devich Gergelyt, a fiatal csellóművészt már sokan ismerhetjük, hiszen ifjú kora ellenére rendszeresen fellép szólistaként különböző zenekarokkal. Zenészcsaládban született, a Zeneakadémiát a különleges tehetségek tagozatán kezdte, idén szerezte meg mester diplomáját, és tanulmányait a doktori képzésben folytatja. Pályája eddigi tapasztalatairól és jövőbeni terveiről beszélgettünk. *Uzsaly Bence*

27

KITEKINTŐ

Ízelítő az erdélyi és a romániai zenei életből

Az erdélyi és a román zenei életéről, illetve az ottani és a magyarországi különbségekről beszélgettünk Hermann Szabolcs karmesterrel, aki sajátos helyzete lévén mindkét ország szakmai munkájában jelen van: Szegeden, Aradon karmesterként és Temesváron a zeneművészeti egyetem operaosztályának vezetőjeként, szűkebb hazájában, Szatmárban pedig hiánypótló kezdeményezésekkel igyekszik megszervezni a helyi fiatalok zenei nevelését. *Kiss Eszter Veronika*

30

KÖZÖNSÉG UTÁNPÓTLÁS

Róka a Nyulak szigetén

Klasszikus zenemű született Fekete István népszerű regényéből, a Vuk szvit narrátorra és kamaraszimfonikus zenekarra készült. Fülep Márk fuvolaművész gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt szóló darabját október 1-én, a Zene Világnapján mutatta be a MÁV Szimfonikus Zenekar a margitszigeti Kristály Színtérben. A zenemű komponálását a Nemzeti Kulturális Alap támogatta. *Kiss Eszter Veronika*

33

ZENETÖRTÉNET

Zenés üzenet Konstantinápolyba. A Plevna-nóta útja Pesttől Párizsig

Szentirmay Elemér híres Plevna-nótáját a török-magyar barátság szimbólumának tekintették a 19. század utolsó harmadában. Szövege az orosz inváziót Plevna váránál feltartóztató török hősöket dicsőítette, majd lelkes aktuálpolitikai üzenete a zenei tényezőknél és szerelmes témáknak adta át a főszerepet. Közben a dallam megjárta Párizst is, ahol jelentésköre a francia-magyar barátság gondolatával egészült ki. *Gombos László*

35

KRITIKA

Hangverseny

A Concerto Budapest, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és a MÁV Szimfonikus Zenekar hangversenyeiről.

Fittler Katalin, Kovács Ilona, Malina János

40

PRÓBAJÁTÉK

34

JANUÁR VÉGI MEGNYITÁSA ÓTA már több mint 800 ezren látogattak el a Magyar Zene Házába, ahol januárban nyílik a magyar popzene történetét bemutató időszak kiállítás. A Zene Háza 2023-ban is erős koncertprogrammal készül, az első negyedévre már több mint 160 produkciót kötöttek le. A jövő évben is folytatódnak a közkedvelt sorozatok, köztük a Muzsikások Kávéháza és a Város a Házban is - harmadik alkalommal Székesfehérvár zenei élete mutatkozik be -, újdonságként pedig rövidesen a ház koncertjei streamingen keresztül is követhetők lesznek.

AZ 1956-OS FORRADALOM és szabadságharcot 1956. november 4-én a szovjet csapatok erőszakos beavatkozása törte meg. Ezt a napot a magyar kormány nemzeti gyásznappá nyilvánította, emlékeztetve a szabadságharc hőseire és a megtorlás áldozataira. A Nemzeti Gyásznaphoz csatlakozott a Várkert Bazár, ahol november 5-én a MÁV Szimfonikus Zenekar előadásában Beethoven emblematisztikus műve, az Egmont nyitány, valamint a szabadság eszméjét hirdető Eroica szimfónia hangzott el, Farkas Róbert vezényletével.

A NÉMET OPERAKRITIKUSOK az Opernwelt Magazin szavazásán az Eötvös Péter Sleepless című legújabb operájából készült előadást választották az év előadásának. Az ősbemutató helyszíne a Staatsoper Unter den Linden volt Berlinben, az ősbemutatót Eötvös Péter vezényelte, és az előadást Mundruczó Kornél rendezte.

GRATULÁLUNK!

GYENGE TIBOR 1993-tól kezdve a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar koncertmestere. Idén negyedszer nyerte el az „Év Zenekari Művésze” díjat.



„Közel harminc éve, hogy a Savaria Szimfonikus Zenekar koncertmestere vagyok. Több mint negyed évszázados munkásságom alatt nemcsak megannyi felejthetetlen szakmai élmény gazdagítja a pályafutásomat, hanem első és nem utolsósorban értékes emberi kapcsolatok fűznek a zenekarhoz.

Nagyon megalapozva és megtisztelve érzem magam, hogy a kollégáim immár negyedszer is megválasztottak az „Év Zenekari Művésze” díjra. Pár évvel a nyugdíjba vonulásom előtt az idej elismerését úgy érzem, talán egy életműdíjnak is nevezhetjük.”

Hegedűtanulmányait szülővárosában, Dénán kezdte, majd az Aradi Zenei Líceumban folytatta Fáyol István és Ioan Balan növendékeként. Hegedűművészi diplomáját Liviu Ghitea (hegedű), Ilse L. Herbert és Petre Baciú (kamarazene) vezetésével a Kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémián szerezte. Művészi fejlődésének Yehudi Menuhin, Ruha István és Ágoston András mesterkurzusai további inspirációt adtak.

1983-ban vonósnégyessel III. díjat nyert a Brassói Nemzetközi Kamarazenei Fesztiválon.

Egész szimfonikus zenekari működését áthatotta a kamarazene iránti elkötelezettség, pályája kezdetétől fontos szerepet töltött be életében a kamarazenei játékok.

A Nagyszebeni Állami Filharmonikus Zenekar koncertmestereként (1989-től) alapítója és művészeti vezetője volt a Camerata Cibiniensis kamarazenei karnak, amelynek hangversenymestereként és szólistájaként számtalan koncerten, rádió-, tv- és lemezfelvételen szerepelt szülőhazájában illetve Európa számos más országában.

Szombathelyi működését megkezdve, 1995-ben 16 kollégájával megalapította a Camerata Pro Musica kamarazenei karnak. Az együttessel az elmúlt bő 25 év alatt több mint 300 koncertet adott, 120 különböző művet szólaltatott meg, legalább 50 szólista és vendégkarmester közreműködésével.

Bár a Savaria Szimfonikus Zenekar koncertmesterei posztjáról az elmúlt évad végével visszavonult, kamarazenei karnakával továbbra is fontos szereplője a térség zenei életének.

Zenekari körkép bezáró termekkel, elmaradó koncertekkel



 Kiss Eszter Veronika

Már az évadkezdés előtt kiderült, hogy az energiaárak és a rezszi drasztikusan emelkedik, ez pedig már szeptemberben felvetette annak a lehetőségét, hogy az eredeti évadtervek nem tudnak megvalósulni. Hamar egyértelművé vált, hogy játszóhelyek zárnak be a fűtési szezonra, csökkent a beígért támogatás, így a Covid után másfajta bizonytalanság kíséri a zenei életet. Erről kérdeztük a zenekarokat. (Körkérdésünk 2. része)

Miskolci Szimfonikus Zenekar Szászné Pónuzs Krisztina ügyvezető

|| *Hogyan indult az évad? Számít a zenekar bármilyen fennakadásra, nehézségre, akár a Coviddal, akár a háborús veszélyhelyzettel kapcsolatban?*

– Az évad a normál rendnek megfelelően és az előzetesen meghirdetett módon elindult. Bízom benne, hogy a Coviddal kapcsolatban már nem kell újabb krízisre számítani, a háborús veszélyhelyzettel kapcsolatban első sorban a kiszámíthatatlanság az, ami negatívan befolyásolja a működést, és megnehezíti a tervek megvalósítását.

|| *Melyek az évad legfontosabb koncertjei, sorozatai, melyeket emelné ki? (Amennyiben természetesen maradnak az eredeti tervek.)*

– A legfontosabbak a bérletsorozataink, a nyolcalkalmas Szimfonikus bérlet, illetve a háromalkalmas Yamaha sorozat. Ezek szerencsére a normál rendben elindultak, az értékesítésük is jónak mondható. Bérletes estjeinken nagyszerű vendégművészeket és programokat hozunk el a közönségünknek. Ezen kívül nagy öröm számunkra, hogy színpadra léphettük novemberben a Pesti Vigadóban, ahol Balassa Sándor és Soproni József munkásságára emlékeztünk egy kortárs gálaesten, illetve, hogy újra felléphetünk a Müpa Felfedezések sorozatában 2023 januárjában.

|| *Történt bármilyen fontos változás a tavalyi évhez képest?*

– Jelentős változás nem történt, azonban folyamatos és egyre nagyobb a forráshiány.

|| *Mennyiben érinti a zenekart a rezsiköltségek és az üzemanyagárak emelkedése? Kellett emiatt korrigálni az eredeti évadtervet, vagy esetleg számol az együttes azzal, hogy akár menet közben erre is sor kerülhet?*

– Az évadból néhány tervezett koncertet elhagytunk, illetve megpróbáljuk a fűtési szezonon kívülre átütemezni. Jelenleg úgy tűnik, hogy a bérletes koncertjeinket

meg tudjuk tartani, a próbatermünket nem kell bezárni, de az energiafogyasztást jelentősen csökkenteni kell, ezért a nyitvatartásunk napi és heti szinten is módosult.

|| *Számít a zenekar bármilyen központi megszorításra a rezsizsámlák és az üzemanyagárak emelkedésén túl?*

– Jelenleg is a működőképesség határán mozgunk az előző évek elvonásainak, valamint az áremelkedéseknek köszönhetően, további elvonások mellett a zenekar működésképtelenné válik.

|| *Érinti-e a zenekart játszóhely, próbahely bezárása, vagy korlátozott működése?*

– A próbatermünket a korlátozott nyitvatartás, illetve a csökkentett energiafogyasztás sújtja. A játszóhelyeink működése pedig bizonytalan és mivel ezek esetünkben külső helyszínek, így semmilyen rálátásunk és ráhatásunk nincsen a működésükre.

|| *Demeter Szilárd karmesterekre hivatkozva állította, hogy négy szimfonikus zenekarra elegendő zenész van Budapesten, és emiatt elég lenne négy államilag támogatott zenekar. Hogy értékeli a zenekar vezetése ezt a nyilatkozatot?*

– Vidéki zenekarként nem szeretnék véleményt nyilvánítni. A fővárosi és vidéki együttesek támogatása



CIRÓKA BABAKONCERT Interaktív program a 0-3 éves korosztálynak, bababarát környezetben *forrás: mso.hu*

nagyon eltér egymástól, jó lenne ezt közelíteni egymáshoz egy kicsit.

Óbudai Danubia Zenekar Hámori Máté művészeti vezető

■ *Hogyan indult az évad? Számít a zenekar bármilyen fennakadásra, nehézségre, akár a Coviddal, akár a háborús vészhelyzettel kapcsolatban?*

– Az évad a tervezettnél megfelelően indult, három bérleti sorozattal, és számos egyéb koncerttel, amik szerencsére a közönség visszatérő koncertlátogatási kedvét mutatták számunkra. Fennakadásra nemcsak, hogy számítunk, de fennállásunk legkomolyabb kihívásával kell szembenéznünk, idén ugyanis az állami támogatásunk közel 50 százalékát, jövőre pedig majdnem 70 százalékát elveszítjük. A problémát tovább súlyosbítja az energiaválság, ami a terembérletek drasztikus emelkedésével és a vásárlóerő csökkenésével együtt a saját bevételeinket is várhatóan apasztani fogja. Ebben a helyzetben drasztikus modellváltásra kényszerülünk, ha szeretnénk tovább folytatni a zenekar misszióit, és azt a felívelő sikertörténetet, amit a Danubia elmúlt 10 éves működése jelent számunkra. Hiába voltunk az elmúlt években az egyik legjobban gazdálkodó zenekar, működési formánkból adódóan nem tudtunk olyan tartalmakat képezni, amelyek most védelmet nyújthatnának a következő év várható forrásszűkülésével szemben. A következő évben így várhatóan csak a koncertekhez kapcsolódó teljesítménybért fogjuk tudni adni muzikusainknak, amíg a helyzet nem javul az állami finanszírozás tekintetében.

■ *Melyek az évad legfontosabb koncertjei, sorozatai, melyeket emelné ki?*



A Danubia Zenekar zeneoktatási platformja az iskolai énekoktatásban szeretne élményközpontú, korszerű segédletet nyújtani a pedagógusoknak és gyerekeknek.
forrás: odz.hu

– Továbbra is a Zeneakadémiai bérletünk az egyik legfontosabb sorozatunk, amelyet megváltozott műsorral, de az eredeti időpontokban és helyszínen fogunk megrendezni. A BMC-ben tartott zeneszerző portré-sorozatunk átkerül a zenekar próbatermébe, ami ezáltal koncertteremként is debütál. Régóta szépítgetjük, alakítjuk ezt a termet, ami már a nemzetközi standardoknak és előírásoknak is megfelelő koncerthelyszín, és reméljük, hogy közönségünk hamar megszereti ezt a nagyon családias, és nagyon hangulatos kis termet, amit egyébként más koncertprodukciókra, jazz és világzenei eseményekre is szeretnénk bérbe adni januártól.

■ *Számít a zenekar bármilyen központi megszorításra a rezsizsámlák és az üzemanyagárak emelkedésén túl?*

– Mindenre fel vagyunk készülve, és próbálunk maximális rugalmassággal és az elmúlt évek kreativitását megőrizve reagálni a rossz és még rosszabb forgatókönyvekre.

■ *Érinti-e a zenekart játszóhely, próbahely bezárása, vagy korlátozott működése?*

– Saját próbatermünk és egyben koncerttermünk is van, ennek rezsiköltségét igyekszünk bérbeadással és rendezvény menedzsmenttel kigazdálkodni, így terveink szerint folyamatosan üzemelni fog a Flórián tér 3. szám alatti próba- és koncerttermünk a téli hónapokban is.

■ *Demeter Szilárd karmesterekre hivatkozva állította, hogy négy szimfonikus zenekarra elegendő zenész van Budapesten, és emiatt elég lenne négy államilag támogatott zenekar. Hogy értékeli a zenekar vezetése ezt a nyilatkozatot?*

– Mindannyian tudjuk, hogy vannak átfedések a budapesti zenekarok állásos állományában, még ha Demeter Szilárd kijelentése nyilvánvalóan erős túlzás is. A kérdés, hogy milyen ideológiát keres vagy talál a kormányzat a nyilvánvaló forrásszűkülés indoklására, úgy gondoljuk, hogy ez nem központi jelentőségű. A tény egyszerű: kevesebb pénz lesz. Hogy e mögé milyen magyarázatok kerülnek, az másodlagos, ebben a helyzetben a források újraelosztásának a kérdése a legfontosabb, illetve az, hogy tudomásul vesszük-e a teljes gazdasági megújulás kényszerét, vagy úgy teszünk, mintha a zenekarok közel 100%-os állami finanszírozása mózesi kőtáblába vésett törvény volna. A világban számtalan példa van arra, hogy gazdaságilag is meg lehet közelíteni a művészet kérdését, persze addig, amíg Magyarországon a kontraszelekció a rosszabbul gazdálkodó, pazarló szervezeteket „menti meg”, és jutalmazza, a kicsi, de gazdaságilag innovatív és nagyobb arányú saját bevételt produkáló pionírok által „kigründölt” módszereket, a gazdasági és gazdálkodási megoldásokat viszont negligálja, addig a kultúrafinanszírozás továbbra is a közpénzek felelőtlen pocskolásának a terepe marad, ami sajnos az egész ágazatot végveszélybe sodorja.

Alba Regia Szimfonikus Zenekar Ruff Tamás igazgató

■ *Hogyan indult az évad? Számít a zenekar bármilyen fennakadásra, nehézségre, akár a Coviddal, akár a háborús vészhelyzettel kapcsolatban?*

– Egészen meglepő, de a nyár elején, amikor már senki nem gondolta volna, hogy a pandémia valóban jelen van még köztünk, egy hétre a hirtelen megjelent Covid-megbetegedések miatt le kellett állítanunk egy próba-időszakot a munkavállalók egészségének megőrzése és a produkciók megmentésének érdekében. Ezt leszámítva azt lehet mondani, hogy ebből a szempontból zökkenőmentes volt a Covid-időszak utáni visszaállás a rendes kerékvágásba. Ezt jócskán beárnyékolta a háború miatt kialakult gazdasági válság, ami érezhetően rányomta a bélyegét a mindennapjainkra.

■ *Melyek az évad legfontosabb koncertjei, sorozatai, melyeket emelné ki?*

– A fehérvári közönség által már jól ismert bérletek jelenleg is futnak. A Farkas Ferenc bérletünknek a Vörösmarty Színház ad helyet, itt van lehetőség nagyobb lélegzetvételű műsorok eljátszására. Legutóbbi romantikus estünkön Muszorgszkij: Egy éj a kopár hegyen című műve, Chopin: e-moll zongoraversenye és César Franck: d-moll szimfóniája csendült fel Dobszay Péter vezényletével. A vendég szólista Kovács Gergely zongoraművész volt, aki éppen akkor tért vissza Amerikából a New-York-i Liszt Ferenc Zongoraverseny 3. helyezettjeként. A Somorjai Ferenc Kamarazenei bérletünk hangversenyeit rendre a Szent István Hitoktatási és Művelődési Központ gyönyörű Szent István Termében tartjuk, itt – ahogy a bérlet elnevezése is utal rá – kisebb apparátusú zenekar kap helyet, kisebb nézőtéri befogadóképességgel. E mellett van egy Ünnepi Bérletünk, ahol jellemzően három hangverseny van egy csokorba szedve, húsvéti, halottak napi és karácsonyi hangverseny, ezek pedig természetesen mindig szakrális térben csendülnek fel. Nagyon nagy öröm és megtiszteltetés volt számunkra, hogy az öt év felújítás után nemrégiben frissen átadott székesfehérvári Szent István Bazilika falai közt csendülhetett fel november 4-én a Halottak Napi Hangversenyünk, ahol Mozart Requiemjét szintén Dobszay Péter dirigálta, telt ház előtt.

■ *Történt bármilyen fontos változás a tavalyi évhez képest?*

– Fontos változás, hogy az évadot ismét egy kicsit rendhagyó módon hirdettük meg. Tavaly a Covidra való tekintettel bevezettünk egy „regisztrált bérletes” elnevezésű rendszert, ami gyakorlatilag arról szólt, hogy volt lehetőség egy regisztráció után bérletes áron hozzájutni az egyedi koncertjegyekhez, elővásárlási joggal. Így biztosítottuk azon bérleteseknek a „jól megszokott helyet”, akik nem mertek bérletet váltani a Covid

kiszámíthatatlansága miatt. A tapasztalat azt mutatja, hogy a közönség nem nagyon élt ezzel a lehetőséggel. Idén a fent említett „bérleteket” nem bérletnek, hanem „sorozatnak” hívjuk. Farkas Ferenc sorozat, Somorjai Ferenc sorozat, és így tovább. Hogy ebben mi a változás? Az, hogy minden eddig jól megszokott bérletünket meghirdettük, de bérletet váltani nem lehetett rá, hanem a bérletes kedvezményt megtartva csak és kizárólag egyedi koncertjegy vásárlásra volt/van lehetőség – ezért neveztük el bérlet helyett sorozatnak. Ezzel egy kicsit felkészültünk a gazdasági válság várható, előre pontosan nem látható hatásaira. Gyakorlatilag a covidos tapasztalatokra alapozva megelőztünk egy esetleges koncert elmaradás-pótlás problémakört. Ez nem más volt, mint óvatos előre tekintés. A nézők eleinte idegenkedve fogadták az új helyzetet, de gyorsan megbarátkoztak vele, főleg miután látták, hogy a hangversenyek zökkenőmentesen zajlanak tovább.

■ *Mennyiben érinti a zenekart a rezsiköltségek és az üzemanyagárak emelkedése? Kellett emiatt korrigálni az eredeti évadtervet, vagy esetleg számol az együttes azzal, hogy akár menet közben erre is sor kerülhet?*

– Természetesen nagyon érzékenyen érint minket is az összes áremelkedés, különösen a rezszi és az üzemanyag tekintetében. Az elmúlt hónapok folyamán – tulajdonképpen június óta, tehát fél éve! – folyamatos újratervezés van. Ebből hál’ istennek a kollégák eleinte nem sokat éreztek meg, a háttérben azonban megfeszített munka folyt, és folyik a mai napig. Egyik terv a másik után, gyakorlatilag megállás nélküli újratervezésről beszélhetünk. Jelenleg ott tartunk, hogy a meghirdetett 2022/23-as évadunkat szinte érintetlenül meg tudjuk valósítani - természetesen számos megszorítás és megalkuvás árán. Nyilvánvalóan számítunk rá, hogy szükség lehet menet közbeni módosításra, akkor ezt igyekszünk a lehető legkreatívabb módon, a legnagyobb rugalmassággal kezelni. Elemi érdekünk, hogy a közönség érdekei ne sérüljenek, a zenekar pedig tudjon játszani ameddig csak lehet.

■ *Számít a zenekar bármilyen központi megszorításra a rezsizsámlák és az üzemanyagárak emelkedésén túl?*

– Miközben minden szférában csak arról lehet hallani, hogy ’23-ban megszorítások várhatók, badarság lenne részünkről azt feltételezni, hogy ez minket el fog kerülni.

■ *Érinti-e a zenekart játszóhely, próbahely bezárása, vagy korlátozott működése?*

– Sajnos igen. Mivel Székesfehérvár jelenleg még nem rendelkezik önálló hangversenyeremmel, így a már említett helyeken tudunk csak játszani. Ami biztos, hogy a Vörösmarty Színház januártól márciusig teljesen bezár, és valószínűleg a Szent István Terem sem áll majd rendelkezésünkre ebben az időszakban. Ezt a helyzetet kicsit megelőzve a PartiTúra című ifjúsági bérletünket már ősztől kezdve nem az eddig megszokott

kott módon a színházban, hanem a saját székházunkban hirdettük és tartottuk – tartjuk meg. Van lehetőség a próbatermünk kamara-koncertteremként való használatára, ahol otthonos, igazán barátságos környezetben tudjuk fogadni a nézőket. Az ifjúsági sorozatunk mellett elindítottunk egy új sorozatot is a felnőtt közönség részére, „Kérdezd a karmestert” címmel, ahol a koncert keretei között a nézőknek lehetőségük adódik egy kötetlen szakmai beszélgetésre, ahol a beszélgetőpartner maga a karmester. Ezt a sorozatot kifejezetten ebbe a terembe álmotdtuk meg, és nagy népszerűségnek örvend a fehervári közönség körében – olyannyira, hogy a „Kortárs klubunk” keretein belül januárban lesz az első „Kérdezd a zeneszerzőt!” estünk.

■ *Demeter Szilárd karmesterekre hivatkozva állította, hogy négy szimfonikus zenekarra elegendő zenész van Budapesten, és emiatt elég lenne négy államilag támogatott zenekar. Hogy értékeli a zenekar vezetése ezt a nyilatkozatot?*

– Demeter Szilárd kijelentése nagy port kavart a szakmai körökben, ez nem vitás. Egy dolog azonban biztos. A Covid (és előtte bárminemű gazdasági-társadalmi válság) megmutatta, hogy a lehető leggyorsabban és legkönnyebben kimutatható módon a kultúrán lehet spórolni. Nincs rendezvény (zenekar/koncert), nincs kiadás, nincs költség... és igen, ez rövid távon valóban kézzel fogható, gazdaságilag kimutatható eredmény lehet. A valóság azonban az, hogy a rövid távon kimutatható ilyen jellegű megtakarítás hosszú távon óriási károkat tud okozni a társadalomban, ami viszont adott esetben csak 10-20 év múlva válik láthatóvá. Ez igaz globális, országos, és régiós viszonyok között egyaránt. Egy zenekar szervesen hozzátartozik az adott közösséghez, és olyan értéket közvetít az emberek felé, amit senki és semmi nem tud pótolni. Óriási nemzeti értéket jelentenek a zenekaraink, budapestiek és vidékiek egyaránt. Évszázados hagyomány és elődeink szorgos munkájának eredménye, hogy ma Magyarországon ennyi élvonalbeli zenekar tud létezni. Nem kérdés, hogy hosszú távú társadalmi érdek ennek a nemzeti kincsnek a támogatása, életben tartása.

Liszt Ferenc Kamarazenekar

■ *Hogyan indult az évad? Számít a zenekar bármilyen fennakadásra, nehézségre, akár a Coviddal, akár a háborús vészhelyezettel kapcsolatban?*

– Az évad fennakadás nélkül indult, egy teltház, hatalmas sikerű nyitókoncerttel a zene világnapján a Zeneakadémián. Várdai István művészeti vezetőnk szülőjével a két Haydn-csellóverseny hangzott el, sokak szerint etalon minőségben. A második részben Beethoven 3. szimfóniájának előadásához a Mesterjáték szakmai program keretében felkészített fiatal akadémisták is csatlakoztak, így a nagyzenekarrá bővült együttes

szólaltatta meg a monumentális művet, Várdai István vezényletével. A Covid-megbetegedések veszélye továbbra is nehezíti a projektek megvalósítását, ezért például október 28-i koncertünket le kellett mondunk a zenekaron belüli sorozatos megbetegedések miatt.

■ *Melyek az évad legfontosabb koncertjei, sorozatai, melyeket emelné ki?*

– Zeneakadémiai koncertsorozatunk két sikeres előadásán már túl vagyunk, készülünk a decemberi izgalmas programra Liza Fertschmann hegedűművésszel és Pablo Barragán klarinétművésszel. Januárban Emmanuel Pahud lesz a vendégünk, erre a koncertre gyakorlatilag már minden jegy elkelt. Zenekarunk jövőre ünnepeli megalakulásának 60. évfordulóját, erre az ünnepi alkalomra kiemelt eseményekkel készülünk a Zeneakadémián és a Müpában.

■ *Mennyiben érinti a zenekart a rezsiköltségek és az üzemanyagárak emelkedése? Kellott emiatt korrigálni az eredeti évadtervet, vagy esetleg számol az együttes azzal, hogy akár menet közben erre is sor kerülhet?*

– Igyekszünk minél jobban spórolni, vidéki koncertjeink esetében a legköltséghatékább megoldást megtalálni. Ez a szervezés részéről sok munkát, de egyelőre ezt mindenki megérti. A bizonytalanságok miatt nehezebben állnak össze a programjaink a következő időszakra, de azt kell mondjuk, sajnos ez a gyors alkalmazkodást igénylő működési mód szinte már megszokottá vált. Mivel az alapzenekarunk 16 fő, természetesen ez sokkal egyszerűbb, mint a nagy szimfonikus zenekarok esetében.

■ *Számít a zenekar bármilyen központi megszorításra a rezsizsámlák és az üzemanyagárak emelkedésén túl?*

Reméljük, hogy erre nem kerül sor.

■ *Érinti-e a zenekart játszóhely, próbahely bezárása, vagy korlátozott működése?*

– Igen, vannak nehézségeink a januári-februári időszak próbaterveivel emiatt, de székhelyünk, az Óbudai Társaskör és mi magunk is keressük az alternatívákat, amellyel a nyugodt próbalegkört a megfelelő hőmérséklettel is biztosítani tudjuk.

■ *Demeter Szilárd karmesterekre hivatkozva állította, hogy négy szimfonikus zenekarra elegendő zenész van Budapesten, és emiatt elég lenne négy államilag támogatott zenekar. Hogy értékeli a zenekar vezetése ezt a nyilatkozatot?*

– Aggódva figyeljük a fejleményeket, az ismerős zenészek, művészkollégák körében. De pont a korábban említett okból, vagyis, hogy mi kislétszámú vonószene-karként működünk, egyelőre tudunk, próbálunk koncentrálni a művészi célkitűzéseink megvalósítására.

Nehéz hónapok elé néznek a regionális zenekarok is



✍ Réfi Zsuzsanna

Bár akadnak együttesek, ahol továbbra is van lehetőség koncertezésre, a társulatok zöménél több hónapos kényszerszünet következik, van olyan zenekar, ahol kénytelenek majd egy évvel elhalasztani még a jubileumi hangversenyüket is, más a közkedvelt karácsonyi, újévi hangversenyeiről mondott le, mert nincs helyszín, ahol felléphetne. A regionális zenekarok számára is nagyon nehezek lesznek a következő hónapok, s az is kérdéses, mekkora támogatási összegekre számíthatnak a következő esztendőben. De mindenki bízik abban, hogy tavasszal elindulhat ismét a koncertek sora, addig pedig túlélésre játszanak.

A hatvanadik születésnapra várva...

„Nehéz bármit is tervezni ebben a helyzetben. Ami Egerben biztosnak látszik, hogy egyik legfontosabb játszóhelyünket, a Gárdonyi Géza Színházat bezárják a téli időszakban – mondja **az Egri Szimfonikus Zenekar vezetője, Szabó Sípós Máté**. Szerencsére két nagy hangversenyünket még meg tudjuk ott tartani, de tavaszig biztos, hogy csak szűkebb terekben tudunk muzsikálni, hisz nincs más, hasonló befogadóképességű terem a városban. Az intézmény bezárások és átcsoportosítások kapcsán jó hír, hogy a székhelyünket adó Bartakovics Közösségi Házat nem zárják be, így próbálni fogunk tudni télen is.

Megpróbálunk továbbra is folyamatosan működni, bár ebben az évben anyagilag is nehezebb helyzetbe kerültünk. A Covid alatt megcsappant önkormányzati támogatásunknak csak a 2/3-ad részét sikerült visszakapnunk, miközben az állami forrásokból is kevesebb jutott nekünk, mint tavaly. Az előadó-művészeti többlettámogatás számos pályázatán nem nyertünk forrást – ami az előző évek sikeres projektjeinek fényében elég váratlan és érthetetlen –, továbbá egy nyár elején lezajlott, nagy

koncertünk tiszteletdíját a minisztériumi kifizetési moratórium miatt még nem kaptuk meg. Úgyhogy gyakorlatilag minden pénzünk elfogyott erre az esztendőre, pedig takarékoskodni kellene, hiszen tudjuk, hogy áprilisig nemigen jutunk forrásokhoz. Így is nagyon szerény ellenszolgáltatásért játszanak muzsikusaink, ennél jobban takarékoskodni csak úgy tudnánk, ha egyáltalán nem játszanánk. De ahogy a Covidot is átvészeltük, remélem ezt is kibírjuk. Nem szeretnénk és nem hagyjuk, hogy most hulljon szét mindaz, amit évtizedek alatt felépítettünk.

Mindenesetre dolgozunk, amíg csak lehet. Éppen az idén tíz éves Egri Kamaraopera Fesztiválra készülünk. Nagyon örülök, hogy ha szerényebben is, de meg tudjuk rendezni. Bár pályázati pénzt idén erre sem nyertünk, az egri önkormányzat támogatásával mégis megvalósulhat ez a jubileumi esemény, ami erősíti bennünk a hitet, hogy a kultúra fenntartása, művelése túlélheti az anyagi világ válságát. Vidéki zenekaraink olyan bástyái ennek a munkának, amelyek nélkül megszűnne az igényes zene-kultúra lokális szinten. Bízunk a közönség, a közösség minden koncertünkön megmutatkozó, megtartó erejében, még ha jelenleg minden egyéb külső jel az ellenkező irányba mutat is. Jövőre leszünk 60 évesek. Szeretnénk ezt méltósággal megélni és dolgozni tovább felelősen, hogy legyen értelme a jövőnek.

A Regionális Zenekarok Szövetségének elnökeként pedig elmondja azt is, úgy véli, a gazdasági válság felerősít és vélhetőleg el is dönt majd számos kérdést, azt, hogy mire van és mire nincs szükség, lehetőség. Hol, mit kell mindenképpen megmenteni és mi az, ami nélkülözhető.

„Úgy tűnik, most nem a kulturális intézmények léte a legégetőbb probléma, mégis a kultúra fennmaradásának azok a zálogai.

Egri Szimfonikus Zenekar





Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Vidéken a szimfonikus zenekarok egyben szellemi, művészeti centrumok is, és sok helyen egyedüli képviselői, terjesztői, fenntartói az igényes zeneéletnek. Nem lehet kérdés, hogy szükség van-e rájuk.

A Regionális Zenekarok a legkitettebbek ebben a helyzetben, hisz a szimfonikus zenekarok közt a legkisebb forrásból élnek, de talán éppen ezért fennmaradásuk sem kerül olyan sokba. Lehetőségeik jóval szerényebbek, de működési struktúrájuk rugalmasabb, mint a státuszokban működő együtteseké, ezért közszolgáltatási, sőt közfoglalkoztatási szerepük még inkább felértékelődhet ebben a nehéz helyzetben.

Persze a fordítottja is bekövetkezhet, de én bízom a túlélési esélyünkben. “

Öthónapos kényszerpihenő

„Az idei utolsó koncertünket a reformáció ünnepén tartottuk, október végén, mert a próbahelyszínünk, a Csabagyöngye Kulturális Központ január-februárban zárva lesz, s az időjárás függvényében márciusban nyit csak ki – meséli Uhrin Viktor, a Békés Megyei Szimfonikus Zenekar vezetője. – Így erre az időszakra nem tervezünk koncerteket. Szerencsére – mivel a tagjaink zeneiskolai tanárok – legalább a zeneiskolában tudnak egyénileg gyakorolni, közös próbákat azonban nem tervezünk, csak tavasszal, amikor bízunk benne, hogy ismét el tud indulni a koncertélet. Elvileg öthónapos kényszerpihenő következik, elmaradnak az adventi és az újévi fellépések, bár azon gondolkodunk, hogy legalább kamarazenekarral, kisebb formációkkal eljátsszuk a karácsonyi programokat.

Támogatások terén megkaptuk az előadó-művészeti többlettámogatás nagy részét, viszont a város által adott összeget már tavaly csökkentették, a jövő évről pedig még vár ránk a tárgyalás...

De nagyon bízunk abban, hogy március után vissza tudunk térni a megszokott kerékvágásba!”

Dunakeszi hangversenyek – új helyszíneken

„A Dunakeszi Szimfonikus Zenekart is, úgy, mint a kulturális szféra jelentős részét, sajnos érintik a korlátozások. A székhelyünk, a Dunakeszi József Attila Művelődési Központ, az utolsó önkormányzati ülés döntése alapján nyitva marad, de csak részlegesen. A klubhelyiségek, próbatermek a december 10-től január 10-ig tartó időszak kivételével nyitva lesznek, a koncertezésre, színházi előadásokra alkalmas nagyterem viszont nem. Így a fent említett időszakon kívül, úgy tűnik, hogy próbálni fogunk tudni, azonban előadni a művelődési központban nem. Fontosnak tartjuk, hogy jelen helyzetben is értéket közvetítő, közösségépítő, igényes kulturális programot tudjunk nyújtani a közönség számára, ezért a városban kerestünk olyan helyszínt – ez a gimnázium aulája –, ahol a hagyományos újévi koncertünket és bérleti előadásainkat meg tudjuk tartani. A többi, városon kívüli játszóhelyeinkkel is egyeztetünk, illetve, ha kell, új helyszínt keresünk ott is, amennyiben hasonló problémák adódnának. Egyszerűen nem adjuk fel, keressük a lehetőségeket, a megoldást a folyamatos munkához, koncertezéshez” – mondja Farkas Pál, a Dunakeszi Szimfonikus Zenekar vezetője.



Dunakeszi Szimfonikus Zenekar



Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Próbák a Királyi Váróban, koncertek a Lovardában

„A Gödöllői Szimfonikus Zenekar 2022-2023-as évadának korábbi terveit is módosítani kellett – és vélhetően még többször változtatni kell majd – a kialakult különféle körülmények miatt – ismerteti helyzetüket **Rácz Márton, a Gödöllői Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője**. – „Az együttes vezetése számára a legfontosabb, hogy a működését biztosító Alapítvány által korábban vállalt kulturális feladatait, koncertjeit ellássa. A művészeti vezetés feladata az elnyert pályázatoknak és céltámogatásoknak a kihívások és a fennálló lehetőségek szerinti leghatékonyabb felhasználása. E szerint a cél a minél mobilabb és kisebb létszámot igénylő, de művészi szempontból a korábban tervezettekkel egyenértékű produkciók létrehozása, ami egyben biztosítja a zenekarhoz tartozó művészek folyamatos foglalkoztatását. Így egyszersmind lehetőség nyílik a szekciók további építésére és a műhelymunkára.

A szűkülő pályázati források ellenére az Alapítvány folyamatosan keresi a kitörési lehetőségeket. A mostani gazdasági helyzet sajnálatosan megghiúsított több tervezett együttműködést és vendégjátékot. A regionális intézményekkel és iskolákkal folyamatos újratervezésre kényszerülünk, mind az időpontok, mind a megvalósítható koncertek tekintetében. Mindezek ellenére nagy öröm, hogy minden partnerünkkel – bár kompromisszumokkal – a megvalósítás lehetőségét tudjuk keresni.

A zenekar nem rendelkezik saját üzemeltetésű próbateremmel és irodával. Gödöllő Város Önkormányzata biztosítja ezeket, valamint bérletes koncertjeinek helyszínét saját fenntartású intézménye, a Művészetek Háza Gödöllő épületében. A kialakult válság miatt ez az épület is sajnálatosan bezárásra került november 1-jével és nyitása csak 2023. áprilisára várható. Gödöllő Város Önkormányzata viszont segítséget nyújtott a zenekar működésének biztosítására: a próbák új helyszíne a 10 éve műemléki felújításon átesett Királyi Váro nagyterme, a zenekar irodáját pedig a Városi Könyvtár fogadta be. Bár e terem nem akkora, mint a Művészetek Háza

Konferenciaterme, de gondos tervezéssel itt is megvalósíthatók még a nagyobb létszámú produkciók próbái is. A Bérletes koncertek esetében a város megállapodásra jutott a Gödöllői Királyi Kastéllyal, amely – a város művészeti életének támogatására – lehetőségei szerint a Lovardában befogadja a Művészetek Házában korábban tervezett és lekötött rendezvényeket. Így a zenekar 2022 november és 2023 április közötti két bérletes és hat ifjúsági koncertjét meg tudjuk tartani.

A mostani helyzetben a zenekar számára a legfontosabb, hogy erősítse a közösségi szerepvállalását és ezzel a szűkebb és tágabb közösségi támogatottságát. Ezért a bérleten kívüli koncertjeinek (Adventi és Évköszöntő) megváltozott műsorában (is) jobban fókuszál a város és vonzáskörzetének művészeire és együttesekre, amelyeket elsősorban a Gödöllői Királyi Kastéllyal való együttműködés keretében tud megtartani. Az együttes most január-februárig tud előre tervezni. Nagy kérdés, hogy az azt követő időszakban is képes lesz-e megtartani a koncertjeit...”

Új dirigens a kecskemétiék élén

„A Covid időszaka sem volt könnyű együttesünk számára – meséli **Földi Jácint, a Kecskeméti Szimfonikus Zenekar művészeti titkára** –, de ez a mostani talán még nehezebb, hiszen most még anyagi nehézségek is akadnak, amelyek megnehezítik az intézmény és a zenekar működését. Az együttesünk a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ fenntartásában működik, s ez a helyszín ad otthont a próbáinknak és koncertjeinknek egyaránt. Az intézmény rezsiköltségei a jelenlegi helyzetben iszonyatosan meg fognak nőni, így temérdek még a kérdés, nem tudjuk mekkora árnövekedésekkel kell számolni.... Az Agóra az összes intézményét összevonta, s amit tudunk, mi is megteszünk, hogy minél kevesebb legyen a kiadás. A Hírös Agóra is kénytelen lesz bezárással némileg kompenzálni a kiadásokat, így december 20. és január 27. között semmilyen rendezvény nem lesz megvalósítható. Bízunk abban, hogy februárban már ismét tudunk koncertezni.



Kecskeméti Szimfonikus Zenekar

A kényszerű pihenő előtt azért még novemberben megtartjuk a Filharmónia Kodály-bérletsorozatához kapcsolódó hangversenyünket, Suzana Bartal zongoraművészennel, s Kodály Zoltán születésének 140. évfordulója alkalmából, december 10-én többek közt a Psalmus Hungaricus-szal tisztelgünk. A kamaraformációkkal tervezett előadásainkat ugyancsak megrendezzük. A „Zenét hallgat a család” matiné-sorozatunk utolsó előadásai szintén felhangzanak decemberben. Több népszerű koncert viszont elmarad, mivel az Agóra kényszerű bezárása miatt a hagyományos újévi hangversenyünket, amit a kecskeméti közönség nagyon szeret és vár, nem tudjuk megtartani.

Az elmúlt két évben nagyon örültünk minden támogatásnak, amivel számolni lehetett. A Kulturális és Innovációs Minisztériumtól is érkezett plusz forrás, s az NKA-pályázatokon ugyancsak sikerrel szerepeltünk, akadtak többlet-támogatások. Sajnos a 2023-as évnek a költségvetését még nem látjuk előre... Hiszen még semmi hír a Minisztérium meghívásos pályázatáról. Ettől eltekintve tervezzük a következő évad műsorait, s olyan sorozatokon szerepel az együttes, mint a Tavaszi vagy a Kodály Fesztivál. Jó lenne, ha kimagasló összegeket nem-

csak néhány együttes kapna, hanem egy-egy lenne az elosztás. Úgy tudom, hogy történtek e téren már lépések, de a mostani helyzet nem könnyíti meg mindezt.

Az együttesünk sokat fejlődött az elmúlt időszakban, s augusztustól új művészeti vezetője is van zenekarunknak Hollókői Huba karmester személyében.

Öröm számunkra, hogy a Hírös Agórához tartozhatunk. Nagy segítséget jelent az infrastruktúra, a marketing, a próbalehetőség és a koncertek megrendezésében, hogy egy ekkora intézmény része lehetünk. Reménykedünk abban, hogy az együttesünk életében jövőre már egy szebb korszak következik! “

Megtartott koncertek – több egyeztetés árán

„A zenekart és a színházat ugyanaz a nonprofit kft. működteti – meséli Kóczán Péter, a Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar vezetője – így a takarékoskodási intézkedéseik bennünket is érintenek, a teátrum november 1-jétől a fűtési szezon végéig, március végéig zárva lesz. Viszont abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a színházi előadások jelentős része átkerült a Liszt Kulturális Központba, ahol az együttesünk is próbálni és koncertezni szokott. Ide vonnak össze mindent, de legalább nem közvetlenül érint minket a rezsimelkedés, hiszen nem bérlők vagyunk. Így a helyszínen osztozkodnunk kell, viszont legalább meg tudjuk tartani a bérletes koncertjeinket, az ifjúsági előadásaink esetében is csak minimális változtatásra volt szükség. Decemberben pedig adventi templomi koncerteket is adunk, s az újévi hangversenyt, ami fontos esemény a város életében, számítanak is rá, ugyancsak meg tudjuk rendezni.

A várostól megkaptuk a támogatást, viszont az EMMI-nél megítélt összegnek eddig kevesebb, mint a felét kaptuk csak meg, s kérdés, hogy mikor érkezik meg a maradék... “



Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar



Szabolcsi Szimfonikus Zenekar

Ifjúsági koncertsorozat a szabolcsi együttessel

„Zenekarunk a Vikár Sándor Zeneiskolában tud próbálni, így fel tudunk készülni a következő hónapok koncertjeire. Novemberben 7-i kezdéssel 30 ifjúsági hangversenyt adunk a Filharmónia szervezésében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Reménykedünk, hogy az iskolai aulákban, tornatermekben, művelődési házakban megfelelő hőmérséklettel találkozunk, de a szokásosnál melegebb öltözkéssel készülünk. November 26-án Kodály Psalmus Hungaricusát adjuk elő a Cantemus Vegyeskarral Nyíregyházán, a Kodály hangversenytérenben Szabó Soma karnagy vezetésével. Decemberben terveink között szerepel a városi karácsonyi hangverseny a Római Katolikus Társszékesegyházban. Január 31-én a Filharmónia szezonbérlet keretében Mendelssohn műveket adunk elő Nyíregyházán Erdélyi Dániel karmesterrel, Nyári László hegedűművész közreműködésével” - ismerteti terveiket Nagy Gyula, a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar vezetője.

Hozzáteszi azt is: „Nyíregyháza Város Önkormányzata 7 éve azonos összeggel támogat bennünket, ami az éves kiadásainknak majdnem a felét fedezi. Hála az égnek ezért a támogatásért, hiszen működésünk számára biztonságot jelent. Az EMMI-től a 2022. évi működésünkre kapott támogatás messze elmaradt az igényelthez képest, és a regionális zenekarok között is majdnem a legkisebb összeget kaptuk... Beadtuk a pályázatot a KIM által kiírt, kiemelt művészeti célok megvalósításának támogatására. Az ifjúsági hangversenysorozatunkra igényeltünk támogatást. Ennek eredményére még várunk....”

Majd egy évvel eltolt 125. születésnap hangverseny

„Sok mindent terveztünk – meséli Román Géza, Tata-bánya Város Szimfonikus Zenekarának vezetője – például az együttesünk 125. születésnapját szerettük volna megünnepelni a Zeneakadémia Nagytermében



Román Géza

januárban. Sajnos olyan mértékben emelkedtek a terem-bérleti árak – a kezdeti 800 ezer forintról 3 millióig erre az egy estére – hogy végül úgy döntöttünk, maradunk a tatabányai Jászai Mari Színházban, s ezen a helyszínen rendezzük meg januárban, a Magyar Kultúra Napján az ünnepi estét. Közben sajnos kiderült, hogy a teátrum január 1-je és február 25-e között zárva tart, s mivel mi is ott tartjuk a bérletes koncertjeinket, így ezeket ugyancsak kénytelenek vagyunk elhalasztani. A jubileumi hangversenyt is elhalasztottuk, 2023. október 1-jére, a Zene világnapjára.

Mivel a helyi zeneiskolában van a próbatermünk, így gyakorolni legalább tudunk, de a próbaszámot is ritkítani fogjuk tavaszig.

Azt, hogy állami támogatás terén mire számíthatunk a következő esztendőben, sajnos még nem látjuk, szerencsére a várossal négyéves megállapodást kötöttünk korábban, bár ez – a Covid miatt – csökkentett összeg, erre legalább számíthatunk.

Sajnos elmaradnak a karácsonyi, újévi koncertek, de annak örülünk, hogy még a Bójte Csaba alapítványát támogató Déva-gálán muzsikálhatunk novemberben, és csak utána következik a hosszabb szünet.” ■

Gyermek- és ifjúságnevelés - egyedülálló módon

Záborszky Kálmán tervekről, tehetséggondozásról és az „Istvános” közösségről

 Réfi Zsuzsanna

Számos változás történt ebben az esztendőben a Szent István Filharmonikusoknál. Változott az együttes felépítése, de szigorú költségvetési tervüknek köszönhetően meg tudják tartani meghirdetett programjait, s új helyszínekkel is felvették a kapcsolatot. Régi tervük ugyancsak megvalósult, nagysikerű ifjúsági sorozataikkal bemutatkozhattak más kerületekben is. Továbbra is nagy hangsúlyt fektetnek a közönségnevelésre, s ebben a szezonban szintén különleges koncertekkel várják a közönséget. A társulat vezetőjével, Záborszky Kálmánnal a Szent István különleges művészeti arculatáról, utánpótlás-nevelésről, születésnapról és az „Istvános” közösségről is beszélgettünk.

■ Ettől az esztendőtől nemcsak vezető karmester és művészeti vezető, hanem az ügyvezetői feladatokat is ellátja. Mi mindennel bővültek így a teendői?

– Korábban a Szent István Filharmonikusok művészeti vezetője voltam, 2022. januárja óta ügyvezetője is vagyok az együttesnek. Fontos volt számomra, hogy a zenekar megőrizze profilját, különösen a gyermek- és ifjúsági műsorainak magas színvonalát, valamint az, hogy folyamatosan kezdeményezzük újabb fiatalok bevonását a programjainkba. Ügyvezetőként ugyanazokat a feladatokat látom el a művészeti irányítás területén, mint korábban, azonban az adminisztrációs feladataim természetesen megnöttek.

■ Mi változott 2022 januárja óta az együttes életében?

– A Szent István Filharmonikusok Nonprofit Kft-t is érintik a világban folyó változások – tekintettel az ukrán-orosz háború okán előálló energia veszélyhelyzetre, valamint a kormány által elrendelt takarékosági intézkedésekre. Társaságunk a helyzetet komolyan véve átgondolta teljes műsorstruktúráját a 2022-23-as évadra, kidolgozott egy forgatókönyvet, amely mentén szigorú költségvetését tartva látja el feladatait. Igyekszünk kiadásainkat csökkenteni, bevételeinket növelni. Meghirdetett programjainkat megtartjuk, annak figyelembevételével, hogy egyes rendezvényhelyszínek bezárnak, így a koncertjeinknek új lehetőségeket kell keresnünk, továbbá a programjainkat is újragondoltuk. Műsorstruktúránkban továbbra is kiemelt hangsúlyt kapnak gyermek- és ifjúsági programok. Zenészeink alkalmazkodnak a körülményekhez, legjobb tudásukkal, fegyelmezetten készülnek előadásainkra.

■ Akiknek viszont csökkent a létszáma...

– Minden zenekar költségvetésében a munkabér a legjelentősebb fix kiadás. Amennyiben egy zenekar financiálisan is hatékonyan szeretne működni, költségvetését folyamatosan aktualizálnia kell, szem előtt tartva a külső gazdasági környezet – várhatóan kedvezőtlen –

alakulását. Az együttesünk megfelel az előadó-művészeti törvény követelményének, azonban tavasszal átnéztük a zenekar szerkezetét, létszámadatait, és úgy döntöttünk, hogy a munkaerő-állományt racionalizálni kell. Így társulatunknál csoportos létszámleépítésre került sor, amelynek szükségességét igyekeztünk munkatársainkkal megértetni. Minden munkavállalóval korrekteen elszámoltunk. Úgy gondolom, helyes döntést hoztunk, és a jelenlegi szoros költségvetésünk követelményéhez igazodva – még időben –, megtettük a lépéseket.

■ Hogyan látja együttesének szerepét a hazai zenei életben?

– Úgy vélem, a Szent István Filharmonikusokat a többi kiváló zenekartól páratlan színvonalon szerkesztett családi, ifjúsági programjai különböztetik meg. Az együttes gyermek- és ifjúságnevelő munkája a hazai komolyzenei életben egyedülálló nemzeti értéket képvisel, kiemelendő a Felfedezőúton és a Pastorale sorozat.

2003-ban készült egy felmérés, amely szerint a fiatalok 3-4 százaléka fogyaszt magaskultúrát, klasszikus zenét. Mérhetetlenül elkeserített ez az eredmény, akkor kezdtem gondolkodni azon, hogyan lehetne a diákokat iskolaidőben, szervezeten hangversenyre invitálni.

Mindeközben már sikerrel ment kisgyermekes családoknak szóló sorozatunk Pastorale címmel. Ezek a hangversenyek számos gyakorlati tapasztalattal gazdagítottak, hogyan lehet a mai fiatalokhoz fordulni, akik új igényekkel rendelkező közönségként a 21. század komplexitásának megfelelően képesek hangversenyélményt befogadni.

2011-ben indult Felfedezőúton programsorozatunk Zuglóban. Elértük, hogy minden diák, aki Zugló valamelyik önkormányzati fenntartású iskolájában tanul, évente egyszer térítésmentesen vehessen részt kiemelkedő színvonalú hangversenyen. A koncerteket a Zenekar Columbus utcában lévő Nagyteremében tartottuk, ahová a diákok iskolaidőben tanáraik kíséretében, szer-

vezetten érkeztek. Naponta 1000 fiatal részesült maradandó kulturális élményben, évente 18.000 zuglói diák!

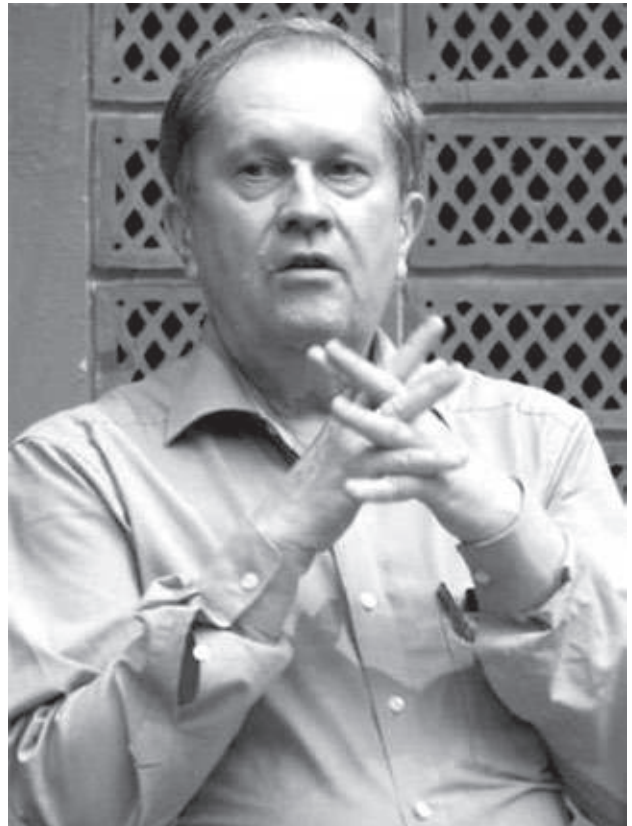
A Felfedezőúton sorozat célja, hogy minden évben – tavasszal és ősszel – új, valódi művészi értéket közvetítő, magas színvonalú, maradandó élményt nyújtó művészeti programot nyújtson az 5-től 10 éves, illetve a 10-től 18 éves gyerekeknek és diákoknak, életkori sajátosságaiknak megfelelően. Az előadásokat a gyerekek – szociokulturális háttérüktől függetlenül – iskolaidőben, szervezeten, térítésmentesen látogathatják. Az eddig megrendezett, több mint 300 előadás nézőszáma átlépte a 100.000 főt, akik kivétel nélkül óvodások és iskolások voltak, vagyis az 5-től 18 éves korosztály! Az utóbbi években számos produkcióból filmváltozat is készült. A sorozat középpontjában az élő zene áll, de az élményt a társművészetek is növelik, különösen fontos szerepet kap a tánc (együttműködésben a Magyar Táncművészeti Egyetemmel), az álló- és mozgóképes vetítés, valamint az igényes összekötő szöveg. Az egyedülálló sorozat szerkesztője és műsorvezetője Dr. Solymosi Tari Emőke.

Régóta szeretnénk volna elérni, hogy a Felfedezőúton program átléphesse Zugló határát. Hatalmas eredmény, hogy 2022-ben a XV. kerület diákjai a Hubay Jenő Zeneiskolában, a XVI. kerület diákjai pedig az Erzsébetligeti Színházban vehettek részt térítésmentesen előadásainkon az Észak-Pesti Tankerületi Központ segítségével. Az új kerületek diákjai nagyon élvezték az előadásokat, közülük sokan most először találkoztak élőben szimfonikus zenekarral.

2023-ban ünnepeljünk egyik legnagyobb költőnk, Petőfi Sándor születésének 200. évfordulóját, s a tavasszal színre kerülő Felfedezőúton a költő alakját és művészetét szeretnénk közelebb vinni a XIV., XV. és XVI. kerületi ifjú közönségünkhöz. Nem titkolt célunk ugyanis, hogy programjainknak köszönhetően a Szent István Filharmonikusok mellett, a többi kiváló hazai zenekar is profitálhasson abból a közösségépítő, közösség-kinevelő, utánpótlást biztosító munkából, melyet hosszú évek óta végzünk.

■ Mit emelne ki még az együttes idei évadából? Milyen különlegességekre készülnek?

– Négy bérletsorozattal várjuk a komolyzene kedvelőket koncertjeinkre. A Stephanus, Gaudeamus és a Téli bérletek első hangversenyei táblás házakat vonzottak. 2022. november 5-én a Szent István Filharmonikusok a Vigadó-beli programján Sigmund Groven szájharmonikaművésszel lépett fel, aki csodálatos játékaival elvarázsolta a közönséget. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy Sigmund Gorvent a fenntartó, Filharmónia Magyarország Nonprofit Kft. ajánlotta figyelmünkbe. Hála az égnek, hogy egy ilyen különleges, egyedülálló produkciót sikerült közösen megvalósítanunk, amelyben a szájharmonika, mint szólóhangszer megszólalását szimfonikus zenekar kísérte. 2022. november 19-én Kelemen Barnabás hegedűművész és Rajna Martin karmester harmonikus együttműködésének lehetünk szem és fültanúi a Müpában, a Stephanus 2 koncertünkön. December elején a Zeneakadémián Baráti Kristóf karmester és hegedűművész vezényli a Szent István Filharmonikusokat, Beethoven-, Dvořák- és Brahms-műveket hallhat a közönség. A 2022-es évet december 29-én egy könnyedebb hangversennyel zárjuk, ismét Filmzene-koncertre várjuk a nagydíjazott BKK-ba.



A 2022/23-as évad további hangversenyein olyan neves művészek lesznek vendégeink, mint Berecz Mihály, Várdai István, Baráth Emőke, Vashegyi György, Simon Izabella, Oberfrank Péter, valamint Rummy Balázs.

2023. január 29-én emlékkoncertet rendezünk a Zeneakadémián. Ekkor ünnepeljük Petőfi Sándor 200. és Kacsóh Pongrácz születésének 150. évfordulóját. A hangversenyre különleges darabokkal készülünk. Dubrovay László - Petőfi Sándor: 4 zenekari dal című műve ösbemutató lesz. Lajtha Lászlóra – születésének 2022-ben 130., halálának 2023-ban 60. évfordulója van –, Mise a szorongattatás napjaiban című művével emlékezünk.

Nagy öröm számomra, hogy április 23-án, a Müpában rendezett koncertünkre elfogadta meghívásomat Baráth Emőke, a nemzetközileg is elismert, csodálatos szoprán, aki Mozart-áriákat fog előadni. A koncertet Vashegyi György dirigálja.

■ Mi a helyzet a Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolával, amelynek negyedszázadon keresztül volt az igazgatója?



Felfedezőúton – teltház as ifjúsági sorozat diákoknak

– A tehetséggondozás, az utánpótlás-nevelés kiemelt zenekari célkitűzésünk. A Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolával és Zeneiskolával szoros együttműködésben dolgozunk. A Makovecz Pál igazgató által vezetett kiváló, többszörös versenygyőztes Fúvószenekar rendszeresen fellép a Műpában, a Szent István Filharmonikusok által szervezett hangversenyen, valamint ősszel és tavasszal színvonalas Térzene koncerteket adnak.

Mentorprogramunk keretében lehetőséget adunk a szakgimnázium legtehetségesebb növendékeinek, hogy a Szent István Filharmonikusok hangversenyein csatlakozzanak a hivatásos zenekar munkájához és Budapest legkiválóbb koncerttermeiben lépjenek fel. Ilyen jellegű színpadi rutin megszerzése tanteremben nem lehetséges.

Fontos közösségépítő, tehetséggondozó munka, hogy minden évben Zenei Tábor tartunk Tihanyban a zenét tanuló diákjainknak. A táborban részt vesznek a Kabóca, a Tücsök Zenekar tagjai, az Ütőegyüttes, és a Zeneiskolai Szimfonikus Zenekar növendékei. Az együttesek minden este ingyenes Térzene koncertet adnak a Rege Cukrászda előtt. Ezek a diákok az országban egyedülálló gyakorlati zenei nevelésben részesülnek, kiváló hangulatban.

A Szent István Király Szakgimnázium és Zeneiskola, valamint a Szent István Filharmonikusok Columbus ut-

cai székhelyét jelenleg felújítják, bővítik, így hamarosan a diákok és a tanárok, valamint a zenekar tagjai birtokba vehetik a megújult, korszerű épületet.

„Hihetetlen energiával, számos tervvel dolgozik, miközben nemrég 75. születésnapján köszöntötték...”

– Szerény családi körben terveztem megünnepelni, s nagy meglepetés és öröm volt számomra, hogy ürömi házamban vehettem át Orbán Viktor miniszterelnök saját kezűleg aláírt, személyre szóló születésnapi köszöntését.... 1960 óta motiváltan dolgozom azon, hogy a felnövekvő generációk komolyzenét értő, művelt, kultúrára fogékony tagjai legyenek a társadalomnak. Elkötelezett vagyok a minőség és érték tekintetében.

Bízom abban, hogy a gyermek- és ifjúsági programjainkon részt vevő mai fiatalok, a nálunk szerzett kulturális élményeiket hosszú távon a társadalom tagjaiként pozitívan kamatoztatják életük minden területén.

„Istvánosnak” lenni nemcsak azt jelenti, hogy a zenekar tagjai egy jó társulatban játszanak kiváló darabokat, hanem azt is, hogy a zenekari tagok egy tiszta és elhivatott értékrendű közösséghez tartoznak, ami – a mostanában világjelenséggé váló értékválság közepette – felbecsülhetetlen fontosságú. Ezt a különleges légkört nemcsak belülről jó megtapasztalni, de a közönség is egyértelműen érzékeli a koncerteken. Büszke vagyok arra, hogy az „Istvános” közösséget vezethetem. ■

„Ne zárják el a közönséget a kulturális szolgáltatások elől”

Dr. Gyimesi László munkahelymegőrzésről, jövő évi támogatásokról és a zenekarok számáról

 Réfi Zsuzsanna

Elszálló rezsiárak, több hónapra bezáró termék, növekvő infláció – a mostanra kialakult helyzet a szakszervezet számára is számos kihívást tartogat, ráadásul az egyre szűkülő források mellett ismét felhangzanak olyan hangok, mely szerint túl sok a zenekar... Dr. Gyimesi Lászlóval, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének alelnökével arról beszélgettünk, mit tudnak tenni, és mi mindenre kell odafigyelniük a következő hónapokban.

■ *A Covid sem volt a munkavállalók számára könnyű időszak, most azonban itt az újabb vészhelyzet...*

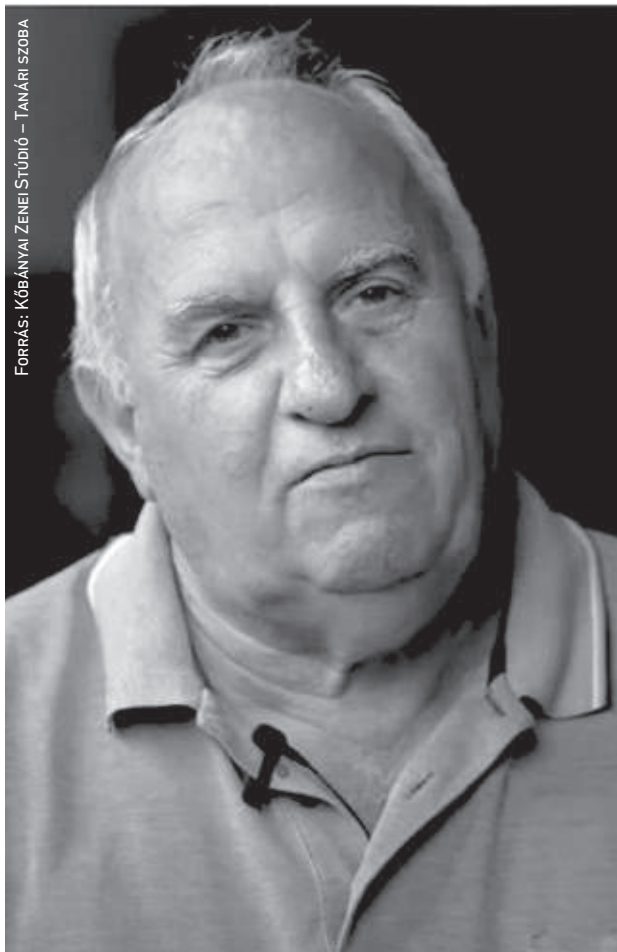
A legnagyobb gond az, hogy nem kiszámítható, milyen gondok jönnek. Nem tudjuk, mennyire lesz hideg télen, mennyibe fognak kerülni az energiahordozók, hogyan alakul a háború, meddig nő tovább az infláció, milyen lesz a forint árfolyamának alakulása, ami mindenre hatást gyakorol. Rengeteg a bizonytalanság, s nagy kérdés, hogy mindebben hogyan tudnak létezni az előadó-művészeti szervezetek. A szakszervezeti gondolkodás szempontjából a legfontosabb a munkahelyek és az alapterületek megőrzése. A minisztérium kulturális államtitkárságával folytatott megbeszélésekből az derült ki, ők ugyancsak így vélekednek, s igyekeznek mindent elkövetni azért, hogy ne szűnjenek meg munkahelyek. A legtöbb professzionális zenekar állami fenntartású, vagy fenntartásának döntő részét az állam biztosítja, s úgy látjuk, hogy az állam a jelenlegi feltételek közepette is teljesíteni szándékozik a vállalásait.

■ *Nem tart attól, hogy a mostani helyzetre több együttesnél is a létszámleépítést tartják majd a megfelelő megoldásnak?*

Nem, hiszen az állami forrás a költségvetési törvény része és az önkormányzati költségvetésekben is szerepelnek ezek az alaptámogatások. Persze, lehet a büdzsével túl optimistán vagy rosszul gazdálkodni, a fenntartó sem mindig makulátlan e tekintetben és ilyenkor az összegek az év második felében már erősen hiányoznak... Viszont az az időszak, amikor az együtteseknek jelentős gondot okozhat, az maximum három, három és fél hónapot jelent. Gondoljunk csak arra, hogy amikor a kormány a Covid alatt betiltotta a koncertezést ennél hosszabb időszakra, fel sem merült az senkiben, hogy emiatt elküldenének munkavállalókat....

A zenészek oldaláról azonban nagyon fájó pont, hogy mostanra egy olyan rendszer alakult ki, ami – legyengítve az alapterületeket – a pluszjövedelmeket erősítette fel a spielpénzzel és egyebekkel. Ennek a módszernek haszna és előnye nem nagyon látszik olyankor, amikor objektív okok miatt nincs többlet teljesítmény.

Hiszen legkevésbé a munkavállalón múlik, hogy hány szolgáltatást teljesít, a munkaelrendeléseknek lehetnek objektív és szubjektív okai is. Még akkor is, ha azt feltételezzük, hogy a zenekar minden fellépésén a legjobb összeállításra törekszik. Visszatérve a jelenlegi helyzetre, a pluszjövedelmes rendszer azt eredményezi, hogy a bezárások, koncertszünetek több tízszázalékos bevételevesztéssel eredményezhetnek a muzsikuskorban, de persze ez még mindig messze van attól, mintha elveszítené valaki a munkahelyét... Remélhetően ez a jövedelem-csökkenés átmeneti időszakra, nem feltétlenül általános, néhány hónapra szól csupán, s ilyen feltételekkel át lehet vészelné ezeket a hónapokat. Azért azt se felejtjük el, hogy vannak olyan tételek is, amelyekkel gazdagodtak az együttesek az utóbbi időszakban – pályázati pénzek, többlettámogatások, amelyek jelentősen növelték a költségvetésüket. A zenekarok pluszforrásokhoz jutottak, ez tény, és ez a többlet látszik mérséklődni, legrosszabb esetben megszűnni. Ami a téli működést illeti, számos példa van arra, hogy az önkormányzat kijelöl egy intézményt, amely minden kulturális szervezetet befogad. A helyi szervezésen múlik, hogy ne épüljön le a művészeti élet, hogy ne zárják el a közönséget a kulturális



FORRÁS: KŐBÁNYAI ZENEI STÚDIÓ – TANÁRI SZOBA

lis szolgáltatások elől. Egy zenekar nem tud önmagában spórolni, ehhez kell az önkormányzat is. Épp ezért fölöslegesnek is ítélem meg a helyzet súlyosságának eltűlését, hiszen a fenntartó feladata is, hogy teljesítse a kötelezettségét, s hogy erre a helyzetre találjon megoldást.

■ Nagy kérdés az is, hogyha el is múlik a jelenlegi vészhelyzet, akkor mi lesz jövőre?

Annyit tudunk már, hogy bár van már elfogadott költségvetés 2023-ra, ez még nincs lezárva, s a Parlament módosítani fogja. Pataki András helyettes államtitkár nyilvános fórumon jelentette be, hogy a néhai TAO-t pótló, igen nagyvonalú, 34,7 milliárd forintos támogatás közel a felére fog csökkenni, 18 milliárdra. A korábbi összegből 9 milliárd jutott a zenekarokra, várhatóan ez a pénz is jelentősen fog csökkenni, de a pontos számok még nem ismertek.

A minisztérium tájékoztatása szerint az a szándék, hogy teljesen átlátható és objektív szempontok alapján alakuljon ki egy pályázati rendszer.

Kérdés, hogy ez már a jövő évben működik-e, mindezenre a későbbiekben erre törekszenek. A zenekarok nem is nagyon tudnak a többiektől jelentősen eltérő tevékenységet folytatni, s természetes, hogy az a céljuk,

hogy a lehető legjobban muzsikáljanak. Ehhez méltó bérezésre is joggal tartanak igényt.

■ Eközben megint elhangzott, hogy „túl sok a zenekar...”

Már az is, hogy túl sok a színház. Lassan már minden kulturális intézményről kiderül, hogy túl sok van belőle... De úgy vélem, nem kell annyira komolyan venni az ilyen elhangzó, a levegőben elszálló félmondatokat. Ha nem reagál rá senki, akkor nem történik semmi. Nem tűnik úgy, mintha a minisztérium részéről bárki komolyan foglalkozna ezzel a felvetéssel... Természetesen a működő minősített együttesek sem jelenthetik ki, hogy mindig pont ennyi zenekarnak kell lennie.

Ugyanakkor a minősített zenekarok számos módon bizonyítják azt, hogy milyen fontos közfeladatot látnak el, és ezt a sok irányú, sokszínű és sokfunkciós feladathalmazt nem lehet leegyszerűsített kijelentésekkel se lekezelni, se figyelmen kívül hagyni. A teltházak koncertjeikkel bizonyítják, azzal, hogy közfeladatokat látnak el, vagy azzal, hogy elviszik például az iskolákba a komolyzenét. 17 helyett 7 is meg tudná tenni mindezt? Úgy vélem, nem.

Az állam is érték létrehozására törekszik a komolyzene támogatásával. Nem látom jelét, hogy ez változna. A magyar kormány - ahogy eddigi politikája is igazolja - sokra értékeli a magyar szimfonikus zenekarokat. Szépen fel van építve a rendszer, sok helyen működik felsőfokú képzés, amely a szimfonikus együttesek munkahelyeire készíti fel az embereket. Ráadásul az országban alig akad olyan nagy szimfonikus társulat, amelynek ne lenne saját koncertterme. Húsz éve éppen ennek az ellenkezője volt igaz. Miért szüntetének meg valamit, ami értékes és működik?

Az is igaz persze, hogy a szomszédunkban háború zajlik, ami számos következménnyel jár. Kérdés, hogy a munkaerőhiányt felváltja-e a munkahelyhiány, hogyan alakul az állami költségvetés, és mi mindent tud majd tenni a szakszervezet. Sajnos van abban igazság, hogy háború idején hallgatnak a múzsa, de szerencsére hazánkban béke van és ezzel együtt a legfontosabb cél a következő évben a túlélés – minden értelemben.

2022. évi Előadó-művészeti szervezetek többlettámogatása – Egyedi támogatás

forrás: <https://emet.gov.hu/kategoria/kiemelt-kategoriak/palyazatok/aktualis-felhivasok/elado-muveszeti-tobblettamogatasi/>döntési lista
száma

6a.	EMT-E-22-0073	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	23 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0026	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	8 815 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0048	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	16 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0017	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	6 299 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0051	Az Új Magyar Zene Egyesülete	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	10 000 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0037	Az Új Magyar Zene Egyesülete	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	3 783 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0065	Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	3 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0019	Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	1 267 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0053	Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	313 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0021	Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	118 383 610 Ft
6a.	EMT-E-22-0052	Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	700 000 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0011	Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	264 189 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0045	Budapesti Filharmoniai Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	33 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0006	Budapesti Filharmoniai Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	12 589 584 Ft
3a.	EMT-TE-A-A-22-0226	Budapesti Vonósok Alapítványa	Fesztiválszervező előadó-művészeti szervezetek működést kiegészítő támogatása	10 000 000 Ft
6a.	EMT-E-22-0058	Budapesti Vonósok Alapítványa	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	14 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0038	Budapesti Vonósok Alapítványa	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	5 418 984 Ft
6a.	EMT-E-22-0034	Capella Savaria Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	16 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0039	Capella Savaria Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	6 299 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0050	Concerto Akadémia Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	410 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0043	Concerto Akadémia Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	69 882 668 Ft
6a.	EMT-E-22-0063	Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület, Magyarország	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	3 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0007	Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület, Magyarország	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	1 267 584 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0025	Erdődy Kamarazenekar Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	1 267 584 Ft
3a.	EMT-TE-A-B-22-0142	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	Társadalmi felelősségvállalást elősegítő és családbarát programok támogatása	10 000 000 Ft
6a.	EMT-E-22-0064	Győri Filharmonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	48 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0010	Győri Filharmonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	18 239 262 Ft
6a.	EMT-E-22-0068	Kodály Filharmonia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	61 100 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0032	Kodály Filharmonia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	23 072 498 Ft
1a.	EMT-E-21-0136	Kodály Filharmonia Debrecen Nonprofit Kft.	Kulturális szervezet támogatása	61 110 000 Ft
6a.	EMT-E-22-0033	Kodály Zoltán Kórusiskolai Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	16 700 000 Ft
1a.	EMT-E-21-0122	Magyar Élızene Művészeti Nonprofit Kft.	Kulturális szervezet támogatása	10 000 000 Ft
3a.	EMT-TE-A-B-22-0041	Magyar Élızene Művészeti Nonprofit Kft.	Társadalmi felelősségvállalást elősegítő és családbarát programok támogatása	15 000 000 Ft
6a.	EMT-E-22-0054	Magyar Élızene Művészeti Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	66 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0024	Magyar Élızene Művészeti Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	25 169 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0041	Magyar Rádió Művészeti Együttesei Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	166 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0004	Magyar Rádió Művészeti Együttesei Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	62 909 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0066	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	60 900 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0018	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	23 009 598 Ft
6a.	EMT-E-22-0070	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	8 600 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0033	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	3 267 804 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0023	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	15 425 116 Ft
6a.	EMT-E-22-0047	MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	511 400 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMÜV-22-0030	MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	192 999 364 Ft
6a.	EMT-E-22-0056	Modern Art Orchestra Művészeti Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	10 000 000 Ft

2.a	EMT-TE-A-B-22-0268	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Kortárs színpadi és zeneművek megrendelése és bemutatása program támogatása	10 000 000 Ft
5a.	EMT-TE-A-B-22-0266	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Társadalmi felelősségvállalást elősegítő és családbarát programok támogatása	15 000 000 Ft
6a.	EMT-E-22-0059	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	148 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0040	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	56 139 028 Ft
6a.	EMT-E-22-0071	Pannon Filharmonikusok – Pécs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	38 400 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0012	Pannon Filharmonikusok – Pécs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	14 495 454 Ft
6a.	EMT-E-22-0031	Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	16 700 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0003	Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	6 299 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0039	Savaria Szimfonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	48 200 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0009	Savaria Szimfonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	18 206 554 Ft
6a.	EMT-E-22-0072	SYSART Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	83 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0016	SYSART Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	31 459 584 Ft
6a.	EMT-E-22-0055	Szegedi Szimfonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	40 200 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0031	Szegedi Szimfonikus Zenekar	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	15 168 484 Ft
6a.	EMT-E-22-0044	Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	241 600 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0015	Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	91 183 134 Ft
6a.	EMT-E-22-0042	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	23 600 000 Ft
3a.	EMT-TE-A-B-22-0016	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	Társadalmi felelősségvállalást elősegítő és családbarát programok támogatása	10 000 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0001	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	8 897 354 Ft
5a.	EMT-TE-A-B-22-0166	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	Társadalmi felelősségvállalást elősegítő és családbarát programok támogatása	10 000 000 Ft
6a.	EMT-E-22-0062	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása	3 300 000 Ft
8a.	EMT-ZENEMŰV-22-0020	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	Zeneművészeti szervezetek működési támogatása II. ütem	1 267 584 Ft

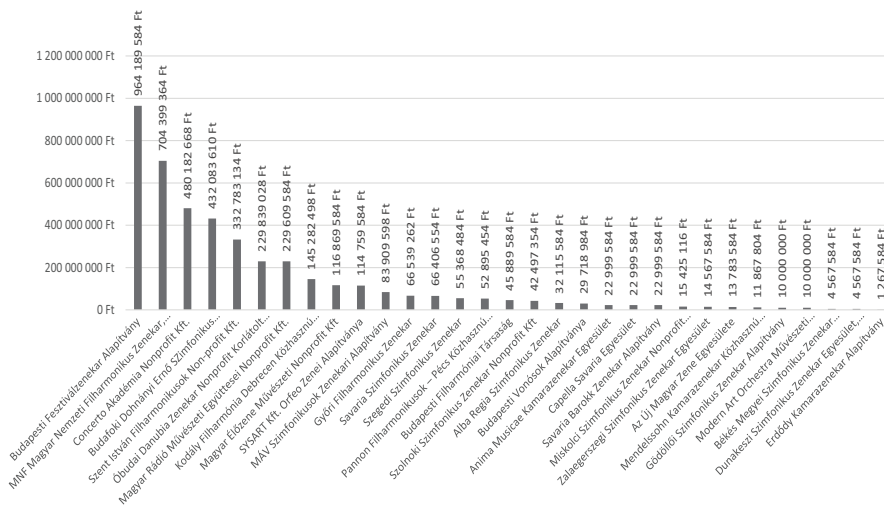
EGYÜTTESÉK SZERINT ÖSSZESÍTETT TÁMOGATÁSOK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar	32 115 584 Ft
Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	22 999 584 Ft
Az Új Magyar Zene Egyesülete	13 783 584 Ft
Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület	4 567 584 Ft
Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.	432 083 610 Ft
Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	964 189 584 Ft
Budapesti Filharmóniai Társaság	45 889 584 Ft
Budapesti Vonósok Alapítványa	29 718 984 Ft
Capella Savaria Egyesület	22 999 584 Ft
Concerto Akadémia Nonprofit Kft.	480 182 668 Ft
Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület, Magyarország	4 567 584 Ft
Erdődy Kamarazenekar Alapítvány	1 267 584 Ft
Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	10 000 000 Ft
Győri Filharmonikus Zenekar	66 539 262 Ft
Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft."	145 282 498 Ft
Magyar Élőzene Művészeti Nonprofit Kft.	116 869 584 Ft
Magyar Rádió Művészeti Együttesei Nonprofit Kft.	229 609 584 Ft

MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	83 909 598 Ft
Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	11 867 804 Ft
Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft."	15 425 116 Ft
MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	704 399 364 Ft
Modern Art Orchestra Művészeti Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.	10 000 000 Ft
Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	229 839 028 Ft
Pannon Filharmonikusok – Pécs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	52 895 454 Ft
Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	22 999 584 Ft
Savaria Szimfonikus Zenekar	66 406 554 Ft
SYSART Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	114 759 584 Ft
Szegedi Szimfonikus Zenekar	55 368 484 Ft
Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.	332 783 134 Ft
Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	42 497 354 Ft
Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	14 567 584 Ft

ÖSSZEG SZERINT ÖSSZESÍTETT TÁMOGATÁSOK

Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	964 189 584 Ft	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	42 497 354 Ft
MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	704 399 364 Ft	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	32 115 584 Ft
Concerto Akadémia Nonprofit Kft.	480 182 668 Ft	Budapesti Vonósok Alapítványa	29 718 984 Ft
Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.	432 083 610 Ft	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	22 999 584 Ft
Szent István Filharmonikusok Nonprofit Kft.	332 783 134 Ft	Capella Savaria Egyesület	22 999 584 Ft
Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	229 839 028 Ft	Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	22 999 584 Ft
Magyar Rádió Művészeti Együttese Nonprofit Kft.	229 609 584 Ft	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	15 425 116 Ft
Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	145 282 498 Ft	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	14 567 584 Ft
Magyar Élőzene Művészeti Nonprofit Kft.	116 869 584 Ft	Az Új Magyar Zene Egyesülete	13 783 584 Ft
SYSART Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	114 759 584 Ft	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	11 867 804 Ft
MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	83 909 598 Ft	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	10 000 000 Ft
Győri Filharmonikus Zenekar	66 539 262 Ft	Modern Art Orchestra Művészeti Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.	10 000 000 Ft
Savaria Szimfonikus Zenekar	66 406 554 Ft	Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület	4 567 584 Ft
Szegedi Szimfonikus Zenekar	55 368 484 Ft	Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület, Magyarország	4 567 584 Ft
Pannon Filharmonikusok – Pécs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	52 895 454 Ft	Erdődy Kamarazenekar Alapítvány	1 267 584 Ft
Budapesti Filharmóniai Társaság	45 889 584 Ft		



Pearle* konferencia Párizsban

Lendvai György

November 16. és 18. között tartotta 64. konferenciáját a PEARLE – Live Performance Europe – a zene, az előadóművészet és az élő előadások szervezete, amelyen több mint 20 ország képviselői vettek részt. A tanácskozás színhelyéül a párizsi Opera Comique patinás épülete, valamint a Párizsi Filharmónia szolgált. Előtte egy nappal – hagyományosan a konferenciához csatlakozva –, összeült az EOF, az Európai Zenekarok Fóruma. Az első napon kifejezetten a zenekarok-ra fókuszálva, míg a másik két nap az egész előadóművészeti szektorra vonatkozóan folyt az eszmecsere.

Az EOF megbeszélés főbb témái:

1. Hogyan csökkent a közönség a COVID járvány miatt?
2. Mi módon segíthetik a zenekarok az ukrán zenészeket?
3. Milyen problémáik vannak a zenekaroknak a kottakiadókkal?
4. Mit tehetnek a zenekarok a fenntarthatóság érdekében?

1. A közönség számának csökkenése országoként, és azon belül régióként is változó, 5-30% között. Szinte minden szövetségnek pontos adatai vannak erre vonatkozólag. Ugyanakkor a legtöbben jelezték, hogy a nézőszám mára gyakorlatilag visszatért a COVID előtti szintre. Ehhez közönségbarát programok és a jegyárak csökkentése segített. Az alacsonyabb jegybevételekből származó hiányt pedig a kulturális minisztériumok kipótlták. Mindenütt megállapítható a fogyasztói szokások megváltozása. Kevesebb a bérletes látogató, a jegyvásárlók pedig közel az előadás napjához, vagy aznap veszik meg a belépőket. Az idős közönség nagy része lemorzsolódott, de megállapítható, hogy a fiatalabb generációk koncertre járási kedve a COVID után megnövekedett, s gyakorlatilag feltöltötték a megüresedett helyeket. Ugyanakkor nehéz megmondani a járvány hosszabb távú hatásait, tekintettel arra, hogy még nem ért véget, miközben egy újabb krízis, energiaválság van kibontakozóban, és ez a két hatás egyszerre, és egymást erősítve jelentkezik.

A COVID egyik mellékhatása, mely szintén általános, hogy hiányoznak a technikai (világítás, hang) szakemberek és a színpadi munkások. A COVID alatt kényszerűségről munkát változtattak, és nem tértek vissza.

Az energiaárak drágulása nagyon különbözően érinti a tagországok zenekarait, általános azonban, hogy a kulturális kormányzatok ugyanúgy, mint a pandémia alatt, kiemelt fontosságot tulajdonítanak a kultúrának, és a kulturális intézményeket fokozottan támogatják. Időleges, vagy végleges leállásról, bezárásokról egyik országban sincs szó.

2. Az ukrán zenészek megsegítése néhány országban szervezeten (fenntartó vagy minisztérium által) történt, míg másutt a zenekarok egyénileg kezdeményezték. Az Orchestre de Paris-ban például 5 ukrán zenészt kellett alkalmazni, akik később, a kiírt próbajátékon szerettek volna végleges álláshoz jutni, de egyikőjüknek sem sikerült. Így egyelőre kisegítőként maradtak a zenekarnál. A zenekaron belül feszültséget okoz az, hogy a segíteni akaró, morális szándék áll szemben a szakmai szempontokkal. Több országban ideiglenesen kaptak pozíciót együttesekben. A British Council ukrán évadot hirdetett, valamint tréning programokat fiatal ukrán zenészeknek. Németországban pedig intézményi szinten tartják a kapcsolatot, és információkat küldenek az álláshelyekről és a próbajátékokról, és alkalmanként, speciális projektekre hívják meg a muzsikásokat.

Több országban nem alkalmaznak orosz vendégművészeket, vagy azért, mert a fenntartó erre utasítást adott (van példa arra is, hogy orosz műveket sem tűzhetnek műsorra), vagy azért, mert nem fizethetnek orosz munkavállalónak, vagy ezért, mert gyakorlatilag lehetetlen vízumot kapniuk. Ez utóbbi azokat is érinti, akik évek óta az Unió valamelyik tagállamában élnek, de orosz útlevelelük van.

3. Általánosságban mindenki elégedetlen a kottakiadókkal. Rossz minőségű kottát kapunk, hibásak, összefirkáltak, olvashatatlanok, nem érkeznek meg időben. A német kolléga jelezte, hogy minden évben megkeresik a német kiadókat, hogy egy egységes feltételrendszert hozzanak létre a kiadókkal, de eddig még nem jártak sikerrel. Tisztázni kéne azt is, mi legyen a digitális kottákkal. A legtöbb német kórus már nem papíralapú kottából énekel. A Fórum egyik feladata lesz a jövőben ezzel foglalkozni, s valami megoldást találni.

4. Ez a kérdés volt az, ami a PEARLE konferencia fő témakörét is jelentette. A konferencián előadott és vitában részt vett a francia munkaügyi miniszter és a kulturális miniszter, valamint az UNESCO egyik főmunkatársa.

A zenekarok ökológiai lábnyoma nem mérhető a különböző lakossági, vagy ipari tevékenységeikéhez. Ugyanakkor, pont azért, mert az előadó-művészeti szervezetek láthatósága nagyobb, példát tudunk azzal mutatni, ha a magunk eszközeivel és szerény módján részt veszünk a fenntarthatóság növelésében, illetve nyilvánítjuk azt a szándékot, hogy támogatjuk, és elkötelezzük magunkat az ügyben. Ez történt gyakorlatilag a skandináv országokban, ahol egy közös nyilatkozatot írtak alá, a brit zenekarok pedig egy chartát fogadtak el erről. Mivel a karbon kibocsátás legnagyobb oka a közlekedés, felmerült az a kérdés, hogy fenntarthatóak-e a külföldi vendégszereplések. Berlini kolléga példaként említette, hogy városában világszínvonalú együttesek működnek, igazából nincs szükség arra, hogy tengeren túlról érkezzenek zenekarok. Ugyanakkor a fesztiváloknak pedig éppen az a lényegük, hogy a megszokottól mást, más együtteseket kínáljanak. A francia résztvevő említette, hogy a nemzetközi láthatóság számukra is nagyon fontos, de a fenntarthatóság miatt az idén csak Európában turnézhatnak, vonattal utaznak és helyi kórusokkal lépnek fel.

Egyre inkább elterjedt, hogy a zenekarok „fenntarthatósági menedzsert” alkalmaznak, aki méri az együttes vagy társulat ökológiai lábnyomát, javaslatokat tesz, és az évad tervezésekor bekerül az a mérőszám is a szempontok közé. Az egész szektornak szüksége lenne több tudásra ebben a témakörben.

A zenekarok és színházak jelentős beruházásokra kényszerülnek annak érdekében, hogy csökkentsék az energiafelhasználást. A kultúrafinanszírozásnak reflektálni kell erre, és viszont, ha az állam jelentős összegeket költ a fenntarthatóságra, akkor a kulturális szektornak is kell ebből részesülnie.

A konferencián ezen kívül adózási, jogdíj, munkaügyi kérdésekben, valamint az új technológiák hatása az előadó művészetre témakörben hangzott el előadás, melyet megbeszélés és vita követett.

Identitásformáló szellemi műhely, művészeti társulat vagy cég”

Lábjegyzet a szimfonikus zenekarokról szóló diskurzus margójára

„A szimfonikus zenekar túl egyedi és túl bonyolult egy azt csak szemlélő, és nem működtető számára.”

 Horváth Zsolt

Anyám mindig azt mondta, ha kérdeznek fiam, válaszolj. Apám sokáig hallgatott, majd miután nem hallották meg a jövőt féltő panaszát, a dicső múltból mesélt. Én nem akarok így járni. Életem delén, nem kevés tudással és tapasztalattal úgy vélem, érdemes megszólalnom, amikor a fejem felett beszélnek és indirekt kérdésekkel, kétségekkel élnek a szakmánk iránt. A PFZ igazgatásában eltöltött húsz évem alatt sokszor és sok helyen elmondtam a véleményemet arról, hogy milyen nehézségeket, anomáliákat, súlyos ellentmondásokat látok az ágazat működésében. Nem azért tettem ezt, mert a saját zenekarom pozícióját féltettem, és igyekeztem javítani. Fordított volt az ok-okozati viszony: meggyőződése, hogy a magyar zenekari kultúra kiteljesedésének peremfeltétele, hogy hosszú évtizedek után sikerrel hajtsa végre a modernizációs programját, ami négy társadalmi szereplő, az állam (tulajdonos), a magánszektor (mecénás, szponzor), a civil szféra (közönség) és a művészeti szcéna közti kommunikáció minőségén múlik. Ernest J. Wilson szociológus e négy szereplő megfelelő együttműködését nevezte „gyémántszerkezetnek”.

Történelmietlen lenne végeredményt hirdetni a szereplők közti kommunikációs és stratégiai együttműködés keménységéről, de tény, hogy zenekari létezésünk határköhöz ért: a négy aktor közül az ágazat működési forrásainak 85%-t biztosító állam az elmúlt hónapokban több alkalommal fogalmazta meg nyilvánosan kéréseit, kétségeit, prioritásait.

Megszólításunk helyénvaló, a témák validak, hiteleségünket meghatározza a válaszaink homogenitása, kiforrottsága. De vannak-e válaszaink? Vajon mi, a zenekari szcénát alkotó közösség, a zenekarok tagságát alkotó kb. 2500 zenekari művész, a társulatok menedzsmentjei, a zeneszakmai munkát profilozó karmesterek, a „cégeket vezető, brandet építő „Club elnökök” kialakítottuk-e a saját „gyémántszerkezetünket”?

Írásom címe a kívülről minket szemlélő értelmiségi megnyilvánulásaira utal. A kultúráról gondolkodó döntéshozók vagy döntési helyzetben lévő, a művészetekben jártas kollégák szeretnék definiálni, hogy mi is egy szimfonikus zenekar. Messziről nézik, szemlélik, leír-



ják, modelleket alkotnak, rendszerbe próbálják győmőszölni, de valahogy mégis mindig kifolyik az ujjai közül, akár a marokra fogott száraz homok, amelynek részecskéi nem kötődnek egymáshoz. És valóban, a magyar zenei élet legnagyobb hiátusa ebben rejlik: a részecskék közti kötőanyag és az őket megtartó keret is hiányzik.

És mindaddig, amíg mi magunk nem találjuk meg a saját kötőanyagainkat, konszenzusainkat és adekvát kereteinket, addig más, ismerős keretekhez, meglévő rendszerekhez próbálnak bennünket igazítani. De vajon biztosan az a jó megoldás, ha elfogadjuk mások játékszabályait, csak mert nem tudunk megegyezni a sajátjainkban?

A szimfonikus zenekar túl egyedi és túl bonyolult egy azt csak szemlélő, és nem működtető számára. Egy kalap alá veszik a szimfonikus zenekart más előadóművészeti formákkal, pedig nem hasonlítható a színházhoz, hiszen nem egyéni rendezői koncepciók megvalósítására társuló művészek változó közössége, hanem kötött zenei alkotások előadására alkalmas művészek szövetsége.

Az egyikben előadásról előadásra változhat a művészi összetétel, az értelmezés, a kémia, és azáltal lesz friss és érvényes az előadás, míg a másikon az összeccsiszolódás, az összehangolódás akár éveken át tartó folyamata hozza meg azt az egyedi és érvényes hangot, zenekari jellegzet, amely zenei hangzásban megkülönböztet egy-együnket a másiktól. Nálunk elemi szükség a társulatépítés. (Ha már társulat: egy szimfonikus zenekar munkavállalóinak 80%-a hangszeres művész, míg egy nagyszínházban körülbelül fordított az arány a művészek és az egyéb munkavállalók között.)

Nem hasonlítható egy céghez a hagyományos munkavállalókkal, menedzserekkel, hiszen a benne dolgozók egy testként és lélekként kell éljenek és mozduljanak ahhoz, hogy a produktum, amit a piacra dobnak, egy pillanat alatt úgy szálljon el a levegőben, hogy a résztvevők szívében legyen lenyomata. Ez a munkavállaló nem gyárimunkás, és ez a közönség nem fogyasztó, aki lenyeli a hangokat, mint kacsza a nokedlit, hanem előadó és befogadó. A zene miattuk és értük szól. Nálunk nem jellemző repertoárhatás, mint a színházban, a szájhagyomány nem az adott előadást, hanem a társulatot életeti vagy buktatja meg koncertről koncertre. A mindezt működtető szervezet nem olyan, mint egy rendezvény-szervező cég, ami a piacon adja-veszi az előadásokat, és húzza el az előadók által már kimerített, finom illatú mézesmadzagot a közönség orra előtt. A szimfonikus zenekar teljes működése az előadás létrejöttét és értékesítését szolgálja az első begyakorolt hangtól az utolsó jegypénztárosi mosolyig. A működés nem projektek egymásutánja, hanem a muzsikások művészi kiteljesedése során létrejövő produkció, amely koncertek sorában kap formát, akár egy gyöngysor egymáshoz illeszkedő szemei. A nyakék a bérletesek ajándéka, és nem egy marék szép kő.

De túlmisztifikálni sem kell a szimfonikus zenekart, és a benne dolgozókat. Nem kell azt hinnünk, és azt remélnünk, hogy a művészet kívül áll a társadalmi kereteken és hasznosságon, a művész jogállását tekintve nem ugyanolyan munkavállaló, mint a rendezvény-szervező. A lényeg épp abban rejlik, hogy a címben szereplő fogal-

mak mindegyike igaz egy szimfonikus zenekarra. Sajnos abban, hogy a kívülről megpróbálják egy-egy szóval, egy-egy egyszerű modellel és renddel elintézni az ágazatunkat, nekünk is van szerepünk azzal, hogy mi magunk, az ágazat képviselői sem kezeljük differenciáltan a szimfonikus zenekari intézmény lényegét. Még mi is képesek vagyunk a „minőség-támogatás-bevétel” hármasságával megelégedni, ha valamelyikünkéről gondolkodunk, nem nézzük, nem látjuk meg sokszínűségét.

Végérvényesen ki kell mondanunk, és el kell várnunk egymástól, hogy belásuk és beláttassuk, hogy a szimfonikus zenekar nem írható le egy-egy paraméter mentén még akkor sem, ha az a piedesztálra emelt minőségi jelző is az. A minőség szó önmagában nem jelent semmit, ha nem töltjük meg mi magunk tartalommal.

Ez épp olyan leegyszerűsítő, mintha egy szimfóniával szemben az lenne az egyetlen elvárásunk, hogy szép legyen. Nem. A szimfonikus zenekar zenei játékának számos paramétere egyidejűleg írja le a színvonalas játék ismérveit, de ezen túl egy szimfonikus zenekar egy szimfóniához hasonlóan rendkívül összetett organizmus. Nem várhatjuk, hogy egyféle legyen: hagyománytisztelő vagy innovatív vagy társadalmi bázisú vagy közönségbarát vagy művészi vagy értékmentő vagy kortárs vagy kreatív, hanem mindezek összessége adja ki egy jól működő, minőségi zenekar ismérveit. A minőségét nem az elhangzó művek tisztasága, együttjátéka és autentikus előadásmódja jelenti, hanem a teljes működés összessége, mivel annak minden eleme hatással van magára az egyedi előadásra.

De hol és miért veszett el a fentieket kimondó kötőanyag, ami az én írásom helyett közös válaszuk lehetne a feltett kérdésekre, a megfelelő támogatási struktúrára, ami megtart, de kellő szabadságot is nyújt?

Az, ahol most tartunk egy hosszú folyamat eredménye, és épp itt az idő, hogy megállítsuk. A rendszerváltást (1989/1990) követően az első polgári kormány időszakában jelentek meg a kulturális közéletünkben azok a diskurzusok, amelyek, nagyon helyesen, nemcsak „önmagáért való” tényezőként tekintenek az előadóművészetre és épített tereire, hanem a nemzet egésze szempontjából nézve stratégiai területként kezelik azt. Olyan tényezőként, amelynek helyes keretezése és fejlesztése egyszerre irányíthat nemzetközi figyelmet a nemzet kulturális teljesítményére, másrészt lehetőséget ad a nemzeti örökségünk, a tehetségünk, a polgárosodásunk újbóli felfedezésére. A stratégiai cselekvés emblematis példája (a teljesség igénye nélkül), és első lépései a

Nemzeti Színház, a Müpa építése, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar megújítása voltak.

Innováció jelent meg a jogalkotás területén is: ekkor kezdődött meg az Előadó-művészeti törvény előkészítése, vitája. Ám a megvalósítás, a normaszöveg készítése során mintha elvesztek volna az eredeti nemzetstratégiai célok, mintha a megvalósítók elfeledkeztek volna arról, hogy miért is dolgozunk, és mi is az egész törvényalkotás célja. Részcélokat láttunk, de az egészről alkotott képet elvesztettük. A kihirdetett jogszabályban az előadóművészek többsége soha nem érzékelte a művészeti kontextust, a kommunikációs térben mind a mai napig „színház törvényként” aposztrofált paragrafusok nem hoztak felhajtó erőt. S talán a valós legitimáció híján itt és ekkor engedték el egymás kezét? Akkor, amikor egy ország kacsintott össze a művészeti törvény közösen megalkotott szakmai kritériumai, és az abból következő normatív támogatások elosztási szempontrendszerének negligálása felett?

Amikor valaki elsőként döntött úgy, hogy tengerparti homokszemként mindenkitől külön úton keresi a boldogulását, és ezzel példát és okot adott arra, hogy mindenki más is az egyéni lobbijében bízva járja ki a támogatását? Mert nekünk a Balaton a Riviéra, és olyan magyarosán, ügyeskedve szoktuk meg kijárni a dolgainkat? Nem tudom ki kezdte, de a másik visszaütött.

És ennek az állami támogatásokért folytatott méltatlan verekedésnek az lett az eredménye, hogy külsősök akarnak minket szétválasztani. Pedig még érvényben lévő törvényünk is van arra, hogy hogyan kellene a támogatásainkat elosztani.

A művészeti törvénynek hosszadalmas szakmai előkészítése volt. Megegyeztünk azokban a szakmai szempontokban, amelyek mentén minden évben beszámoltunk a tevékenységeinkről: a teljes szakmai programunkról, a nemzetközi és hazai művészekkel és vendég-együttesekkel történő együttműködéseinkről, a magyar kortárszenei életért tett erőfeszítéseinkről, a gyerekek és a rászorulóknak számára nyújtott programjainkról, az értékesítési tapasztalatainkról és közönségbővítési gyakorlatainkról, a koprodukcióinkról és a számszerűsíthető eredményeinkről. Ezen szempontok alapján készültek és készülnek közszolgáltatási szerződéseink, vállalkosságaink, kötelezettségeink. Ugyanakkor nem ez alapján történik mégsem a támogatások odaítélése, miután a törvénybeiktatás után két évvel azzal szembesült a teljes szakma, hogy a pénzeknek a tényleges szakmai szempontok szerint történő odaítélése esetén nem a megszokott komfortzónákba kerülnének azok az együttesek, amelyek státusza és a munkájának összetett minősége

nincs összhangban. Győzött a korábbi évtizedes status quo, és a minőség elvárása és ellenőrzése ment az asztalfiókba, a stratégiai célok ködbe veszttek. Talán az lehetett az első pont a közösen megalkotott kereteink elengedésére, amikor hagytuk, hogy a törvényi beszámolóink számlamellékletek legyenek csupán, és ne értékjelzők az állami támogatás odaítélőjé számára.

A következő lépés a nemzeti minősítés, mint üres cím felaggatása volt a vidéki nagyvárosaink zenekaraira. Mivel ez a címosztás nem társult a Nemzeti Filharmonikusok támogatásához viszonyított, és annak mértékét megközelítő, stabilan kiemelt anyagi státusszal, nem tudott tartalommal bírni a nemzeti együttesek között, ugyanakkor egy álságos helyzetet teremtett azzal, hogy van is valami, meg nincs is.

Lehetett volna ez másként? Tény, hogy a fővárosi centralizáció-képzelet masszív jelenléte figyelhető meg a politikusok, döntéshozók és értelmiség fejében, és nemcsak a budapestiekében, hanem a vidékiekében is. Pest-Buda egyesülésének idején kialakult kollektív képzetünk ez. E gondolkodás komfortzónája csak egy pontot tud elképzelni, s valódi nemzeti intézményt csak oda álmodik, a kulturális decentralizáció lehetősége kizökkenti a megszokott kerékvágásból. Ennek felülírása embert próbáló: teljes szakmai pályafutásom és munkám azonos egy pilot projekttel, aminek célfüggvénye a kulturális decentralizáció. Mára auditálttá vált az expanziós hatást kifejtő, az Európa Kulturális Főváros nagyprojekt során létrejött Kodály Központnak és rezidens zenekarának nagyrégiós hatáskörén túlnyúló minőségi működése, azonban az önmagát megtartó, új, tényleges vidéki-nemzeti zenekari status quo még mindig elfogadásra, kvázi fővárosi „jóváhagyásra” vár.

A döntéshozók cinkosságával tehát mi dobtuk sutba annakidején a művészeti törvény támogatáelosztó alapjának közös keretét, és találtuk magunkat egyéni szereplőknek egy olyan szakmában, amelynek alapja az együttműködés kellene, hogy legyen. A művészeti törvény szakmai pontjainak be nem tartása e folyamat természetes következménye. Ha pénzt nem ezért adnak, akkor azt csinálunk, amit akarunk. És ezen a ponton talán mégsem kell csodálkoznunk azon, hogy a fővárosi együttesek vezetői saját egyéni elképzeléseiket erősítették a szakmai kohézió integráló jellege helyett.

Ellenérdekből nem arra törekedtek az együttesek, és az ambiciózus karmesterek, hogy a művészeti törvényben leírt, összetett minőség minél több helyen megvalósuljon, hanem arra, hogy az önálló „arcélt találva” egyik-másik társulat kitűnjön a többi közül.

A 2020-2022 közötti hároméves időszakra vonatkozó kiegészítő támogatás elosztási mechanizmusa következik a korábban írtakból: nem a művészeti törvény keretein belül zajlott az elosztás. Ez a támogatás volumenében nagyobb (volt), mint a törvényben szabályozott normatív támogatás, ugyanakkor a felosztására vonatkozó paraméterek mindezidáig nem transzparenssek. Végeredmény? A kumulált államháztartási támogatások tagzenekaronkénti volumene nincs összefüggésben sem az Előadó-művészeti törvény szerinti minősítésekkel, sem a közszolgáltatási szerződésekkel. Azok elosztása egyrészt egy egalizáló szemlélet, másrészt egy kultúrpolitikai fontosság eredménye. E kettő egymás mellett él, egyszerre igaz. A legmegtevesztőbb mindebben, hogy a pénzbőség miatt a legtöbb szereplő úgy érezte, hogy bár mindenki többé-kevésbé sértett helyzetbe került, de ez rendben van, mert van pénz. De sajnos nincs rendben. A mostani helyzet nem csupán a rezsiárak emelkedése miatt ennyire fagyott, hanem azért is, mert a fejnehéz kiegészítő támogatás 2022. év végi kivezetése funkcionális katasztrófát eredményez majd valamennyi zenekarnál. A közbeszédet tematizáló energiaválság a mi esetünkben csak kontextusát adja a problémáinknak, de nem az elsődleges okát.

A többszáz éves hagyománnyal bíró szimfonikus zenélés szereti a hagyományokat, szokásokat, stabilitást. Ugyanakkor a mai kor divatos szavával élve mindig is hálózatosodott, mert ennek a műfajnak ez a lényege. Épp olyanok vagyunk, mint a modern tudomány: kellenek innovatív csomópontok, ahova zajlik a tudásáramlás, hogy onnan újra elinduljon, és elvigye a megszerzett tudást, tapasztalatot, és leginkább inspirációt másokhoz. A közös zenélés jobba teszi az embereket. A jó élményt a művész viszi magával, és leteszi máshol, akár egy madár a csőrében a magot, ami kicsírázhat bárhol a világban. Ma a magyar zenei áramlás viszont betegeskedik. Szükség van közösen kialakított áramlási csomópontokra. Helyekre, ahova köthetőek a művészeti együttesek, és ahol tetten érhető szakmai programmal támasztják alá helyi társadalmi hasznosságukat a szent művészet oltárán betöltött szerepükön felül. Szükség van ezekre a rezidensekre, amelyek hazánk zenei templomait nem csupán rendezvény piactérként, hanem szellemi alkotóműhelyként használhatják. A Müpa, a Zeneakadémia, a BMC, a Kodály Központ a magyar

zene házai, de van és épülhetne még vidéken a válság elmúltával több ilyen Hely. Nagybettűvel.

A hírek szerint sokan vagyunk. Mihez képest? A színházakhoz képest? A diplomás művészek számához képest? A befogadók számához képest? A zeneiskolákban tanuló sokezer gyerekhez képest? Vagy a területünkre behozott, magánszektorból származó támogatáshoz képest? Az utóbbihoz biztosan, hiszen a zenekari szcéna finanszírozásában 1% alatti a versenyszférai hozzájárulás. Hogy mennyi zeneiskolást, hány zenészt képzünk, mennyi munkahelyet tartunk fenn és az állampolgárok mekkora hányadának kíván az állam zenét biztosítani és mennyiért, a döntéshozó felelőssége.

A bő két évtizeddel ezelőtt a „kulturális ipar” fogalomkészletével elgondolt és biztosítani vélte, output szemléletű zenekari lét, egyúttal fenntartható működési modell kialakításához nem jutottunk közelebb. Ebből az irányból is meg lehetne fogni azt a feladatot, ami jelenleg előttünk áll: a hálózatosodás elakadásainak felülvizsgálata a nyitó gondolatban definiált négy társadalmi szereplő között, nem feledve, hogy a pénz és a tudásáramlás megfelelő biztosítása a döntéshozó tulajdonosok feladata. A szakmai összetett minőségnek már a művészeti törvényben is leírt, elfogadott és hatályos elveinek a felülvizsgálata és betartása pedig a miénk.

A szimfonikus zenekarok és a zeneművészek a magyar zenei kultúrának az öröksége és a jövője. A zenekarok modern menedzsmentkultúrájának kialakulását és a hazai művészeti áramlás helyreállítását a rendszerváltás óta nem segítette semmi. Sőt. A mi hálózatunkon még egy országos hatókörrel bíró pók is állandóan fenyegetőzik. Pedig a magyar zenei életnek alapos felülvizsgálatra és szakértői segítségre van szüksége. Arra, hogy egyszer egy döntéshozó a szereplőket egyenként, egyedi jellegüket mérlegre téve, majd a nagy egészet szemlélve hozzon a magyar zenekultúra jövőjének érdekében döntéseket, és ne egyéni tanácsadások és érdekek mentén.

Ismerjük azt, amikor valaki rendet rak az íróasztalunkon, és onnantól nem találunk semmit. Ha nem állunk mi neki, és nem várjuk el, hogy közös legyen a rendrakás, most is így fogunk járni. És erről a helyzetről a szövetség is tehet. Felesleges tovább mentetnünk egymást, azt gondolom, hogy épp itt az ideje, hogy elővegyük közös értékeinket, közös érdekeinket és segítséget nyújtsunk ahhoz, hogy a rend, ami kialakul, közös legyen. Amit mindenki rendnek lát, és nem a szakmát ellehetetlenítő látszattmegoldásnak.

A mostani válság lehetőséget nyújthatna arra, hogy leüljünk együtt és kifényesítsük a családi ezüstöt. De nem azért, hogy túladjunk rajta, hanem azért, hogy szembesítsen bennünket azzal, hogy kopottan és feketén nem olyannak látszik, mit amilyen értéket őriz valójában.

Fiatal tehetségek – Devich Gergely



 Uzsaly Bence

Devich Gergelyt, a fiatal csellóművészt már sokan ismerhetjük, hiszen ifjú kora ellenére rendszeresen fellép szólístaként különböző zenekarokkal. Zenészcsaládban született, a Zeneakadémiát a különleges tehetségek tagozatán kezdte, idén szerezte meg mester diplomáját, és tanulmányait a doktori képzésben folytatja. Pályája eddigi tapasztalatairól és jövőbeni terveiről beszélgettünk.

■ *Nagyapád csellóján játszol, édesanyád gyakran kísért zongorán. Tényleg magától értetődő volt ez a pályaválasztás? Hogyan kezdődött?*

– Bizonyos szempontból igen, bizonyos szempontból nem. Abban a tekintetben nem, hogy a szüleim soha nem erőltették, hogy zenész legyek. Úgy kezdtem el zenét tanulni, mint bárki más. Volt hagyománya és kultúrája a zenélésnek a családban, de a cél inkább az volt, hogy a zenetanulás áldásos fejlesztő hatásait, mint a figyelem, érzékenység, hallás, hangszerjáték, érzelmki-fejezés, én is elsajátítsam. A zeneiskolában aztán hamar kiderült, hogy komoly affinitásom van hozzá, így az ottani tanárom, Antók Zsuzsanna komolyabban is irányított a pálya irányába. Ennek ellenére azt hiszem, egy tíz-tizenéves gyerek nem igazán tudja még eldönteni, hogy mivel fog foglalkozni, egyszerűen képtelen egy ilyen döntésre. Engem nagyon erősen vezettek, és én ezt nem bántam meg. Tulajdonképpen nem is tudatosult bennem akkor, amikor ez eldőlt, hogy akkor én zenész leszek, inkább csak később eszméltem rá, hogy az az én utam, amin járok.

■ *Volt valami konkrét esemény, amikor megérezted ezt a döntést?*

– 2012. februárjában volt egy fontos koncert, amikor Dohnányi Koncertstükkjét játszottam a Müpában a Zuglói Filharmóniával, Záborszky Kálmán vezényletével. Rengeteget készültem rá, 13 éves voltam, és nagyon nagy izgalmat jelentett a Müpa színpadára lépni. Különösen a koncert előtt izgultam. Hála Istennek, a koncert nagyon jól sikerült, de ott volt egy törés az elkövetkezendő hónapokban. A korábbi őszinte odaadás és szeretet egy rövid időre elveszett. Aztán Antók Zsuzsannának akkor is volt egy fontos mondata: „Gergő, én úgy gondolom, hogy csak akkor hagyd abba a csellózást, ha az egyik kezedet elveszíted.” Ez átsegített azon a válságon. Attól kezdve van bennem egyfajta küldetésstudat is, hogy nekem ez a feladatom. Kaptam valamennyi tehetséget, ami bizonyos fokig kötelez, amivel jól kell sáfárkodnom. Azóta is voltak már nehezebb időszakok, de ez

a megküzdött krízis megerősített annyira, hogy ezeket már le tudjam győzni.

■ *Most egy korszakhatáron vagy, hiszen idén diplomáltál. Hogyan tekintesz vissza a tanulmányaid időszakára?*

– Nagyon nagy örömmel és hálával tekintek vissza az egészre. Az előkészítővel együtt tíz évet töltöttem a Zeneakadémián, és a doktori képzéssel ez még folytatódik. Minden tanáromnak hálás vagyok, elsősorban nyilván a főtárgytanáraimnak, Mező Lászlónak, aki a legnagyobb türelemmel foglalkozott velem, és fantasztikus alapokat adott a hangszerjátékban, a repertoár nagy részét velem tanultam meg. Óhozám csatlakozott később Varga István, aki szintén fantasztikus muzsikos, és ő tovább mélyítette a tudásomat. Mindkettőjüknek hálás vagyok azért is, hogy a szorosan vett szakmai rész mellett a hangszer szeretetét is átadták. Fontos, hogy az elméleti tantárgyak és a kamarazene is sokat hozzáadtak a fejlődésemhez. Úgy érzem, hogy az az élet rendje, hogy minden fent lévő időszakot követ egy hullámvölgy, és a nagy sikerek után jönnek olyan szakaszok, amikor az ember azt érzi, hogy egy helyben topog. De aztán mégis mindig tovább lehet lépni.

■ *Vissza-visszatérő kérdés, hogy hogyan érdemes segíteni egy olyan zenészt, akinek nagyon fiatalon megmutatkozik a tehetsége. Te mit tanácsolnál a jövő tanárainak, szülőinek, tehetséggondozóinak?*

– Azt hiszem, az, ha még szinte semmi nem derült ki arról, hogy az illetőnek milyen viszonya van a hangszerhez meg a zenéhez, és máris erőltetjük a zenei pályát vagy a szólista létet, az mindenképpen káros. Egy finom vezetés viszont azt hiszem, hogy elengedhetetlen, hiszen 13 éves kor előtt még nem igazán lehet önálló döntést várni, viszont eddig a korig érdemes legalább azt eldönteni, hogy foglalkozzon-e intenzívebben a zenével. Egy tájékozott és támogató környezet nagyon fontos, de hosszútávon káros is lehet. Az nem jó, ha 16-17 éves korban még azért gyakorol valaki, mert az a szüleinek vagy a tanárá-



nak fontos. Meg kell találni egy egyensúlyt a külső vezetés és a belső motiváció között. Ez persze később is igaz. A doktori iskola keretein belül megadatott, hogy összelelkedhettem tanítani, amiből magam is nagyon sokat tanultok, és a gyakorlati vagy zenei segítség mellett azt tartom a legfontosabbnak, hogy motiválni tudjam a növendéket, legyen kedve a munkához, a gyakorláshoz.

■ *Nagyon fiatalon megkezdte a koncertezést és a szólista létet. Volt időd gyerekeknek, kamaszoknak lenni?*

– Persze! Rengeteg olyan élményem van, ami nem a zenéhez kapcsolódik. Mindig szakítottam arra időt, ami a zene mellett érdekel. Tizenéves koromban kialakult a foci szeretete, emellé jött később a tenisz. Sokszor kifejezetten időt szakítok egy-egy érdekes meccs megnézésére. A zene a hobbimmá is vált, illetve a más művészeti ágak, mint az irodalom vagy a film is jelen vannak a szabadidőmben. Ezek nagyon sokat adnak hozzá a csellista létemhez is.

■ *Tekintsünk kicsit előre is! Milyen célok, tervek foglalkoztatnak mostanában?*

– Az elsődleges tervem az, hogy még tanuljak. A doktori iskola egy másfajta képzést jelent, mint az eddigiek, de közel áll hozzám ez a nem feltétlenül technikai értelemben vett tanulás is. Emellett szeretnék hangszeresen is tovább fejlődni. Ennek még keresem a módját, de így 24 évesen abban a korban vagyok, amikor ennek itt van az ideje. Fontos még számomra a minél nagyobb tapasztalat megszerzése szólistaként és kamarazenészként is. A Korossy Vonósnégyessel együtt is szeretnék tovább képezni magunkat, Günter Pichler, az Alban Berg vonósnégyes hegedűse fog velünk foglalkozni. A kamarazenei életem másik területe a triózás, Ránki Fülöppel és Stark Jánossal lesz egy bérletes sorozatunk a BMC-ben, ott lesznek a triók mellett szonáták is, de gyakran ülünk össze triózni Korossy-Khayll Csongorral és Balogh Ádámmal is. Sok olyan zenész barátom van, akikkel nagyon hamar megtaláljuk a közös hangot, mindig nagy örömet jelent számomra, ha velük dolgozhatok együtt. Még nem szeretnék egyetlen műfaj mellett elköteleződni, most ez a sokféleség adja a teljességet.

■ *Sokféle stílust is játszol. Van olyan, ami különösen közel áll hozzád?*

– Nem tudnék egyet kiemelni. A barokkhoz kevésbé nyúlok szívesen, ott a régizenei előadásmód miatt erősebben jelentkezik az a kérdés is, hogy milyen hangszeren játszom az adott művet. Nem alakult ki még bennem az a részletes elképzelés sem, hogy például egy Bach-zenét hogyan szeretnék játszani. Ehhez még idő kell. Versenyművek tekintetében leginkább a 20. század foglalkoztat. Régi nagy vágyam volt, hogy a második Sosztakovics-csellóversenyt eljátszam, ez a diplomámon meg is történt, azóta egyre jobban érdekel az első is. A Ligeti-csellóverseny is közel áll hozzám, és a Lutosławskit is szeretném megtanulni. Utóbbit azért is, mert Lutosławski és Durkó Zsolt stílusa között sok átfedés van. Durkó Zsolt Mózes című operája a doktori témám, és mivel ő az apai nagymamám testvére, így több szempontból is hasznos lenne közelebről megismerni Lutosławski zenéjét. És persze a Dvořák, azt egyszer játszottam már Marosvásárhelyen, de itthon is szívesen előadnám. Vannak versenyművek, amelyeket már többször eljátszhattam – ilyen például a Schumann – de egy egész életen át lehet tökéletesíthető. Kamarazenében a Bartók-kvartettek szeretném mindenképpen eljátszani életem során, kettő már sorra került, de szerencsére van még.

■ *Miben más egy vonósnegyesben vagy trióban játszani, mint szólístaként?*

– Sokkal inkább megvan annak az öröme, hogy együtt alkotunk valamit. A szólista létnek az a szépsége, hogy a saját szólamom előadását teljesen önállóan alakíthatom, ami egyfelől jó, másfelől egy magányos munka. A kamarazenében minden együtt történik, és ezért a kamarazenélésnek van egy nagyon erős társas oldala is, amit én nagyon szeretek.

■ *A cselló a szóló és kamara repertoár mellett egy nagyon fontos zenekari hangszer is. Zenekari csellózásban van tapasztalatod?*

– Van valamennyi, de nem sok, inkább néhány koncertnyi. A tapasztalatszerzést itt is szeretném folytatni. Nem zárom ki, hogy a jövőben nagyobb mértékben kipróbálom magam zenekari zenészként is, a nagyapám is játszott például az Operaház zenekarában.

■ *Egy új, fiatal generációt képviselsz a csellisták között. Más egy 21. századi csellóművész, mint a 20. század nagyjai?*

– Bizonyos szempontból igen, hiszen a média, az internet, a marketing és a menedzsment sok mindent megváltoztatott – mondom ezt úgy, hogy nekem nincsen közösségi média felületem, de sokan mondják,

hogy fontos, és előbb-utóbb teendő lesz vele. A külsőségek változása mellett viszont azt hiszem, a lényegi rész nem változott. Régen is, most is vannak nagyon nagy tudású, meghatározó csellisták, és ez a tudás, azt hiszem, lényegében ma is olyan kell, hogy legyen, mint régen.

■ *Van valami fontos mondanivaló, ami mindig visszatér a művészi látásmódodban?*

– Régebben kevésbé éreztem fontosnak, de mostanában egyre inkább, hogy a technikai-intellektuális megközelítés mellett nagyon fontos az érzelmi jelenlét. Egy zenehallgatónak azok lesznek a legmaradandóbb koncertélményei, amelyek érzelmileg is primer módon megérintik. A doktori iskolában találkoztam egy fontos mondattal a közelmúltban, Susan Sontag azt mondja, hogy „a művészet hermeneutikája helyett a művészet erotikájára van szükség”. Nagyon fontosnak tartom, hogy a művészetnek ezt az érzelmi, érzéki mivoltát megjelenítsük, ne csak a technikait vagy értelmet. Ez persze könnyen válik olcsóvá, amit messze kerülni kell, de én egyébként hajlamosabb vagyok befelé fordulni, így különösen figyelnem kell arra, hogy egy koncerten a zenei mondanivaló közlésére tegyem a fő hangsúlyt, hogy azt a közönség is megélhesse.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara november 16-án, szerdán először adott koncertet a Magyar Zene Házában, az együttest Dobszay Péter dirigálta, a szólista Osztrosits Éva hegedűművész volt. A koncertet a Bartók Rádió élőben közvetítette. Ez az első élő rádiós közvetítés a Magyar Zene Házából. A Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek szívügye, hogy támogassák a fiatal művészeket, az évad során több ifjú zenésszel is adnak közös koncertet.

*

A Pannon Filharmonikusok 2021. október 31-én a bécsi Musikverein évtizedes múltra visszatekintő *Musik der Meister* sorozatába kapott három évadra szóló meghívást. November 19-én Mozart, Richard Strauss és Bruckner műveit vitte el Pécsről Bécsbe. A meglepetésszerű tünő műsorválasztással Bogányi Tibor vezető karmester és a zenekar üzeni kívánt a magyar zenebarátoknak is: teljesen mindegy, hogy hol élünk és alkotunk, a klasszikus zene közös kultúrkinccsünk, olyan világnyelv, melynek segítségével eltűnhetnek a határok, a megszokott skatulyák. A pécsi együttes egyedi hangja, ha úgy tetszik akcentusa ezt az egyetemes nyelvet színesíti Bécsben.

*

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) Művészetelméleti Tagozata átadta az idei művészetpedagógiai elismerő okleveleit az MMA irodaházában. Zenei területen Radics Éva karnagy, a zeneelmélet tanára (határon túli díjazott); Szakács Marianna zongoratanár (határon túli díjazott) és Vass Veronika ének- és zenetanár kapott oklevelet.

*

Olaszországban zárul a Cziffra György-emlékév nemzetközi programsorozata: november 21-én Milánó, november 22-én Torinó és december 5-én Róma lesz az utolsó koncertállomás. A Cziffra Fesztivál fiatal tehetségekből álló kamarazenekarát - amely az Anima Musicae Kamarazenekar tagjaiból, valamint további kiemelkedő fiatal zenészekből áll - napjaink egyik legsikeresebb magyar karmestere, Takács-Nagy Gábor vezényli. A két előadásból álló sorozaton Balázs János Kossuth-díjas zongoraművész közreműködésével egyebek közt olyan művek hangzanak el, mint Liszt Esz-dúr zongoraversenye és Magyar fantáziája. A hangversenyek mellett Cziffra életútjának megismertetése céljából A Virtuóz című, Havas Miklós és Kékesi Attila 2016-ban készült életrajzi dokumentumfilmje és a Kiss Eszter Veronika zenetörténész által készített, Cziffra életművét bemutató kiállítás is a programsorozat része.

Ízelítő az erdélyi és a romániai zenei életből

Interjú Hermann Szabolcs karmesterrel

 Kiss Eszter Veronika

Az erdélyi és a román zenei életéről, illetve az ottani és a magyarországi különbségekről beszélgettünk Hermann Szabolcs karmesterrel, aki sajátos helyzete lévén mindkét ország szakmai munkájában jelen van: Szegeden, Aradon karmesterként és Temesváron a zeneművészeti egyetem operaosztályának vezetőjeként, szűkebb hazájában, Szatmárban pedig hiánypótló kezdeményezésekkel igyekszik megszervezni a helyi fiatalok zenei nevelését.

■ *Mindkét területen aktívan jelen vagy, mit tapasztalsz, mi a különbség az erdélyi és magyar zenei élet között?*

– Elsősorban a működési mechanizmusokban látom a különbséget. Románia Magyarországnál jóval nagyobb ország, nagyobb távolságok vannak egy-egy zenekar székhelye között, helyenként egészen nagyok, ugyanis egy adott megyeszékhelyi zenekarnak a sajátjával együtt 3 megyét is el kell látnia, jobban mondva el kellene látnia. Ez nem történik meg, ugyanis zeneileg vannak kifejezetten „lakatlan” városok. Egyszerűen országos szinten elszórva vannak Filharmóniák, számuk nagyjából húszra tehető és itt muszáj megemlítenem Bukarestet is, ugyanis a bukaresti zenei élet koncertszámban meg sem tudja közelíteni a budapestit, hiszen nekik nincs ilyen zenekari „oázisuk”. Ezeknek a Filharmóniáknak van egy fix programja, beosztásuk hétfőtől csütörtökig (helyenként péntekig) tart, ami minden héten és szezonban azonos, csütörtök este (vagy péntek este) pedig mindig koncertet adnak. A repertoárt illetően is sokkal szűkebb a mezsgye, nagy vonalakban a klasszicizmustól a romantikáig, esetleg posztromantikáig terjed a látásmód, kortárs zenét nagyon ritkán vesznek csak elő. Vannak persze kivételes helyek, mint Kolozsvár, itt a Zeneakadémia és a Filharmónia elindította a Cluj Modern fesztivált, ahol fiatal kortárs szerzők is lehetőséget kaptak, és erdélyi mesterek műveit is lehet hallani. A legnagyobb különbség talán ez: Magyarországon lényegesen több kortárs zenét játszanak, Romániában Kolozsvárt és Bukarestet leszámítva, ha egy évadban egy kortárs est van, az már ilyen szempontból jó évadnak számít. Viszont bérek szempontjából a román zenészek jobban állnak, 5-6 éve volt egy nagy béremelés, erre nagy igény volt. A béremelés nyomán a román zenészek ugyan jobb anyagi körülmények között élhetnek, azonban ennek ellenére a munkamorál nem feltétlenül változott mindenhol. S ha már zenekarról beszélünk, muszáj nagy vonalakban a zeneoktatásról is szót ejtenem. Az, amit Kodály egykor megálmodott, hogy 2000-re minden gyerek kottát tud olvasni, Ma-



gyarországon sem valósult meg, sőt, éppen az ellenkező irányba tartunk, de tény, hogy Romániában még rosszabb a helyzet. Ha valamiben le van maradva Románia, az a zeneoktatás.

■ *A kortárs zenéről beszéltél. Mi a helyzet a barokk zenével?*

– A járvány kapcsán a kisebb együttesek kerültek előtérbe, és ezáltal repertoárra kerültek szerencsére a barokk darabok, mert korábban ezek sem szerepeltek gyakran a műsorokban. A stílust illetően sajnos nem régizenei megközelítésre kell gondolni, sajnos Romániában a többség a romantikus repertoáron szocializálódik, és a barokkot is ehhez hasonlóan játssza. Ezt nem elmarasztalóan mondom, csak tényszerűen. Hallgattam Bécsben Harnoncourt zenekarával és az Arnold Schoenberg kórusával Haydntól A Teremtést, majd

ugyanazt Kolozsváron, és óriási különbség volt. Bécsben megjelent az az igazi elegancia, ami Haydn zenéjéből fakad, Kolozsváron meg az volt az érzésem, hogy mindenki túlharsogja a másikat. Nem a tehetségben van különbség, hanem többek között a képzésben, Kolozsváron például a városi kórus az orosz hangképzést részesíti előnyben, azok a hagyományok jellemzőek az előadásmódjukra, és ettől nem tudnak elszakadni, stílusismeretben pedig kevésbé vannak otthon. A romániai vidéki zenekaroknál egyébként talán a szervezethez és a kihasználtsághoz sem ugyanaz, mint Magyarországon. Ha van például egy tubás, akit a repertoárjukból fakadóan keveset foglalkoztatnak, nem jut a menedzsmenst eszébe, hogy a keveset játszó rezesekből hozzanak létre egy kvartettet, akik külön koncertekkel, műsorral járják a falvakat, iskolákat és legalább nagyjából közelítsék meg azt a szolgáltatászatot, amelyet például egy hegedűs havi szinten teljesít. Ilyen téren még van mit fejlődni a román menedzsmenstnek.

■ *Nemrég egy konferencián elhangzott, hogy a román zenei élet erősen küzd az elvándorlással.*

– Ez attól is függ, melyik települést említjük. Ott van Kolozsvár, nyilván van lemorzsolódás, de a kolozsvári zenekar itt Budapesten is élvonalbeli lenne, ugyanúgy megemlíthetném a Temesvári Állami Opera Zenekarát vagy a Szebeni Filharmonikusokat. Az ilyen központibb helyeken nagy fegyelem van és példaértékű munka. A hegedűs és énekes képzés kiváló Romániában, és ne felejtjük el, hogy nagyszerű zeneszerzők is maradtak otthon. Vannak, akik úgy érzik, hogy Nyugaton több tudást tudnak magukba szívni, több megnyilvánulási lehetőségük van, és ezáltal többet tudnak az emberiségnek adni, vagy egyszerűen csak a megélhetésük a szempont, én ezt is el tudom fogadni. Ugyanakkor sokan azt

is fontosnak tartják, hogy otthon helyt kell állni. Ha mindenki elmegy, akkor ki fogja képviselni otthon a magyarságot, a magyar kultúrát? Itt van például Csíky Boldizsár, aki egy fontos bástya Marosvásárhelyen, vagy a nemrég elhunyt Terényi Ede, aki ugyanezt a pozíciót töltötte be Kolozsváron, említhetném a fiatal zeneszerzők közül Török-Gyurkó Áront, de román oldalról is vannak nagyszerű zeneszerzők, például Cornel Țăranu. Nem mondanám azt, hogy otthon nincsenek tehetséges emberek, nincsenek nagyszerű koncertek, és mindenki elmegy. Temesvár most lesz 2023-ban Európa Kulturális Fővárosa, nagy dolgokra készülnek. Mivel 2022 szeptemberétől a Temesvári Zeneegyetemen vezetem az operaosztályt, reményeink szerint a Kulturális Főváros cím az egyetem számára is új lehetőségeket fog megnyitni.

■ *Most Romániában Temesváron és az Aradi Filharmoniójánál dolgozol.*

– Igen, és mindenképp megemlíteném a 2015-ben alapított Hermann Musik Egyesületet (HME), amellyel az erőnkhez mérten próbálunk hiánypótló zenei eseményeket szervezni, tevékenységet végezni. Klasszikus kétlaki vagyok, mondhatnám, hogy autóban élek. Tanulmányaim során elmentem Bécsig, mégis úgy érzem, hogy nekem a sajátjaim között kell lennem. Bár bázisként Budapesten élek, rendszeresen hazajárok Szatmár megyébe, Aradra, ahol állandó vendégkarmesteri címet kaptam 2019-től, és Temesvárra, ahol a Zene-művészeti Egyetemen az operaosztályt vezetem. Több-ször dolgoztunk együtt az Aradi Filharmonióval, több közös operaelőadáson, opera- és operettgálán, valamint szimfonikus koncerten vagyunk túl. Szeretek velük muzsikálni, jó az együttműködés, és ebből kifolyólag terveink vannak a jövőre nézve.



I Ugyanakkor a szűkebb szülőföldeden zenetábort, gyermekkari találkozót szerveztél, és egy nagyobb szabású egyházzenei gyűjtésbe is fogtál.

– Engem a szüleim elsősorban közösségi embernek neveltek, édesapám kántor volt 36 évig, folyamatosan vagy a kórusban, vagy a plébánián valamelyik közösségben voltam, mindig voltak hagyományok, amit ápolunk, és volt egy közös cél, amiért dolgoztunk. A hagyományok átadása azért is fontos számomra, mert döbbenet nézem, hogy a mai fiatalok körében a legtöbb régi magyar szokás, a betlehemezés, az újévi köszöntés teljesen kikopott egy olyan kicsi faluban, ahol ez még javában élő kellene legyen. A HME alakulásáról röviden elmesélném, mikor felkerültem Szatmárnémetibe, mekkora mérföldkőnek számított, amikor egyedül a saját döntésemből elmentem egy filharmóniai koncertre, majd hasonló élmény volt Kolozsváron az operával való találkozás. Nekem 19 éves koromig nem volt lehetőségem elmenni operába, hiszen a környéken semmi ilyen előadás nem volt, 200 kilométert kellett volna utazni. Akkor jöttem rá, hogy mennyi mindenre nem volt lehetőségem gyerekként. Így alakult a Hermann Musik Egyesület, amelynek révén, ahogy a szabadidőm engedi, zenetáborokat, zenei foglalkozásokat, koncertsorozatokat, orgonabemutatókat szervezünk fiataloknak. Nyaranta van zenei tábor, minden hónap harmadik vasárnapján tartunk koncertet, megalakítottuk a Szatmári Gyermekkart, amely egy iskolától, felekezetektől független kórus, gyermekkari találkozót szerveztünk, gyermekfoglalkozásokat, beleértve a baba-mama, a zeneovi és az iskolai zenei foglalkozásokat, illetve orgonabemutatókat is szervezek. Legnagyobb álmom egy operafesztivál Nagykárolyban, hiszen másképp a környékeliek nem tudnak a műfajjal találkozni. Sajnos a világban folyó események és az ezek következtében előállt anyagi nehézségek miatt nem lehet most semmit biztosra ígérni, de mi mindent elkövetünk majd azért, hogy ez a fesztivál megvalósulhasson, és 2023 nyarán a nagykárolyi Károlyi-kastély kertjében egy operett és egy opera megszólalhasson. Azért gondoltunk operetre, mert a környékeliek többsége nem igazán ismeri a zeneszínházat, talán számukra első találkozásnak egy operett és egy könnyebben emészthető opera a jó választás.

I Mik a tervek a közeljövőre?

– 2020 szeptemberétől Szegedre kerültem az operához Dinyés Dániellel, akkor a járvány már tombolt, úgyhogy egy barokk operával kezdtünk, a Dido és Aeneaszal, melyet a Bohémélet, a Don Giovanni, és A bűvös vadász követett. A zeneakadémiai tanulóévek után nagy segítség volt számomra, hogy az Operettszínházba kerültem, mert itt sok gyakorlati kérdésre választ kaphattam. Ezekről nem volt szó a képzés során. Ilyen kérdés például, hogy milyen egy koreográfussal dolgozni, vagy egy zeneszerzővel, aki épp most írja a darabot, és egyez-

Hermann Szabolcs 1990-ben született Szatmárnémetiben, kántor-tanító családban.

A kolozsvári, budapesti és bécsi zenetanulmányai után 2016–2022 között a Budapesti Operettszínház karmestereként és korrepetitoraként dolgozott, 2020 szeptemberétől pedig a Szegedi Nemzeti Színház karmestere lett.

2019-től az Aradi Állami Filharmónia állandó vendégkarmesterei címét kapta meg, 2022 októberétől pedig a Temesvári Zeneegyetem operaosztályának karmestere is.

A szatmári székhelyű Hermann Musik Egyesülettel elindította a Zenélő Ifjúság Mozgalmat, melynek során hiánypótló zenei rendezvényeket, képzéseket szerveznek a fiatalok számára.

tetni kell vele, hogy mit húzzon ki, mit hangszereljen dúsabbra. Nagyon sokat tanultam az Operettszínházban, viszont nagyon jó volt ezzel a háttértudással az opera műfajához átlépni. Ezt a megszerzett gyakorlatot próbálom Szegeden kamatoztatni és továbbfejleszteni, ahol nagyszerű társulattal dolgozhatok, nagyon jól érzem ott magam. Aradon és Temesváron, sőt a pítesti és a marosvásárhelyi filharmóniákkal is lesz együttműködésem még az évadban, elegendő munkám lesz, a jövő miatt nem aggódom, inkább időből kellene több. Az egyik legfontosabb ügynek mégis a nagykárolyi operafesztivált tartom, és a szatmári ifjúsági eseményeket, amiket összefoglaló néven Zenélő Ifjúságnak neveztünk el: a nevében is benne van, hogy mit szeretnénk elérni.

I Hiánypótló egyházzenei gyűjtésbe is fogtál, amely egy Orgonakönyvben meg is jelent.

– A mi térségünkben vegyes falvak vannak, magyarok, románok, svábok, romák élnek együtt. Habár a templomban főképp a Szent vagy, Uram! énekeit énekeljük, vannak olyan énekek, amelyek nem szerepeltek egyetlen kötetben sem. Falusiként azt láttam, hogy sokszor éppen ezek az énekek a legnagyobb „slágerek”, a legfontosabb részei az ünnepeknek. Nagy kérdés volt bennem, hogy mi a fontosabb: egyházzenei szempontból megfelelni az előírásoknak, elvárásoknak, vagy pedig kiszolgálni a közösséget, amelyik éppen ezekkel az énekekkel tudja a leginkább megélni az ünnep misztériumát. Kántor édesapám hívta fel a figyelmet ezekre az énekekre, gyerekkorom óta gyűjtöttem őket, később, amikor már összhangzattudásom is volt hozzá, orgonakíséretet is írtam ezekhez. 2017-ben jelent meg ez a gyűjtemény. Ma már nem biztos, hogy pont ezeket az énekeket raknám bele, legalábbis lenne olyan, amit a mai tudásommal kivennék. Valóban van benne olyan, ami szövegileg vagy dallamilag kifogásolható, de ezeknek mindenképpen helye van a közösség repertoárján, hiszen nem elképzelhetőek a nagy ünnepek, különösen a karácsony nélkülük. Most ezeket az orgonakísérettel kiadott énekeket szeretném átdolgozni kórusra, ezzel is segítve a helyi közösségeket.

Róka a Nyulak szigetén

 Kiss Eszter Veronika

Klasszikus zenemű született Fekete István népszerű regényéből, a Vuk szvit narrátorra és kamaraszimfonikus zenekarra készült. Fülep Márk fuvolaművész gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt szóló darbját október 1-én, a Zene Világnapján mutatta be a MÁV Szimfonikus Zenekar a margitszigeti Kristály Színtérben. A zenemű komponálását a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

„A Vuk mesét zene nyelvén megfogalmazni komoly kihívást jelentett a számomra. A regény gazdag szókincse, az állatbőrbe bújtatott valóságos emberi sorsok mondanivalója örök értékeket hordoz, amelyeknek zenei hangokkal való megformálása megható foglalatosság és nemes munka” – fogalmaz Fülep Márk többszörös Artisjus- és Lajtha-díjas fuvolaművész, aki hozzáteszi: Fekete István megszemélyesítésekben, hangfestő szavakban és hasonlatokban gazdag nyelvezete továbbgondolásra készíti az embert. „Minél inkább elmerül az olvasó az író szavaiban, annál több új gondolatot indít meg és érzést támaszt fel benne. Fekete István életműve a XXI. században a legnagyobb luxust adja nekünk: időt, hogy a természet és a teremtet világ felé forduljunk, és időt saját lelkünk megismerésére is. Nem tömondatokban beszél, hanem a mondanivalóhoz hozzátesz egy leírást, egy megszemélyesítést, egy hasonlatot, hozzáilleszt egy ígét, ami a természetet emberivé teszi, ezáltal így viszi közelebb az olvasóhoz a természeti képeket. „A búzaszálak engedelmesen szétnyíltak, ...de mielőtt összezárultak volna, megcsóválták fejüket...”, „...a föld meleg párát lehelt, mely hullámozva táncolt a levegőben.” – az ilyen és ehhez hasonló megszemélyesítésekkel élővé válik a táj. Fekete István írói nyelvezete alázatot követel, amikor a zene nyelvére próbálom átültetni, ezért sosem direkt megnyilvánulásokra, inkább finom zenei utalásokra tö-



rekedtem” – mondja Fülep Márk. A Vuk szvit Fekete István családjának tudtával és jóváhagyásával készült.

A tizenegy tételes zenemű mintegy háromnegyedóra zenét takar, amelyek az eredeti Fekete István-regény cselekményét követik, nem a rajzfilmből ismert, némiképp egyszerűsített történetet. Fülep Márk elmondja, hogy bár sokszor kérdezik, ez a zene semmilyen formában sem kapcsolódik a Vuk közismert főcímdalához, és nem is filmzenének készült. Zenei ihletét a regény gazdag tájleírásai, karakterei adták, nem pedig a népszerű rajzfilmfigurák. „Ezt hallgatni kell, másképp írtam volna, ha vannak képek vagy van szöveg hozzá. Lírai, kedves, gyermekszívhez szóló melódiákat akartam írni hazánk egyik legnagyobb lírikusa, Fekete István regényhőisének történetére” – teszi hozzá a zeneszerző. A darab kizárólag instrumentális, a narrátor pedig nem idézeteket olvas a regényből, hanem vezetve a történet fonalát, csak rövid bevezetőket mond az egyes tételekhez, ezáltal segítve a zene megértését.

A Vuk zenei feldolgozása néhány éve foglalkoztatta már Fülep Márkot, hiszen a mű vázlatát egy növendéke ihletésére komponált rövid fuvaladuó adta, és akinek kedvenc meséi közül választotta ki a számára zeneszerzői igénnyel bíró legígéretesebbnek tűnő történetet. Az abból származtatott zenekari kompozíciós alkotómunka új kihívások elé állította Márkot.

A MÁV Szimfonikusok örültek a kortárs gyermekdarábnak, amely kifejezetten illeszkedett az ifjúsági sorozatukba, és a közönség is lelkes volt, rövid idő alatt dupla teltházas előadás jött össze, kitörő sikerrel.

Ebben szerepe volt nemcsak a mese népszerűségének, de a különleges hangszerelésnek is, amely különösen a fúvós- és ütőhangszerek sajátosságait és lehetőségeit

járja körbe. Fülep Márk maga is fúvós, olyan művész, aki rendszeresen hangszerel, így számos kreatív modern technikát vonultatott fel a darab során. Ilyen volt mindjárt a darab elején az erdőszongás imitálása, ahol a fúvósok fej és nád nélkül fújták a hangszert, vagy amikor a klarinétos a kakast utánozta. Az egyik többször is visszatérő motívum, Vuk szemeinek csillogása az éjszakában harangjátékon szólalt meg.

Fekete Magdolna, a Fekete István irodalmi hagyaték gondnoka mondta: „A zene mindenkié, és a gyermekeké is, akik remélhetőleg még közelebb kerülnek az íróhoz, és ez a kedves darab elülteti szívükben a további művek elolvasására jelentkező kíváncsiságot.”

Bár a Paul Marsovszky által vezetett MÁV Szimfonikusok zenészeiből álló kamarazenekar és Székely Edit mesélő mindkét alkalommal szünni nem akaró tapsot kapott a lelkes közönségtől, a Vuk szvit egyelőre lekerült a repertoárról. Joggal feltételezhetjük, hogy a szerző bízik a folytatásban, és abban, hogy a darab az ország többi részébe is eljut. Ez különösen hasznos lehetne a gyermekek kortárs zenével való első találkozását illetően is, mindamellett hangszerbemutatóként is kiválóan megállja a helyét. A kortárs zenétől ugyanis sokan idegenkednek, miközben az elektronikai eszközök terén mindenben a legújabbra törekszünk, a lakberendezés, az öltözködés vagy a frizura esetén mindig a legújabb trendeket, divatokat, kortárs irányzatokat tartjuk követendőnek. A Vuk szvit látványosan mutatja be a klasszikus hangszerek lehetőségeit, különleges alkalmazásait, hangszínét, hasonlóan megismerve velük a karaktereket, természeti jelenségeket, mint ahogy Fekete István sajátos nyelvezete teszi a regényeiben.

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR próbajátékot hirdet II. OBOA / ANGOLKÜRT VÁLTÓ FÉLÁLLÁSRA

A próbajáték ideje:

2022. november 30. (szerda) 10.00 óra

A próbajáték helye:

A Duna Szimfonikus Zenekar próbaterme
(1105 Budapest, Halom u. 42.)

A próbajáték anyaga:

W. A. Mozart: C-dúr oboaverseny KV. 314 – 1. tétel kadenciával

Kijelölt zenekari állások a következő művekből:

II. oboa:

- J. Brahms: Variációk egy Haydn témára, op.56a
- Bartók Béla: Concerto – 2. tétel (25.- 44. ütem, 181.-197. ütem)
- ifj. J. Strauss: Cigánybáró – nyitány (298. ütemtől végig)

Angolkürt:

- A. Dvořák: 9. (e-moll) szimfónia „Az Újvilágból”, op.95 – 2. tétel
- G. Rossini: Tell Vilmos – nyitány
- G. Bizet: Carmen – 1. szvit – No.2. Intermezzo (3. felvonás előjáték)

Az állás betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség szükséges. Az írásbeli jelentkezéseket szakmai önéletrajzzal és elérhetőséggel személyesen vagy e-mailben 2022. november 28-ig az alábbi címekre várjuk:

Zenekari iroda: Duna Zeneház (1105 Budapest, Halom u. 42.)

E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com

Telefon: +36 20 772 43 85

A próbajáték anyaga a zenekari irodában egyeztetést követően személyesen átvehető vagy honlapunkról letölthető!
www.dunaszimfonikusok.hu

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.
További információk az említett elérhetőségeken.

Az állás betöltése: 2022. december 1.

Szklénár Ferenc
ügyvezető

Duna Szimfonikus Zenekar
Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Budapest, 2022. október 20.

Zenés üzenet Konstantinápolyba

A Plevna-nóta útja Pesttől Párizsig

Gombos László



Szentirmay Elemér híres *Plevna-nótáját* a török-magyar barátság szimbólumának tekintették a 19. század utolsó harmadában. Szövege az orosz inváziót Plevna váránál feltartóztató török hősokeket dicsőítette, majd lelkes aktuálpolitikai üzenete a zenei tényezőknek és szerelmes témáknak adta át a főszerepet. Közben a dallam megjárta Párizst is, ahol jelentésköre a francia-magyar barátság gondolatával egészült ki.

Török vendégszeretet és magyar Corvinák

A Magyar Királyság és a Török Birodalom története során talán az 1870-es években került a legközelebb egymáshoz: nem fizikai értelemben, hanem a kölcsönös baráti viszony tekintetében. A törökökre ekkor már régóta nem mint hódítókra és megszállókra tekintettünk, a közös múltat ugyanis megszépítette az idő és főként az a megkülönböztetett vendégszeretet, amellyel honfitársainkat immár két évszázada fogadták és fogadták be a keleti országban.¹ Ennek viszonzásaként a lehető legnagyobb rokonszenv kísérte Abdülaziz szultánt (ur. 1861–1876) és unokaöccsét, Abdülhamid herceget (ur. 1876–1909), amikor 1867 augusztusában Pest-Budára látogattak egy európai utazás részeként. A nemzetek közötti rokonság hangsúlyozása 1877 áprilisában méginkább előtérbe került: a szultán 35 kódexet szolgáltatott vissza Mátyás király egykori könyvtárából, és a nemhivatalos küldöttség körútját szinte euforikus örömmel fogadták országszerte.

Oszmán pasa, „Plevna oroszlánja”

Mindennek politikai háttérét Oroszország délnyugati irányú terjeszkedése szolgáltatta. Miután a cár 1876-ban végignézte szövetségese, Szerbia vereségét, 1877 áprilisában hadat üzent Törökországnak, hogy „elejét vegye a további vérontásnak”.² Az egyesült orosz és román hadak többszörös túlerőben voltak a törökkel szemben, Oszmán Nuri pasa mégis több győzelmet aratott felettük. Plevnánál (ma Plevna, Bulgária) elsáncolva öt hónapig fel tudta tartani a főerőket, míg december 11-én élelem és muníció híján kénytelen volt feladni a várat. A törökök kivételes helytállása ekkor egész Európa nagyrabecsülését kivívta. A hazai reakciókra később így emlékezett a *Pesti Napló* cikkírója Oszmán pasa nekrológijában:

„Kimondhatatlan lelkesedés kísérte nálunk Magyarországon a plevnai hős küzdelmét. Valami babona volt a közérzésben, mely azt tartotta: Plevnát az isteni gondviselés mérte az oroszra, megtorlásul Világosért. Mikor Ozmán basa szeptember 11-iki győzelmének hírért meghozta a táviró, az öröm mámorában úszott egész Magyarország.



Oszmán Nuri pasa, Plevna védője

Házainkat fellobogóztuk, ablakainkat kivilágítottuk s azon az emlékezetes napon a legkisebb vidéki városban is diadalünnepet ülték.”³

Arany János szeptember 21-én verset írt *Plevna* címmel, amelyben egyértelműen állást foglalt az egykori zsarnokból szabadítótá vá lett török nép mellett: *Ki zsarnok volt s Európa réme, Most ezt nagy rémtől menti meg, / S a népszabadság szent nevébe’ / Övé a zászló, mely lebeg.* A költemény kicsengése a megrendült egészségtű mester személyes élményét közvetíti: *S e diadal-nap életemnek / Megaranyozza alkonyát.*

Két nappal később a *Lámpás* című lap közölte az *Ozmán-nóta* (vagy *Plevna-nóta*) szövegét, amelyet országszerte a *Kossuth-nóta* (*Kossuth Lajos azt izente...*) dallamára énekeltek: *Szól az ágyú, szól a puska / Esze nélkül fut*

*a muszka / Félhold ragyog Plevna ormán / Éljen a hős, di-
cső Ozmán / Éljen a török.*

Szentirmay Plevna-nótája

Szentirmay Elemér (Németh János) 1877 őszén írta meg saját *Plevna-nótáját* az orosz-török háború legemlékeztetőbb eseményére reflektálva, és Ozmán Nuri pasának, a „hősök hősenek” dedikálta. A dallamhoz Kerényi György feltételezése szerint eleinte az alábbi szöveget társította: *Reszkette száll le a nap sugára / Plevnának vértől ázott tájára / Ruszcsukban zúg-búg a szél, váltig csak azt sutto-gja / Be sokszor véres fejjel futott innen a muszka.*⁴ A mű kottája a Táborszky és Parsch kiadónál jelent meg szóló zongorára a *Dalok a török-magyar barátságról* (op. 130) című kiadványban, amely 1877 decemberében már országszerte kapható volt. Ebben mindössze két szám szerepelt: egy címnélküli dal és a *Plevna-nóta*.



A *Plevna-nóta* dallama Kerényi kiadványában



Szentirmay Plevna-nótájának címlapja

Az első kiadásból nem áll rendelkezésünkre olyan példány, amely a verset is tartalmazza, egy veszprémi újsághirdetés azonban ennek egykori létezését igazolja: „Veszprémben Krausz Árminnál kapható: Ozmán pasának, a hősök hősenek emlékül. Dalok a török magyar barátságról. Plevna nóta; Zongorára szerzé Szentirmay Elemér; ára szöveggel 60 kr.”⁵

A kiadó új, „szerelmes” szöveggel valószínűleg csak 1878 végén adta közre a *Soldosné által újabban énekelt hat kedvelt dal* második számaként, *A legény egytől-egyig mind csalfa* (*Plevna nóta*) címmel.⁶ Ennek első versszaka így hangzik: *A legény egytől egyig mind csalfa, / Csak addig hű, amíg kedve tartja. / Ma szökét, holnap barnát, holnapután mást szeret, / Csókot lop itt is, ott is, egyre-másra hiteget.* Később más szöveggel is énekelték a dallamot, Fabó Bertalan *A magyar népdal zenei fejlődése* című, 1908-ban megjelent könyvében az alábbi változatot adta közre: *Ne menj el, ne hagyj itten engemet / Ha elmégysz, árva szívem megreped. / Ha elmégysz, utánad sír, utánad sír árva szívem / Ne menj el, ne hagyjál itt áldjon meg a jó Isten.*

„Párizsi emlék” 1878

Soldosné említett dalait megelőzte a kottapiacon a *Souvenir de l'exposition de Paris 1878* című zsebkönyv, amely már néhány hónappal a világkiállítást követően, november elején kapható volt, és az alábbi számmal indult: *A török-magyar barátságról / Plevna nóta* (*L'amitié turco-hongroise. Chanson de Plevna*). A Párizsban tartózkodó cigány muzsikuskok a nyár elejétől játszották a darabot, erre utal a kiadvány alcímében a Berkes Lajos együttesének műsorára történő hivatkozás: *Tirées du célèbre répertoire de la chapelle hongroise de Louis Berkes.*

Reményi és Hubay Párizsban

Az 1878-as párizsi világkiállítás idején további magyar művészek is megismerhették (és játszhatták) a népszerű *Plevna-nótát*, közöttük az akkor fénykorában lévő Reményi Ede hegedűművész. Őrá várt volna a feladat, hogy amint oly sokszor tette életében, hegedűje segítségével demonstrálja kiállítását az általa fontosnak tartott ügyek, jelen esetben a török hősök mellett. A 70-es években egyre több időt töltött Párizsban, és 1876 őszén családjával együtt oda is költözött. Már a kiállítás megnyitásának első heteiben feltűnt a csárdának berendezett magyar pavilonban, ahol a *Plevna-nótát* is hallhatta Berkes Lajosék előadásában. Amint a *Le Figaro* írta: „a világtárlati magyar csárdában a minap Reményi Ede is hegedült egy déjeuner alatt, melyen párisi írók, zeneművészek (köztük Delibes, Massenet) voltak jelen.”⁷ Eduard Hanslick bécsi zenekritikus visszaemlékezése szerint Reményi júniusban is megjelent itt Liszt Ferenc kíséretében.⁸

Reményi azonban hamarosan elhagyta a francia fővárost, és Londonon át a tengerentúlra utazott, ahonnan 1890-ig nem tért vissza Európába.⁹ A stafétabotot ifjabb

kollégájának, Hubay (1879 végéig Huber) Jenőnek adta át: 1876 őszén Berlinből hazatérve ő vette át Reményi helyét Pesten Liszt mellett, ő játszotta jellegzetes repertoárdarabjait, mint például a *Repülj fecském*et, a *Rákóczi-indulót* vagy Bach chaconne-ját. Majd Liszt tanácsára 1878 tavaszán Hubay is Párizsba utazott, és neki kellett betöltenie azt az űrt, amit ősszel Reményi távozása okozott (ezután Munkácsy kedvenc nótáit is ő játszotta a festő otthonában péntekenként rendezett fogadásokon). Talán túlmutat az egyszerű véletleneken, hogy Reményi utolsó párizsi címe éppen a *Rue de Constantinople* alatt volt, ahová hamarosan (egy évvel később már biztosan) Hubay is költözött, és éveken át lakott. És nem utolsó sorban Hubay írhatta meg hegedűfantáziáját (*Fantaisie hongroise*) a török-magyar barátságot jelképező *Plevna-nóta* nyomán. Ez volt első nyomtatásban megjelent opusza, amellyel a legszélesebb nyugati közönség előtt mutatkozott be.

1878 júniusában, amikor Liszt Párizsban tartózkodott, naponta találkozott a nagy mesterrel, vele volt a különféle fogadásokon és zenei összejöveteleken, ahol „barna népzeneiszek” a legújabb nótákkal hozták lázba a megjelenteket. Augusztus elején pedig Soldosné Kölesi Lujza (Blaha Lujza) járt Párizsban, és több estélyen is szerepelt magyar dalokkal, amelyek között nyilván ott volt „újabbban énekelt dalai”-nak egyike, a *Plevna-nóta* is – ekkor már a Táboriskynál hamarosan megjelenő új szövegváltozattal. 1878. augusztus 14-én a *Pesti Napló* számolt be egy Soldosné tiszteletére adott párizsi estről, másnap a *Fővárosi Lapok*ban Káldy Gyula tudósított a Türr István lakásán rendezett zenés eseményről. A művésznővel kapcsolatban mindkét alkalommal leírták, hogy „magyar népdalokat énekelt”. Hubay néhány hónappal korábban Pesten is hallhatta a dalokat a „nemzet csalogányától”, mivel 1878. május 2-án mindketten szerepeltek a Vigadóban egy jótékony hangversenyen.

Fantázia a Plevna-nóta dallamára

Hubaynak tehát bőven lehetett alkalma arra, hogy akár nyomtatott forrásból, akár hallás után megismerje a török-magyar barátság eme szimbólumát. Hegedűfantáziája keletkezésével kapcsolatban támpontot ad 1878 nyarára vonatkozó visszaemlékezése: „a Grand café magyar asztalát is felkerestem s ott megismerkedtem Flesch-Feledi Tivadar, Deák-Ébner Lajos, Rippl-Rónai és más magyar művészekkel. Mikor a nagy meleg beköszöntött, egy másik ösmerősöm, Charles Berger a Szajna partján fekvő kies vidékű Surenne [Suresnes] kiránduló helyre hívott meg magához s ott komponáltam a Plevna nótát [...]. Ugyancsak ott kérdezett kedves házigazdám, hogy ösmerem-e Vieuxtemps-t. Válaszomra, hogy legnagyobb vágyam a nagy mestert megismerni, miután gyermekkorom óta annyi Vieuxtemps szerzeményt játszottam, ő buzdított, hogy menjek el hozzá. [...] Másnap hegedűmmel együtt bekopogtattam Vieuxtemps-hoz.”¹⁰

A *Fantaisie hongroise* (op. 1) a Hubay-féle híres csárdaje-

lenetek előfutárának tekinthető. Az opusz alcímét a harmadik dal, a *Plevna-nóta* adja, ezt előzi meg a *Hullámszó Balaton* feldolgozása, illetve a kezdő dal, a *Húzzad cigány*. Utóbbi ott szerepelt Szentirmay *Souvenir de l'exposition de Paris 1878* füzetében is, közvetlenül a *Plevna-nóta* után.¹¹ A hegedűdarab 1879 elején, ugyancsak Táboriskynál látott napvilágot, az első kiadásában a szerző még eredeti családnévén, Eugène Huberként szerepelt. A darab revideált, leegyszerűsített verziójában (Brandus–Táborisky 1885) már elmaradt a középső dal, és a cím *Plevna-nóta* (*Chant de Plevna*) sur des thèmes d'Elemér Szentirmayra változott.



Hubay Plevna-nótájának címlapja

A *Plevna-nóta* jelen volt Hubay fiatalkori pályájának valamennyi fordulópontjánál. Közvetlenül a Vieuxtemps-nal történt sorsdöntő találkozás előtt készült ugyanannak a személynek, Charles Bergernek a lakásán, aki megismertette a belga mesterrel. Első nyomtatott opuszként szerzője bemutatkozó darabja lehetett Nyugat-Európában, majd amikor Hubay 1881 végén Brüsszelbe utazott, hogy Vieuxtemps művészi végrendelete értelmében elnyerje a *Conservatoire royal*e tanszékvezetői pozícióját, december 22-én és 1882. január 3-án is műsorra tűzte. Különös, hogy 1886. március 17-én is ezt játszotta hegedűversenye és Svendsen románca mellett, amikor sokévi távollét után először szerepelt Budapesten, és feltehetően már eldöntötte, hogy végleg hazatér Brüsszelből. A darab egy évtizeden át rendszeresen szerepelt a repertoárján, majd egyre inkább tanítványai és az újabb generáció tagjai (Pettykó Imre, Rigó Gyula, Sessler Sarolta, Koller Ferenc és Benkő Alice) szólaltatták meg zenekar vagy zongora kíséretével. 1883. március 4-én a Nemzeti Zenede hangversenyén például Rigó Gyula játszotta Hubay édesapja, Huber Károly vezényletével. A *Plevna-nótát* variáló, virtuóz második

részt a jelen lévő Liszt Ferenc kérésére meg is ismételték: egy zenemű és egy ifjú muzsikuszámára aligha képzelhető el ennél nagyobb megtiszteltetés.¹²

A Plevna-nóta a cigányzenekarok műsorán

A klasszikus iskolázottságú muzsikuskok mellett cigányzenészeink is gyakran műsorra tűzték a *Plevna-nótát* itthon és külföldön egyaránt. Forrásaink alapján nem tudjuk megmondani, hogy mikor és mennyit vettek át Hubay feldolgozásából, és mikor indultak ki közvetlenül a Szentirmay-dallamból. Jól tudjuk, hogy hivatásos népzene-szeinknek a játék mellett ahhoz is kiváló érzékük volt, hogy már a műsorválasztással megnyerjék maguknak a hallgatóságot. Erre török földön, ahová szintén eljutottak, aligha nyílt jobb lehetőség a nevezett mű előadásánál. Abdülhamid szultánról közismert volt, hogy nagy értője és kedvelője a zenének, és a magyar muzsikát is szívesen hallgatja. 1884 nyarán például Ónodi Kálmánt és együttesét jutalmazta meg kiváló produkciójáért. Amint a *Budapesti Hírlap* július 20-án írta *Magyar zene Stambulban* című tudósításában, Ónodiék az új színházban néhány csodás és az *Abdülhamid-induló* mellett a *Plevna-nótát* (*Souvenir de Plevna*) is műsorra tűzték.

Ugyanebben az évben történt, hogy a nevezetes dal Szarajevóban hangzott el Mehmet bég estéjén, ezúttal török (vagy török szolgálatban álló, török hangszereken is játszó cigány) muzsikuskok előadásában. Erről Huszár Imre számolt be a *Budapesti Hírlapban*: „Nyitány gyanánt egy melabús török melódiával kezdték, melyet az internacionális igényeknek megfelelőleg a *Plevna-nóta*, majd a „Gott erhalte” s végre a „Körösi lány” követett.”¹³

Szabadi és a Török-magyar induló

Meg kell említenünk, hogy a *Plevna-nótát* (hol magát a művet, hol csak a címét) sajnálatosan máig összekeverik Szabadi Frank Ignác (1824–1897) azonos témájú *Török-magyar indulójával*. Számos lexikoncikket és tanulmányt követően Major Ervin az 1931-es *Zenei lexikon* Szabadi-szócikkében, majd az 1965-ös kiadásban is tévesen írta le a művet: „*Plevna vagy török-magyar indulóját* (1877) Massenet hangszerelte és Liszt (1879) is feldolgozta.” Úgy tűnik, a szakmabeliek figyelmét több mint egy évszázadon át elkerülte, hogy Szabadi darabja már 1876 végén elhangzott Budapesten, Plevna ostromára viszont jóval később, 1877 őszén került sor. Szabadinak tehát jóstehetségre is szüksége lett volna ahhoz, hogy indulóját a még el sem kezdődött orosz-török háborúval és a Plevna körül zajló csatákkal kapcsolatba hozza.

Az induló első említését a *Fővárosi Lapok* 1876. december 14-i számában találtuk: „A török sebesültek javára ma hangverseny lesz a Szabadi-féle kávéházban. Öt népzene-társulat fog versenyezve játszani: a Rácz Pali, Berkes, Bunkó, Patikárus és a debreceni Balás Kálmán zenekarai. Ez

utóbbi »török magyar indulót« is fog előadni Szabaditól, ki Irma nevű kis leányával együtt hegedűjátékban szintén bemutatja magát.”

A mű zongoraváltozata 1877 januárjában meg is jelent Rózsavölgyinél: „Szabadi kiadta »Török-magyar induló«-ját, Midhát pasának ajánlva; a címlapon pirosban-kékben virító honvéd és nizam fognak kezét, ára hatvan krajcár” – írta a *Fővárosi Lapok* január 27-én. A címlapon ez olvasható magyar és francia nyelven: „*Török-magyar induló / Törökország politikai nagy reformátora Midhát pasa ő fenségének hódoló tisztelettel ajánlja Szabadi F. I. / a szerző Budapesti [sic] polgár.*”



Szabadi indulójának címlapja

A komponálás idején, 1876 őszén a szerb-török háború zajlott, hazánkban pedig a török felet támogatták, és a sebesültek javára számos hangversenyt rendeztek. Ezek közé tartozott november 6-án a Magyar Írók és Művészek Társasága jótékony célú rendezvénye, amelyen Liszt Ferenc is megjelent. Az egyetemi ifjúság törzshelye Szabadi kávéháza volt, itt tartották gyűléseiket, és miután a hatóság nem engedélyezte a török konzulátus előtti fáklyás szimpátiatüntetést, 1877. január 4-én küldöttséget indítottak Isztambulba. Szabadinál gyülekeztek, és Midhát pasa nagyvezért, a török alkotmányos reformok elindítóját éltetve nagy tömeg kíséretében vonultak a vasútállomásra, miközben Rácz Pali zenekara többször is eljátszotta a nevezetes *Török indulót*.¹⁴

Amint Dávid Géza és Gracza Lajos tanulmányából tudjuk, Szabadi darabjának török párja is volt: Hajdar bejnek, a szultáni zenekar karmesterének azonos című műve (a török mű kottájára egy isztambuli árverésen bukkant rá Fodor Gábor történész, az ottani magyar intézet igazgatója).¹⁵ A cikkírók feltételezése szerint a két zeneszerző

egyeztetett is egymással a párhuzamos munka során. A komponista magánkiadásában megjelent kotta címlapján az alábbi szöveg olvasható francia nyelven és mellette török változatban: 1876 / *Vive la Hongrie! / Marche turco-hongroise par Haïdar-bey / Commandant de la musique impériale*. Középre magyarul a Hatvanas Bizottság Budapest 1876 emblémát nyomtatták.



Haïdar bey Török-magyar indulójának címlapja

Szabadi vagy Szentirmay?

Szabadi *Török-magyar indulójának* és Szentirmay *Plevna-nótájának* címét igen korán összekeverték, elsőként talán azzal a hangversennyel összefüggésben, amelyet 1879. június 7-én a Párizsi Nagyoperában a szegedi árvízkarosultak javára rendeztek. A *Pesti Hírlap* május 28-i, *Ünnepély a párizsi nagy operában a szegediek javára* című írása szerint a műsorszámok között volt „az ismert Plevna induló, melyet Szabady [sic] Frank Ignác szerzett”, Jules Massenet ugyanis erre az alkalomra hangszerelte meg Szabadi *Török-magyar indulóját*.¹⁶ A darabot Massenet már az 1878-as párizsi világkiállítás idején hallotta Berkes Lajos bandájának előadásában, majd a következő januárban, amikor a *Lahore királya* című opera próbái miatt járt Budapesten, a szerző is eljátszotta neki hegedűn, lánya cimbalomkíséretével.¹⁷

Massenet hangszerelése néhány hónappal később, 1879. augusztus 20-án a Margitszigeten is elhangzott, és a *Vasárnapi Ujság* egyszerűen „Szabady Plevna-nótája”-ként említette.¹⁸ A júniusi francia segítség viszonzásaként ezúttal a magyarok rendeztek ünnepségsorozatot, hogy támogatást gyűjtsenek az Arrogante francia hadihajó katasztrófája miatt özvegyen és árván maradtak számára. A

margitszigeti eseményeken Hubay is szerepelt zongorista barátja, Aggházy Károly kíséretével. A sajtóhíradások szerint „magyar dalokat” játszott, amelyek között ott lehetett saját *Plevna-nóta* feldolgozása is, hiszen azt nyári turnéjuk alkalmával többször előadták, legutóbb augusztus 11-én Rohitson.

Az elkövetkező évtizedekben akár Hubay első opusza, akár Szentirmay vagy Szabadi kompozíciójának különféle feldolgozásai – magyar fantázia, cigányfantázia, népdal vagy éppen török induló megnevezéssel – egyaránt szerepelhettek a számtalan darab között, amelyeket zenészeink itthon és külföldön másorra tűztek. A műcímek összekeveredtek: Szabadi művéhez gyakran a Plevna-elnevezés kapcsolódott, ezáltal Szentirmay dalának narratív üzenete is újabb elemmel gazdagodott. Így lett a török-magyar barátság zenei jelképe egyben a francia-magyar összetartozás szimbóluma.

¹ A törökök pozitív magyarságképének kialakulásáról lásd FODOR Pál – IVÁNCICS Mária – SUDÁR BALÁZS: A magyarok oszmán és török szemmel. *Magyar Tudomány* 172/4 (2011), 416–424.

² Az 1877-ben hangoztatott casus belli már 1876 végén megfogalmazódott a cár által az angol követnek átadott nyilatkozatában. Lásd Okmányok a keleti bonyodalmakról. *Politikai Újdonságok* 1876. november 29. A hadjárat 1878-ban a törökök vereségével és jelentős területvesztésével ért véget.

³ Ozmán pasa halálára: Plevna hőse: 1837–1900. *Pesti Napló* 1900. április 6.

⁴ KERÉNYI György: *Szentirmay Elemér és a magyar népzene*. Budapest: 1966, 308.

⁵ *Veszprém Megyei Hivatalos Heti Közlöny* 1877. december 30.

⁶ A Soldosné (Blaháné Kölesi Lujza) dalait tartalmazó újabb kottafüzet csak 1878. december közepén kezdték hirdetni, akkor viszont egyszerre több tucatnyi napilapban. Kerényi ezzel szemben – talán tévesen – 1877-re datálta a kiadványt, i. m. 310.

⁷ A párizsi lap cikkét magyar fordításban a *Fővárosi Lapok* közölte 1878. május 16-án.

⁸ Eduard HANSLICK: *Aus meinem Leben*. Berlin 1894, II/188.

⁹ Lásd Reményi Ferenc: Reményi Ede életrajza (közr. Rakos Miklós). 7. rész: *Zenekar* XV/6 (2008), 30–35.

¹⁰ Gépírt a Hubay-hagyatékban, Országos Széchényi Könyvtár Kézirat-tára.

¹¹ A *Húzzad cigány*, Munkácsy egyik kedvence, először 1874-ben jelent meg Tábornakynál az *Elemér dalai* első számaként.

¹² *Pesti Hírlap* 1883. március 6.

¹³ HUSZÁR Imre: Szerajevói képek. Tárca – III. rész. *Budapesti Hírlap* 1884. július 10.

¹⁴ Az egyes állomásokon, például Székesfehérvárott rokonszenvenytüntetésekkel fogadták a küldöttséget.

¹⁵ DÁVID Géza – GRACZA Lajos: Szabadi Frank Ignác Török-magyar indulója Jules Massenet és Liszt Ferenc feldolgozásában, valamint Hajdar bey Marche turco-hongroise című műve. *Keletkutatás* 2018. ősz, 113–129. Ugyanerről lásd DÁVID Eszter – DÁVID Géza – GRACZA Lajos: Szabadi Frank Ignác és Hajdar bey török-magyar indulója. *Magyar Zene* LIX/3 (2021), 304–308.

¹⁶ A *Marche Héroïque de Szabadi (Souvenir de Peste janvier 1879)* autográfján 1879. március 17. és április 13. közötti komponálási dátum olvasható. Az ajánlás „Liszt abbe”-nak szól, aki válaszként készítette el *Revive Szegedin! Marche hongroise de Szabady* című zongoraművét (S. 572).

¹⁷ Massenet és a Szabadi-induló kapcsolatáról a kevés hiteles forrás közé tartozik Armand Gouzien zenekritikus Hartmann kiadéhoz írott levele, amelyet júniusban a *Figaro* adott közre, és magyar fordításban az *Ellenőrben* jelent meg 1879. június 21-én. A levél 1879 januárjában Budapestről íródott, ahová Gouzien elkísérte a francia zenészerzőt.

¹⁸ Az Arrogante-ünnepély. *Vasárnapi Ujság* 26/34 (1879), 546–548.

Koncertekről

Fittler Katalin

Concerto Budapest 2022. szeptember 23.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Az évadkezdés mindig örömnappal a koncertlátogatók számára. Akkor is, ha a nyár sem telt „uborkaszezonban” miként idén, amikor több szimfonikus zenekarunk együttesként avagy kisebb-nagyobb formációkban, jelentős számban gondoskodott az élőzene-rajongóknak hallgatnivalóról, mondhatni – ha nem is egyenesen elosztásban –, országszerte. A tényleges évadkezdésnél a funkció is hozzájárul a ranghoz – s a centralizált rendezvényszervezés megszűnte óta voltaképp megszokottá vált ez az ünnep-lehetőség, hiszen a többségében zenekarok mentén szerveződő publikum valamennyi csoportja részesül ilyesmiben. Aki pedig megengedheti magának az „átjárást”, vagyis nem csupán egyetlen, általa kiválasztott együttes produkciói iránt érdeklődik, dűskálhat ilyen ünnepi alkalmakban. Ráadásul idén a Műpa a vendégzenekarok meghívásával tovább gazdagította ezt a panorámát.

A Concerto Budapest, amelynek tagjai a nyári programokban is szép számmal jeleskedtek, rögvést két évadnyitó koncerttel készült a Zeneakadémián. Közülük az első, a szeptember 23-i est, programjával csatlakozott ahhoz a vonulathoz, amely idén egészen kivételes mértékben állította reflektorfénybe Bartók műveit. Hagyományosan a szerző halála napjának előestjén a Nemzeti Filharmonikusok rendez részben vagy egészben Bartók-művekből összeállított hangversenyt – idei kínálatukhoz terjedelmes „Aufaktot” kínált több együttes. 23-án a Zeneakadémián Mahler I. szimfóniája előtt Bartók II. hegedűversenye szerepelt a műsoron, másnap fiatalkori hegedűversenyét játszotta Kelemen Barnabás szólójával a Fischer Iván vezényelte Amszterdami Concertgebouw Zenekara, 25-én pedig a Műpában ismét a „nagy” hegedűverseny került előadásra a Nemzeti Filharmonikusok évadnyitó hangversenyén (Banda Ádám szólójával, Dohnányi Oliver vezényletével).

Az idén az évadkezdés immár hagyományos „Európai hidak” rendezvénysorozata Budapestet és Amszterdamot köti össze – Amszterdam egyébként a II. hegedűverseny ősbemutatójával írta be magát a Bartók-életműbe (ezt öt évvel később követte a budapesti bemutató). 78 éve szerepel műsoron fővárosunk koncerttermeiben a remekmű, amely mindinkább felzárkózott a nagyközönség által is befogadott (mondhatni, kedvelt) Bartók-művek közé. Éppen ezért nem kis meglepetést okozott, hogy az ünnepi est rangos szólistája – kottából játszotta. Régi

hagyománya van annak, hogy a versenyművek szólistája kotta nélkül játszik, s ez a gyakorlat megfér azzal, hogy a „ritkaságokat”, kortárs-bemutatókat nem memorizálja (a nemritkán mindössze egyetlen előadás kedvéért) a szólista. Nem kétséges: a kottából való megszólaltatáshoz is „tudni kell” a művet, tehát a kevésbé alapos felkészülésnek még csak a gyanúja sem merülhet fel ilyen esetekben. Mégis, az „előadás”-hoz képest „felolvasás” jelleg érvényesül ilyenkor, lett légyen bármilyen kidolgozott is a szólam. A személyességnek az a többlete kerül háttérbe, amit nemritkán „interpretáció” címszóval emlegetünk. Valamiféle zsigeri távolságtartás érződik – s még ha látvány nélkül nem is lenne megfelfejthető e jelenség oka, a pódium látványa ilyesmiről árulkodik.

Baráti Kristóf hegedűhangja természetesen elragadó, imponáló az a perfekció, ami játékaiból árad. És a zenekarral való összhangjában sem találni kivétnevelőt, kiváltképp, mivel a kitűnő szólista inspirálóan hat az együttesre, amely élén a mindmáig szólistaként és kamaramuzsikusként is aktív hegedűművész, Keller András áll, aki tehát többfunkciósan is alapos ismerője a kompozíciónak. Ünnepi csend, feszült figyelem a nézőtérén, majd lelkes tapsvihár. S talán még intenzívebb a ráadás Bach-tételt követően.

Ugyanígy a lelkes fogadtatás jutott Mahler I. szimfóniájának is, jogosan. Olyan intenzív muzsikálást hallottunk, amelyben nem voltak üresjáratok, elsikkadó mellékszólások. A kidolgozott szólóállások mindig arányos kíséretbe ágyazódtak, és a hallgató úgy érezhette: érdemes figyelni, mert megannyi olyan részletre figyelhetett fel, amely korábban elkerülhette a figyelmét (akár mert más interpretációkban másként működött a dinamikai finomhangolás).

A hallgató, aki az élőzenét választotta, az itt-és-most születő hangzásnál való jelenlétet, megint megerősödött abban a meggyőződésében, hogy az „egyszeriség” pótolhatatlan élmény. Jó volt ott lenni!

Nem lenne teljes a beszámoló két apró disszonancia nélkül. Újított a Concerto Budapest a „műsorismertetőn”, személyes élmény megosztására kérve fel egy-egy ismert-ismeretlen zenekarvezetőt. Körner Tamás, Baráti Kristóf menedzsere, írásban rögzítve elfoglaltságát, arra a megállapításra jutott, hogy „Baráti Kristófnál autentikusabb előadója ma aligha van a világon Bartók versenyműveinek” – ami felett legjobb esetben is az „ízlesek és pofonok...” közhely-fordulattal tehetjük túl magunkat (szerintem épp Baráti eddigi pályája és mindenkorai teljesítménye feleslegessé teszi az effajta „ajánlást”). Aki pedig meggyőzésre szorulna, annak aligha nyom eleget a latba az, hogy hasonló véleményen vannak olyanok, mint „London, Moszkva vagy Chicago koncertrendezői és közönsége is”.

A másik: általánosabb jelenség. Szinte „hungaricum-nak” tekinthető, hogy több zenekarunkban is vannak olyan játékosok (nemritkán vonós szólamvezetők), akik látványos koreográfiával hívják fel a figyelmet – magukra. Oly módon eltúlzott mozgással nagyítanak fel részleteket (akár egy sforzatot, akár pizzicato fordulatot), hogy a látvány eltereli a figyelmet a nagyobb egység(ek)ről. Nem beszélve arról, hogy a mögöttük ülő játékosok számára zavaró lehet ez! Kétségtelen: zeneileg érzékeny játékosokról van szó, ám az effajta látványelemzés (kiváltképp effektus-jellegű mikrostruktúrák esetében) nem ad többletet a hangzásélményhez képest, sőt, vélhetőleg a hangszereseknek sincs szükségük a kívánt megvalósításhoz ilyesfajta túlzó mozdulatokra. Az pedig mindenképp méltatlan egy profi együtteshez, hogy a nézőteret pásztázó játékosok a pódiumról „kommunikáljanak” ismerőseikkel, meghívott vendégeikkel. Ezúttal egy (a 8. sorból is jól kivehető) „hello” verte ki nálam a biztosítékot.

A karmester a zenei összhatásért felelős, semmiképp se várható el tőle, hogy illetlen-tanárként is funkcionáljon. De aki már eljutott a szakmaiságnak arra a szintjére, hogy megérdemelten kapott helyet nívós együttesben, magától is tudhatná: munkahelye, a pódium egyszersmind „kirakat” is.

Kovács Ilona

Nemzeti Filharmonikus Zenekar 2022. szeptember 25.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Nemzeti Filharmonikusok hagyományosan Bartók Béla halála évfordulójának előestéjén, szeptember 25-én tartja évadnyitó hangversenyét, melyet ezúttal Oliver von Dohnányi vezényelt. Ilyenkor szinte kötelező, hogy Bartók-kompozíció is elhangozzon, most sem volt ez másként. Az idei évad első hangversenyén Erkel Ferenc Ünnepi nyitánya (1887) és Dohnányi Ernő Amerikai rapszódiaja (op. 47 – 1953) fogta közre Bartók Béla II. hegedűversenyét (Sz. 112, BB 117 – 1937–38), majd a három magyar zeneszerző kompozíciója után, a koncert zárásaként Igor Sztravinszkij Tűzmadár-szvitje (1919) hangzott el.

Ha arra keresnénk a választ, hogy van-e közös vonása a három magyar műnek, akkor a mindegyikben hangsúlyosan jelen lévő hazaszeretetet említeném elsősorban. Erkel jeles eseményre, a Nemzeti Színház megnyitásának ötvenéves jubileumára komponálta nyitányát. A címhez hű ünnepi hangulatot nagyrészt a rézfúvósok kiemelt szerepeltetésével érte el a szerző, és persze két magasztos dallam – a Himnusz és a Szózat – többszöri megidézésével. Már az első percektől, a lassú bevezetésben felfigyelhettünk a Nemzeti Filharmonikusok rézfúvós karának kitűnő diszpozíciójára, ami az egész estén kitarzott. Szépen megformált volt a lírai középrész is, itt a fa-

fúvósok és a vonós szólamok tettek ki magukért, különösen megkapó volt a klarinét és a fuvola párbeszéde. Nagy odaadással és szépen felépített fokozással szólalt meg a tételt záró apoteózis, a Himnusz és a Szózat foszlányai-val. Érdekes volt megfigyelni Erkel önzetlenségét: a saját nemzeti imájából csak rövid részeket idézett a mű során, míg kollégája, Egressy Béni megzenésítéséből nemcsak hosszabb szakaszokat hallhattunk, de a mű végi megdicsőülésbe is a Szózat részletét illesztette be a szerző.

Az ünnepi hangulat Bartók Hegedűversenyével folytatódott, melynek szólóját Banda Ádám játszotta. Bartók e műve különösen gazdag szárnyaló dallamokban, melyben az élet szebbik oldalát énekli meg, persze néhez hangszerteknikai feladatokkal megtűzdelve. Az optimista hangvétel, a világos színek dominanciája az egész kompozíciót átszövi, és annak ellenére is a magyar népdalok hangulatát érezzük a műben, hogy nincsenek benne konkrét parasztzenei idézetek. A zeneszerző – mint mindig – ebben a kompozíciójában is nemes egyszerűséggel, sallangoktól mentesen vallott magyarságáról. Banda Ádám nagyszerűen tolmácsolta a mű eszmei mondanivalóját és végig kiérlelt produkciót nyújtott. Magabiztosan játszott, játékan érződött, hogy minden hanggal el tud számolni, minden motívumot értelmezett és elhelyezett a mű egészében. Mind hangszerteknikailag, mind muzikálisan fölülményes előadást hallottunk tőle. A magyar népzene anyanyelvi megidézése talán a lassú tételben a lehangsúlyosabb, a hegedűművész és a Nemzeti Filharmonikusok pedig éltek a lehetőséggel és érzékenyen rajzolták meg a bartóki dallamvonalakat. E variációs tételben a zeneszerző az ütőökre bízott fontos feladatot, akik kiváló teljesítményükkel szereztek örömteli perceket. A szólóhegedű hangja itt is kivételesen, ihletetten szólt, mintha egy bensőséges valomást mondana el. Parádés volt a zárótétel megszólaltatása is. A zenekar interpretációjában jelen volt az ironikus, olykor ördögi karakterizálás, a táncos hangvétel, és végül a diadalmas győzelem mámore, nem csoda, ha a közönség hosszan tartó vastappsal fejezte ki elismerését.

A szünet után elhangzott Dohnányi-mű kevésbé ismert, nem tartozik a zeneszerző legtöbbet játszott kompozíciói közé, már csak ezért is igazán hálásak lehetünk, hogy bekerült a programba. Ha nem tévedek, az, hogy Dohnányi-darab is elhangozzon, a karmester kérése volt, aki távoli rokonságban áll az Amerikai rapszódia szerzőjével (ükapja Dohnányi Ernő nagyapjának volt testvére). A mű a zeneszerző utolsó zenekari alkotása, az athensi Ohio University felkérésére született. Dohnányi a kompozícióban a megrendelők kívánságát teljesítve amerikai népdalokat dolgozott fel, ám olykor mégis mintha tetten érhető lenne a magyar hangvétel is. Az első népdalban például a tárogatót idéző angolkürt, majd a klarinét szólamai juttatják eszünkbe a magyar rónát, ráadásul az egyik népdal szövege (I am just a poor wayfaring stranger – Csak egy szegény vándorló idegen vagyok) is mintha a hazájától elszakadt zeneszerző üze-

nete lenne. A zseniálisan meghangszerelt Amerikai rapszódiát egy szintén színpompásan megírt mesezene követte. Az est zárásaként Sztravinszkij Tűzmadár-szvitje a Nemzeti Filharmonikusok jutalomjátéka lett, ahol Oliver von Dohnányi pálcája alatt egyaránt nagyszerűek voltak a szólók, a kamarazenei megnyilvánulások és a tutti részek. Az interpretáció szinte láttató erejű volt: mintha a színpadra léptek volna Sztravinszkij balettzenéjének szereplői: a Tűzmadár, Iván cárevics, Kascsej és a többiek. Nagyszerű évadkezdés volt.

Kovács Ilona

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara 2022. szeptember 26.

Zeneakadémia

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Dohnányi-bérlétének első hangversenyén – Kovács János vezényletével és Fejérvári Zoltán zongoraművész közreműködésével – kivételesen egyedi és különleges programot hallhatott a közöiség. Maga a karmester – több évtizedes sikeres pályával, annak minden tapasztalatával a háta mögött – a koncert előtt azt nyilatkozta, hogy eddigi karrierje során talán még nem vezényelt ehhez hasonlóan nehéz műsort.

Az est négy kompozícióját a 20. század két géniusza jegyezte: Bartók Béla művei szóltak meg az első féldőben (a zeneszerző halála hetvenhetedik évfordulójának napján), a szünet után pedig Richard Straussé. Kettejük életműve nemcsak párhuzamosan haladt egymás mellett, de hatottak is egymásra (főleg Strauss Bartókra), és sok kapcsolódási pontot fedezhetünk fel pályáivuk alakulásában is. A 20. század elején például éppen Strauss *Also sprach Zarathustra*-ja mutatott kiutat Bartók korai alkotói válságából. (Dohnányi Ernő hívta fel ifjú kollégája figyelmét a szimfonikus költeményre, el is játszóták együtt a partitúrát.) A koncert két szélső alkotása – Bartók *Táncszvitje* Sz. 77, BB 86 – 1923) és Strauss *Don Juan* című szimfonikus költeménye (op. 20 – 1888) a már érett zeneszerzőket mutatta meg, míg a „belül lévő” két zongoraszólós kompozíciót – Bartók: *Scherzo* zongorára és zenekarra (op. 2, BB 35 – 1904-05) és Strauss: *Burleszk* zongorára és zenekarra (1885) című darabjait – mindketten fiatalon, ugyanabban az életkorban, 23-24 évesen írták alkotóik. Így, egymás után hallva e fiatalkori zongoraverseny-tételeket válik igazán nyilvánvalóvá, milyen sok közös vonása van a két műnek: Bartók számára minden bizonnyal modellként és inspirációként szolgált idősebb kollégája opusza. Nem csak felépítésük és hangszerelésük mutat megdöbbentő hasonlatosságot, de a címadásban is azonosan gondolkodott a két szerző. Bartók műve eredetileg a *Burleszk* címet viselte volna, és csak később nevezte át *Scherzo*-vá, míg Strauss éppen fordított utat járt be – *Scherzóból* lett *Burleszk*. És ha már a Rádiózenekar előadásában

hallottuk Bartók fiatalkori zongoraverseny-tételét, ne felejtjük el megemlíteni azt az egyáltalán nem elhanyagolható zenetörténeti tény, hogy miután Bartók az 1905 tavaszára tervezett bemutatót lemondta az akkori Filharmoniai Társaság muzsikusainak felkészületlensége és elutasító magatartása miatt, ezt a hiátust éppen a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara pótolta ötvenhat évvel később, 1961-ben, Lehel György vezényletével és Tusa Erzsébet szólójával.

Fejérvári Zoltán mindkét műben a zongorajáték csúcsát mutatta meg. Reprodukálta és megidézte azt a zenei világot, melyből e kompozíciók táplálkoznak: a legnemesebb liszti, brahmsi örökséget, ahol folyamatosan változnak az elképesztően nehéz virtuóz részek a bensőségesen lágy szakaszokkal. A fiatal zongoraművész az előbbiben fölényes hangszeres tudásáról, az utóbbiban csodálatra méltó zeneiségéről tett tanúbizonyosságot. Továbbá kivételes álló- és koncentráló képességéről, hiszen kétszer is hosszú és igényes darabok szolistájaként lépett színpadra. A fáradtság nyomai egyáltalán nem mutatkoztak játékán, az első perctől az utolsóig mindkét műben a maximumot nyújtotta. Ha előadásának fő jellegzetességeit szeretnénk megragadni, először talán sokszínű zenei palettáját említhetnénk, ahol rengeteg színből keverte ki az éppen megfelelőt (ehhez pedig mindig a megfelelő árnyalatot választotta ki végtelenül gazdag billentéskultúrájának tárházából). Másrészt pedig egy olyan, a másikra figyelő, a másikhoz alkalmazkodó kamarazenészi attitűdöt figyelhettünk meg zongorázásával kapcsolatban, mely során végig folyamatos, figyelmes párbeszédet folytatott az egyenrangúnak tekintett zenekarral. (A zongora és a zenekar közötti egyenrangúságot egyébként Bartók és Strauss is kihangsúlyozta és nyilvánvalóvá tette, például azzal, hogy a zenekar e művekben több alkalommal is magára marad, egyedül játszik, de szerepe akkor sem alárendelt, ha együtt szól a zongorával.) Mindkét zeneszerző sok és igényes szólót írt a zenekar muzsikusainak, szépek voltak a fa- és rézfúvós megszólalások, a koncertmester, Mihályi Éva hegedűszólói, a Strauss-Burleszkben pedig különösen élvezetes és emlékezetes perceket köszönhattunk a timpani-szólóknak is. A zenekar tehát nem egyszerűen „kísért”, hanem azonos súlyú közreműködője volt mind a *Scherzónak*, mind a *Burleszknek*. Nemcsak megtanulták nehéz szólamaikat, hanem előadták, megformálták és – Kovács János értő vezényletének köszönhetően – értelmezték is a zenei anyagot. A koncertet nyitó *Táncszvit* és az estet záró *Don Juan* a két zongoraszólós kompozícióhoz képest gyakran játszott repertoárdaraboknak számítanak, ám Kovács János nem rutinból dirigált, hanem a legapróbb részleteket is kidolgozta. Éltek a különböző – magyar, szlovák, román, arab – népek dallamait idéző, Bartók által költyött táncait megrajzoló karakterek, a *Don Juan* pedig jó érzékkel megválasztott tempókkal, sódó energiával, ezernyi zenei petárdával zárta a koncertet.

EGY ELŐADÁS – KÉT KRITIKA

Malina János

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2022. október 13.
Zeneakadémia

„Korszakok zenéje” címmel adott bérleti hangversenyt a MÁV Szimfonikus Zenekar október 13-án a Zeneakadémián. A műsoron Mozart, Eötvös Péter és Dubrovay László darabjai hangzottak fel; a három szerző három különböző évszázadot képviselt. Az est dirigense a zenekar vezető karmestere, Farkas Róbert volt.

Már a koncertet nyitó *Varázsfuvola-nyitány*ban megfigyelhettük, hogy Farkas Róbert nem az artikuláció metszetszerű élességére, nem a tagolás plaszticitására, hanem inkább a folyamatosságra, a zenei folyamat kohéziójára, a rajzos szólamok helyett a dúsabb, tömörszerűbb hangzásra helyezi a hangsúlyt. Mindez az Allegro tempójú főrész inkább Allegro di moltónak nevezhető, feszített tempójában is megnyilvánult, minek következtében a főtéma hatszor ismételt staccato nyolcadai összemósódtak kissé, és ütemeken belül előírt hirtelen dinamikai váltások is vesztek plaszticitásukból. A nyereség oldalon elkönyvelhettük viszont a forma szemléletes, szerves kibontakozását és a feszültség megtorpanás nélküli növekedését: a nyitány záróakkordja után szinte csalódást éreztünk, amiért a lendület nem vezetett át az opera első, igen mozgalmas jelenetébe.

Majd 220 évet ugrottunk előre: a második műsorszám Eötvös Péter 2011-ben bemutatott *Cello Concerto Grossója* volt Várdai István szólójával. A Perényi Miklós közreműködésével bemutatott darabnak ez volt a második magyarországi előadása, egyébként az első alkalom, amikor Várdai István szólójával szólalt meg.

A versenymű címe tulajdonképpen két cím egymásba csúsztatásából ered: a darab ugyanis egyaránt felfogható „cello concertónak”, csellóversenynek és „concerto grossónak”. Ez a nyolc játékosból álló csellószóló különleges helyzetéből adódik: a szólista szemszögéből nézve ez a zenekar része, a zenekar szempontjából viszont – a szólistával együtt – a concerto grosso teljes zenekarral szembeállított hangszercsoportjának, a „concertinónak” feleltethető meg.

Eötvös az erdélyi magyar tánczene karakterein, effektusain, ritmikai képletein alapuló táncjelenetek soraként jellemzi művét, az azonban semmiképp sem afféle táncszvit, részben a barokk concertóra jellemző nagyforma és stíluselemek, részben az avantgárd, helyenként nagyon is kemény hangzás, a rendkívül ötletgazdag eötvösi szín- és hanghatások eredményeképpen.

A rendkívül szuggesztív és gondosan kidolgozott előadás minden tekintetben jól szolgálta a darab befogadását. Farkas Róbert az igen nehéz és sokrétű partitúrát valami belső ruganyosságtól hajtva, nem csupán példás precizitással, hanem átütő energiával, a néptáncok vitalitását és méltóságát is tükrözve vezényelte. A darabban fontos szerephez jutó ütős szekció virtuózan és magabiztosan határozta meg a nyitószakasz energikus jellegét, és a teljes zenekar is érzékenyen követte a képek és hangulatok, a zenekari effektusok gyors váltakozását – utóbbiak kö-

Fittler Katalin

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2022. október 13.
Zeneakadémia

Méltán vártuk nagy érdeklődéssel a Lukács Miklós bérlet nyitókoncertjét. A „Korszakok zenéje” címmel meghirdetett műsor Mozart ismert-kedvelt repertoárdarabjai (A varázsfuvola – nyitány, g-moll szimfónia K. 550) mellett két kortárs magyar szerző művét kínálta, Dubrovay Lászlótól a Faust, az elkárhozott című balett zenéjéből összeállított Szvitek sorozatából az első, valamint magyarországi bemutatónként Eötvös Péter Cello Concerto Grossóját. Az est dirigense Farkas Róbert volt, aki tavaly szeptembertől az együttes vezető karmestere, szólistája pedig Várdai István, aki magyar csellistaként a berlini ősbemutatót jegyző Perényi Miklóst követően vállalkozott az Eötvös-mű szólista-feladatára.

Aki az utóbbi időben ritkábban hallotta a MÁV Szimfonikus Zenekart, meglepve vette észre a jelentős személyi változásokat: megfiatalodott az együttes, megannyi „új arc” látható. Nem véletlen tehát, hogy a vezető karmester – eme személyi feltételek ismeretében – megkülönböztetett figyelemmel irányította a Mozart-művek előadását is. Energikus mozdulataival a nagyformák építkezését segítette elő, részletező beintéseivel pedig biztonságérzetet kívánt adni a játékosoknak. A Zeneakadémia Nagytermében a jelentős vonóskarral megszólaltatott művek lenyűgözően intenzíven szóltak, a kisebb létszámú historikus együttesek immár „megszokott” hangzásképpével azonos rangú élményt kínálva.

Az éves programfüzetben meghirdetett programhoz képest változott a műsorszámok sorrendje. Mindkét félidő Mozarttal kezdődött, a nyitány után következett Eötvös műve, míg Dubrovay szvitjének a finálé funkciója jutott. Szerencsés volt ez a sorrend, a közönségen túl minden bizonnyal az előadónak is. Attól pedig aligha kellett tartani, hogy az egyébként magas átlagéletkorú hallgatóság nem várja ki a műsor végét. (A 19 órai kezdet is közönségbarát gesztus!)

Két magyar kortárs mű, évadkezdetkor! Merész vállalkozó kedvről tanúskodik, és remélhetőleg a lelkes fogadtatás arra inspirálja a programok tervezőit, hogy rendszeres hangképekkel tájékoztassák a publikumot a hazai zeneszerzés utóbbi évtizedeinek produktumairól.

Jó ötlet volt Eötvös és Dubrovay egy-egy művének kiválasztása. Csaknem egyidős a két szerző (Dubrovay 1943-as, Eötvös 1944-es születésű).

zül emlékezetes maradt számomra a lassú középső szakaszban a rézfúvósok és a harangok izgalmas kombinálása.

Várdai István egyszerre játszotta a virtuóz és magabiztos szólista és az együttes egészével élő kölcsönhatásban álló kamarazenész szerepét. Csellóhangja, mint mindig, varázslatos volt, és még egy-két, tételek kapcsolódásában szerves szerepet játszó tartott hangja is egész dallamokkal ért fel.

Mozart K 550-es jegyzékszámú „Nagy” *g-moll szimfóniája* következett ezután. Az előadás jellegzetes vonásait már a koncert nyitószáma megelőlegezte. A nyitótétel expozíciójára is a lendület, a folyamatosság előtérbe állítása, a szokásosnál hajszálnyival gyorsabbra vett, bár a finom differenciálás és az éles kontrasztok szempontjából kedvezőtlenebb tempó volt jellemző. A frappáns dinamikai kontrasztok is inkább folyamatos erősítés-halkítás, semmint hirtelen akcentusok formájában jelentek meg; viszont a tétel egésze megint feltartóztathatatlanul haladt a szinte eksztatikus befejezés felé. A mű legmeggyőzőbb tételének az Andante bizonyult homogén zenekari hangzásával, folyékony tempójával, legfőképpen pedig a disszonanciák jelentőségteljes, szinte érzéki megformálásával.

A tempó túlfeszítettsége a Menuettóban bizonyult a leginkább problematikusnak. Ez a kifejezetten tragikus kicsengésű tánc ebben a tempóban tőle idegen könnyedségre, már-már frivolitásra tett szert: a jelentőségteljes harmóniamenetek teljes értékű ap- percipiálására ugyanis ez a tempó nemigen hagyott időt a hallgatónak. Kissé gyorsan lendült túl a zene a zárótétel kidolgozási szakaszának szünetektől zilált „dodekafon” epizódján is; Farkas Róbert a talajvesztettség érzete helyett célrátörő határozottságot sugározva jutott túl ezen a szakaszon. A tétel egészének eksztatikus, viharos száguldása, a briliáns futamok villódzása azonban nagyon is élményszerűen adta át a hallgatónak a zene nyugtalanítói, „démoni” hangulatát.

Zárószámként ismét magyar kompozíció: Dubrovay László *Faust*, az elkárhozott című balettjének I. szvitje hangzott fel. Az 1995-ben komponált zene mára sem veszített elemi erejéből, szuggesztivitásából. Bár a koncert két, azonos nemzedékhez tartozó magyar zeneszerzőjének – részben közös korai élményekből táplálkozó – zeneszerzői egyénisége egészében véve erősen különböző, ezúttal hallott műveik két fontos közös vonásukat is kiemelik. Közülük az egyik a különlegesen eredeti, újszerű elemekben gazdag és kimeríthetetlen hangszerelési fantázia, a másik pedig az erőteljesen képszerű gondolkodás; persze a kettő egymással is összefügg. Dubrovay esetében az utóbbi azt jelenti, hogy úgy szólván színpadra sincs szükség ahhoz, hogy magunk előtt lássuk a dráma adott jelenetét: a zene gesztusai egyaránt pótolják a beszédet és a mozdulatot. Farkas Róbert nagy meggyőző erővel szólaltatta meg a *Faust* portréját felvázoló, hallatlan ellentmondásokat átfogó, megrázó erejű nyitótételt, s a következőben, *Mefisztó* portréjában a – gyengeséget jelentő? – groteszk elemet. Számomra a III. tétel, a „Kocsmajelenet” jelentette a legemlékezetesebb pillanatokat: Farkas és a MÁV-zenekar bővérű tolmácsolása ébresztett rá ugyanis arra, hogy Dubrovay szimfonikus eszközökkel kifejezett, ragyogó humora olyasvalami, amivel nemigen találkozhattunk Ránki György Pomádé királya óta. Azután egy idilli szépségű tétel következett költői és ihletett előadásban, kitűnő hegedűszólóval, majd a „Boszorkányszombat” elemi erejű interpretációja zárta a közönség által lelkesen fogadott estét.

Mindkettőjük oeuvre-jében jelentős szerepe van a zenekari kompozícióknak, mindkét szerző alapos elektronikus zenei ismeretek-tapasztalatok birtokában hoz létre sajátos hangzásokat-hangszíneket, oly módon, hogy az újszerű feladatok megoldása sohasem erőpróba a játékosoknak, hanem a hangzásképp egészének megtervezett változatosságát szolgálja. Mindkettőjük zenéjéből kiérezni valamiféle „magyar” tónust, és az is közös bennük, hogy zenéjükben (lett legyen bármely műfajhoz tartozó alkotásról szó) szerepe van a mozdulatszerű, nemritkán táncos gesztusoknak. Rendkívül gazdag színpadi termés birtokában, Eötvös zenéjében valamiféle „láttató” mozzanat is állandóan jelen van; a hallás alapján néha nehezen beazonosítható hangszerelés különleges színei sohasem tévesztik hatásukat. Dubrovay zenéjének változatos karaktervilága könnyebben megragadható szavakkal; az egyes hangszereknek a szólóhangszeres darabokban bejárt hangszín- és játékmód-lehetőségei gazdag „készletet” biztosítanak számára, amelyből gyakran alkalmaz hatásos fordulatokat nemcsak szólóállásoknál, hanem egész szólamnak szánt játszanivalónál is. Karaktervilágának alapelemei közé tartoznak a groteszk, néha csúfondáros mozzanatok, amelyek megkönnyítik a hallgató érzelmi tájékozódását az egyes tételekben.

A két kortárs-mű mindegyike szinte kihívásrangú feladatot jelentett a zenekarnak. Eötvös Péter művében a szólista Várdai István mellett megkülönböztetett szerepet kapott a gyakran koncertáló gordonkaszólam – a hallgató, a művel való első ismerkedéskor, a különleges műfajú darabban a versenymű-szerű (a szólista és a zenekar közötti) struktúra és a koncertáló szakaszok, tehát a szólócellista és a gordonkaszólam közötti kommunikáció területei mentén tájékozódhatott, külön figyelmet szentelve a fel-felbukkanó népzenei elemeknek, amelyeket a műsor ismertetője is kihangsúlyozott. Nagy öröm, hogy a MÁV Szimfonikus Zenekar is feliratkozott az Eötvös-művek magyarországi bemutatóinak előadói listájára!

A Dubrovay-műre oldottabb légkörben került sor – érezhető aktivitással vett részt benne valamennyi játékos. Amikor hosszabb ideig nem volt játszanivalója egy-egy szólamnak, engedték tovább élni magukban a felhangzó zenét, ezzel is az előadás gördülékeny folyamatosságát erősítve.

A kortárs zenében is jártas Farkas Róbert megbízhatóan irányította a zenei folyamatokat, inspiráló lelkesedése kihatott a pódium egészére.

A markáns, erőteljes indulás lendülete remélhetőleg kitart az egész évadra!

Fittler Katalin

Nemzeti Filharmonikus Zenekar**2022. november 1.**

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Az évadkezdetet követően, amely az utóbbi években örvendetesen gazdag érdekes-izgalmas zenei programokban, sajátos tematikához kínál apropót a Mindenszentek, illetve Halottak Napja kettős ünnepe. Ilyenkor feltűnően növekszik a gyászmisék műsorra tűzése, és szinte magától értetődőként vesszük tudomásul, hogy leggyakrabban Mozart és Verdi remeke kerül előadásra, annál is inkább, mivel a zenehallgatási szokások közül napjainkban is a már megkedvelt kompozíciók újrhallgatásának gyakorlata tekinthető általánosnak. Az „ugyanazt, de kissé más-ként” elv is érvényesül, hiszen ugyanazt a kompozíciót több együttes tolmácsolásában hallgathatjuk újra. Nem haszontalan ez a gyakorlat a tekintetben sem, hogy miközben elmélyül a műismeret (nemegye zenebarátot halottam, amint meggyőzően állítja magáról, hogy „hangról hangra ismeri” a művet...), egyre több figyelem jut az interpretációs sajátosságok észrevételére, a kivételes-szép megoldások értékelésére.

Miközben erőteljesen él ez a tendencia, örömmel észleljük a koncertkínálat repertoár bővítő tendenciáit. Ezek közé tartozott az idei évadban Janáček Glagolita miséje, majd Mindenszentek Napjára időzítve Berlioz Requiemje.

Ez a kompozíció, amelynek szerzője a Grande Messe des morts címet adta, négy nap híján 185 éve került bemutatásra Párizsban, az Invalidusok templomában. A 34. évben járó szerzőnek ez az ötödik opusz-számmal ellátott műve. Lehet játszani a számokkal, az életkort és a műjegyzéket illetően is – de fontosabb felfigyelni arra a kezdettől megfigyelhető jelenségre, hogy Berlioznak legfontosabb „hangszere a zenekar”. Mondhatni, „zenekarban gondolkodik”. Zenetörténészek nem véletlenül örökítették meg, hogy Berlioz gyakran beszélgetett zenekari muzsikusokkal a hangszerük lehetőségeiről, sajátosságairól (később Sztravinszkij is hangsúlyozta az ilyesfajta tapasztalatszerzés rendkívüli hasznosságát). Az ilyesfajta érdeklődés nyomait viseli a korábbi Fantasztikus szimfónia is – és mindmáig aktuális méltán híres Hangszereléstana! Éppen ezért Berlioz műveinek tanulmányozásához nem adnak támpontot a kivonatokat, tehát a szakmabeliek szűk köre számára partitúrákból próbálhatja megfejteni a szerző „titkát”, elsődleges tájékozódáshoz pedig (előadóknak és hallgatóknak) a hangzó kompozíciók jelentik az elsődleges forrást.

A Berlioz-művek játszottóságának gyakoriságát épp az akadályozza, hogy „megfelelő” előadói apparátust igényelnek, létszámban és felkészültségben egyaránt. Nem véletlen, hogy nem tartozik zenekarok (és énekkarok) rendszeresen játszott repertoárdarabjai közé a rendkívül nagyszámú előadót igénylő Requiem! Éppen ezért ajándéknak tekinthette a budapesti koncertlátogató, hogy élő előadását élvezhette a Műpában. (A rádióközvetítés jóvoltából hangzó élményként végtelenített közönséghez jutott el a produkció.)

Igénybe kellett venni a pódium megnövelésének lehetőségét: a nézőtér betűkkel jelölt sorain kívül az első két számozott sor is kikerült – emellett a pódiumerkélyek és az orgonauülés is a játéktérhez tartozott. A hallgatóságot már a látvány is lenyűgözhetette – s ehhez jött a hangzás!

A Nemzeti Filharmonikus Zenekarhoz három kórus társult: a Nemzeti Énekkar, a Magyar Rádió Énekkara és a Honvéd Férfikar. A Sanctus-tétel tenor szólóját Andrew Staples énekelte, szívhezszólóan, a karmester Howard Williams volt.

Még a lelkes zenekedvelők legtöbbje is leginkább olvasmányából „ismerte” ezt a monumentális művet, tehát személyesen „bemutatóként” élhette meg az előadást (véltetően kevesen büszkélkedhettek korábbi hangfelvételi élményekkel, tehát aligha állt fenn a preconcepcionális elvárások, s az összehasonlítás „veszélye”).

Érdemes volt olvasni a kivetített szöveget, mivel Berlioz viszonylagos szabadsággal kezelte a szöveget – ráadásul a folyamatos szöveg-érthetőséget számonkérni az énekkartól irreális lenne. (Hadd hivatkozzam egy – kortárs magyar – zeneszerzőnek saját műve előadónak szánt megjegyzésére, miszerint nem elsődleges fontosságú a szövegmondás, vagyis a szöveg szavainak érthetősége, mert a hangulati-érzelmi hatást a komplex zenei szöveget kifejezi...) Ráadásul az általánosan ismertnek tekinthető szövegrészek (elsősorban tétel- ill. szakasz-kezdetek) önmagukban is tájékoztató értékkel rendelkeztek.

Jelesre vizsgázott a gyakran – jogosan – kritikával illetett hallgatóság: pissenés sem hallatszott, a tétekszünetekben sem! Működött a „bioáram”, közösség formálódott mintegy másfél órára; a pódiumon és a nézőtérén egyaránt érződött a kivételes alkalomnak kijáró figyelem. Korántsem csupán a monumentalitás nyűgözte le a hallgatót! Sőt, még a legharsányabb pillanatokban sem a decibelek hatottak, mivel olyankor is érződött a faktúra kidolgozottsága. Tobzódtunk – kis túlzással – soha-nem-hallott színekben (néha nehéz lett volna beazonosítani a hangszín-keverésben résztvevő hangszereket), amelyek szokatlan/váratlan szépségükkel sohasem tévesztették el hatását. És ebben a környezetben fokozott mértékben hatottak a személyes pillanatok, a grandiózus látomás álmyszerű mozzanatai.

Külön kell említeni a „térélményt”, amelyet a terem különböző pontjain helyet foglalók különbözőképp élhettek meg. A minden irányból hangzó rezek átható-intenzív hangja sajátos dimenziót adott – csak utóbb merült fel a hallgatóban a gondolat: annakidején (vagy akár azóta is egy kisebb térben) hogyan szólhatott mindez. És visszatérve az alap-kérdéshez: honnan az alkotói szellemnek ez a fajta nagyot-álmódása, amely nemcsak korábban nem létezett hangzást tudott elképzelni, hanem annak „receptjét” is meg tudta adni a partitúrában?

Felelősségteljes produkció részesei lehettünk, elismerés és köszönet érte valamennyi közreműködőnek. Az élményen túl ahhoz a többlet-tanuláshoz jutott valamennyi hallgató, hogy a későbbiekben sohasem fog egyenlőségjelet tenni Berlioz neve és a Fantasztikus szimfónia címe közé.

Fittler Katalin

A Magyar Rádió Művészeti Együttese**2022. november 11.**

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem

Kovács László karmester bravúros „beugrásának” köszönhetően hallgathatta meg a Lehel-bérlet nyitóelőadásának eredetileg is tervezett műsorát a közönség. A sajátos program eredményesnek bizonyult: jóllehet, élő adásban odahaza is élvezhető volt, mégis népes hallgatóság bizonyította elkötelezett véleményét: a koncertélmény semmivel sem pótolható.

Az est első felében Dohnányi Ernő két műve csendült fel: az Amerikai rapszódia (op. 47) és a csellóra és zenekarra készült Konzertstück (op. 12). Éppen 70 éve kapta a felkérés – tetszőleges koncepciójú – mű írására Dohnányi, az Ohioi Egyetem fennállásának 150. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségre. 1954 februárjában nagy sikerrel került közönség elé az amerikai dallamokat feldolgozó mű, ami több szempontból is várható volt: a felhasznált dallamok ismeretek-kedveltek voltak a hallgatóság számára, az ünnepi alkalom eleve várakozásteljes hangulatot biztosított – és aligha téveszthette el hatását a frappáns tétel, amelyben jól érvényesült Dohnányi hangszerelő remeklése. Ráadásul a szünet nélkül egymásrakövetkező szakaszok mindegyike formailag is könnyen követhető, tehát első hallásra befogadható darab született.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara tolmácsolásában tökéletesen érvényre jutott az a frissesség, amely a partitúrából árad. A dallamokban rejlő feldolgozási lehetőségek frappáns kihasználása, különböző hangszerek-hangszer-csoportok szólisztikus szerepeltetése egyes melodikus fordulatokban: megannyi „figyelnivaló”, amely egyszersmind biztosította a hallgató tájékozódását, akár a művel való első találkozás esetében is. A részletező kidolgozottságnak meglett a haszna!

A Konzertstück egyszerre tekinthető hálás és hálátlan darabnak. A muzikológusok által leginkább Schumann csellóversenyével rokonított – hasonlóképp egytétel – kompozíció bevallottan nem akar versenymű lenni, jóllehet egyértelműen szólista-rangú művész közreműködését igényli. Fenyő Lászlót hallgatni mindig kivételes élmény – ezúttal is gyönyörködtető volt játéka, habár a mű koncepciójából és a hangszerelésből adódóan néha a csellósólamba olvadt a játéka. Cadenza-jellegű szólóival viszont olyan lélegzetelállító csendet hívott életre, ami ritkaságszámba megy a Műpa hangversenytermében. Fenyő László előadásának köszönhetően mindig megszólítottnak érezheti magát a hallgató, még az „elvontabb” zenék is érthetőek. Dohnányi fiatalkori (huszonévesen írt) koncertdarabja esetében csak azon sajnálkozhattunk, hogy a hangszerelésre (mesterségbeli tudás érzékeltetésére) túlzott gondot fordított a szerző, amit a legárnyaltabb dinamika sem tud érdemben módosítani (gyakran „vastag” a zenekari hangzás).

A ráadás Bach-tétel értékes „kártpótlást” jelentett – és Fenyő László e két interpretációjának egymásutánja arra a homogeneitásra mutatott rá, ami játéka sajátosságának tekinthető: ugyanolyan értékes hanganyagból építkezik bármilyen

stílusú- műfajú kompozíciók esetében; már önmagában maga az „egy hang” is értékesen megmunkált – s ez valamennyi hangra igaz! Hogy milyen struktúra mentén helyezkednek el ezek az igazgyöngyök, az már a kompozíció és interpretáció eredményes találkozásából adódik.

Vélhetően a csellósólám játékosainak is különleges élmény volt a kapcsolat-tartás a kiváló szólistával, különböző kommunikációs viszonylatokban.

Kétségtől nagy várakozás előzhetette meg az elsősorban musical-szerzőként világhírré szert tett Andrew Lloyd Webber Requiemjének előadását. Repertoár bővítést jelenthetett az énekkarnak – és épp ennek köszönhető, hogy nem zenekari koncertként, hanem a MR együtteseinek fellépéseként hirdették a programot. Az intézmény harmadik művészeti együttesét, a Gyermekekórust két szólista képviselte (Rétháti Borbála és Zsolnay Orsolya), akik minden bizonnyal a legilletékesebbek a jelenleg rendelkezésre álló hanganyagból e szólista-feladatokra. A szólista-feladatokra Kolonits Klárát és László Boldizsárt kérték fel.

Míg a koncert első részében a közönség nagy része számára „premier” a hallgatnivaló, vagyis első ízben találkozott – legalábbis hangversenyteremben – a művekkel, a Webber-mű esetében azzal kellett számolni, hogy immár évtizedek óta ott él sokak fülében/emlékezetében az etalon-értékű, felvételekről számtalanszor hallott előadás. Tehát, a megszólaltatásnak eleve magas mérce jutott – másrészt viszont egészségesen ellensúlyozta ezt, hogy az ismert-kedvelt dallamok/tételek újrhallgatása önmagában is örömforrás.

A közreműködők számára minden bizonnyal élmény a népszerű darab megszólaltatásában való részvétel, akkor is, ha az eredmény objektív értékelése bizony felemás lehet. Ebben az előadásban Kovács László irányítása rendkívüli haszonnal járt. Mind a széleskörű műfaji jártassága, mind a pályája során kikristályosodott mozdulat-készlete nagy segítséget jelentett (az ideális tempóválasztásokkal, a hirtelen karakterváltások előkészítésével, stb.). A zenekar és az énekkar műismeret birtokában avatott tolmácsnak bizonyult. Más kérdés, hogy a szélsőséges hangigények néha szinte megoldhatatlan feladat elé állították az énekeseket – ezért nemcsak olyan esetekben maradtak adósak az érthető szövegmondással, amikor azt szinte feleslegessé tette a karakteres zenei anyag. Az viszont interpretációs kérdés, hogy az énekes szólista mikor tartja fontosabbnak a dalolást, mint a deklamálást – eltérően a hallgatói elvárásoktól. Kolonits Klára hangjának érzéki szépsége ezúttal is gyönyörködtető volt. Az előadás legkritikusabb pontját az exponáltabb gyermek-szólista jelentette (nem véletlen, hogy – miként a műsorismertető idézi is – a mű végleges verziójának bemutató-együttesében három szólistát soroltak fel név szerint!). Felelőtlenység – egyébként jó képességű – gyereket számára megoldhatatlan feladattal nyilvánosság elé állítani. A lányka, miközben testes hangra törekedett, észrevehetően nem mindig tudta irányítani a megszólaltatandó hang dinamikáját – s akkor még a szövegmondás bántó hiányosságairól nem is szoltunk!

A legemlékezetesebb percek a jól karakterizált kórustételeknek köszönhetőek. És, természetesen, az örökzöldde minősült, mindig-sláger Pie Jesu tételnek.



VARILUX MULTIFOKÁLIS
SZEMÜVEGLENCSEK
MOST
20-40% KEDVEZMÉNNYEL!

- SZEMVIZSGÁLAT,
KONTAKTLENCSE VIZSGÁLAT
- SZEMÜVEGKÉSZÍTÉS
AKÁR 1 NAP ALATT
- SZEMÜVEGJAVÍTÁS
- PIACVEZETŐ LENCSE ÉS
KERETGYÁRTÓK SZÉLES
KÍNÁLATA MINDEN
KOROSZTÁLYNAK

RÉSZLETEK: SCHELLOPTIKA.HU



1116. Budapest, Kondorosi út 7.

NYITVA: H-CS:10:00-18:00, P:10:00-16:00

06/20-362-61-44



REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1141 Budapest Szugló utca 125/D
C. épület 3/34.
Elnök: Szabó Sípós Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor
horvath.gabor975@gmail.com
www.regionaliszenekek.rok.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar
Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszmf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

**Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület
Magyarország**
(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
Honlap: www.dszz.hu
E-mail: dkszmfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar
Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézh K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap: www.egriszmfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sípós Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar
Levelezési cím:
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton

**Kecskeméti Szimfonikus Zenekar,
Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ**
6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: kszmfonikus@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Földi Jácint

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar
Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

**Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú
Egyesülete**
Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara
Levelezési cím: Tatabányai Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu
Művészeti vezető: Román Géza



A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS
TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ÁLLAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.



Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség levelezési címe:
ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.
1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.
e-mail: info@zenekarujrsag.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomda: EPC nyomda
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott
véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek
készítséggel helyt adunk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Cím: 8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
www.arso.hu
igazgató: Ruff Tamás
ruff.tamas@arso.hu
(+36) 30 217 3411

Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levelezési cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.
Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levelezési cím:
1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem:
1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: (+36) 70 652 55 91
E-mail: dunaszmfonikusok@gmail.com
www.dunaszmfonikusok.hu

Kodály Filharmonia Debrecen
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Zenei Együttesek Szimfonikusok – Énekkar – Gyermekkórus

Székhely:
1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

Székhely: 1093 Bp., Péceli utca 2.
Levelezési cím: 1143 Bp, Stefánia út 61.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest,
Laktanya u. 35. (I. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320
Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472
Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu •
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszfionikusok.hu
www.szolnokiszfionikusok.hu

Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.r

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail:
rendezveny@zugloifilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrassy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar

1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel/Fax: +36 1 250 4938
lfkz@lfkz.hu http://www.lfkz.hu



Egy valódi hangszerbolt



Kiemelkedően széles választékkal várjuk vásárlóinkat 2023-ban is!



fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

+36 1 210 2790, +36 30 488 6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S Bach Bags Berg Larsen BG Blackburn Buffet Crampon B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois D'Addario Denis Wick Dotzauer Edwards Francois
Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King
König & Meyer Kromat Leblanc Lorée Ludwig Majestic Manhasset Marca Marigaux Melton
Muramatsu Musser Neotech P. Mauriat Pearl Powell Rigotti Sankyo Schagerl Schilke Schneider
Schreiber Seiko Selmer Silverstein Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James
Vandoren Wilde+Spieth Wittner Yamaha Yanagisawa Zoom